

הישיבה השלוש-מאות-ותשע של הכנסת התשיעית

יום רביעי, כ"ו שבט תש"ם (13 פברואר 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. שאילתות ותשובות

14. אם כן, האם זה הנוהל המקובל ?

15. האם נכון הדבר שבעקבות סיכסוך בין עובדת סוציאלית, הגב' יהודית שטרנברג, ובין מר שושני מונה מטעם משרד בורר שהמליץ על סילוקו של מר שושני מתפקידו ועל העברת הגב' שטרנברג למקום עבודה אחר במסגרת הקרן ?

16. אם כן, מדוע מומשו המסקנות של הבורר רק לגבי הגב' שטרנברג בעוד מר שושני ממשיך לשמש עד היום כמנהל המרכז ?

17. האם מוכן כבודו לבדוק את הטענה שהגב' שטרנברג "הוזה" מתפקידה לא בגלל שיקולים ענייניים אלא מתוך כוונה לשמור על הסטאטוס של מר שושני כמנהל ?

18. אם תימצא טענה זו מוצדקת האם מוכן אדוני לפעול להחזרת הגב' שטרנברג לתפקידה לאחר שימומשו מסקנות הבורר לגבי מר שושני ?

תשובת שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ :
(לא ויקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1 ו-2 : בעקבות תלונות שהוגשו לי על אופן תיפקודו של מרכז השיקום בירושלים נערכה בדיקה של מערכת היחסים במרכז וזרכי ניהולו. תשובותי שלהלן מבוססות על ממצאי הבדיקה.

לשאלות 3 ו-4 : רק חלק קטן מן העובדים פרש בגין מערכת יחסים לא תקינה עם מנהל המרכז.

לשאלות 5 ו-6 : מנהל המרכז היה בעל מקצוע בתחומי הפעילות של המרכז ותרם לקידומו המקצועי. עם זאת בת-קופות שבחן שירה מערכת יחסים בלתי תקינה נפגעה לעתים גם עבודת המרכז.

לשאלות 7 ו-8 : מנהל המרכז עבד במשרה חלקית נוספת לאחר שעות עבודתו במרכז ובאישור הממונים עליו.

לשאלות 9 ו-10 : לפי המידע שנמסר לי הדבר אינו נכון.

לשאלות 11 ו-12 : לפי דיווח הממונים לא שולמו על-ידינו בתקופה אוקטובר-דצמבר 1978, תקופה שבה נשלל רשיון הנהיגה של מנהל המרכז, הוצאות בגין אחזקת רכב.

לשאלות 13 ו-14 : במסגרות אירגוניות ומקצועיות רבות מקובל שאנשי צוות מכינים חוות דעת מקצועיות או אירגוניות לחתימת הממונים.

לשאלות 15 ו-16 : לאור המלצות הבדיקה שנערכה על-ידי סמנכ"ל משרד העברה העובדת הנוגעת בדבר לתפקיד אחר ומנהל המרכז יצא לחופשה ללא תשלום.

לשאלות 17 ו-18 : לאור ממצאי הבדיקה איננו רואים מקום להחזיר את העובדת הנ"ל לתפקידה הקודם במרכז.

היו"ר מ. ל. מרון :

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה להשיב לשאילתות.

4181. תיפקודו של מנהל המרכז לשיקום מקצועי בירושלים

המרי-הכנסת צ'. ביטון שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979) :

המרכז לשיקום מקצועי ירושלים מיוסדה של הקרן למפעלי שיקום נמצא באזור התעשייה תלפיות בירושלים ופועל לשיקומם של מוגבלים. המרכז ממוקם במבנה חדש, רחב ובעל ממדים והוא נהנה מצידוד מגוון. המרכז מנהל על-ידי מר מיכאל שושני ו-20 אנשי צוות לערך העוסקים במקצועות שונים.

לאור ידיעות חמורות שהגיעו אלי על ניהול המקום אני מתכבד לשאול את כבוד השר :

1. האם ידוע לו על אי סדרים ניהוליים במרכז ?

2. אם כן, איזה סוג של אי סדרים ?

3. האם ידוע לאדוני שמאז הקמת המפעל התפטרו כעשרים עובדים בגין סיכסוכים עם מנהל המרכז ?

4. אם כן, מה עשה משרדו בעניין עצם עובדה חמורה זו ?

5. האם נכון הדבר שבעקבות יחסי הצוות המעוררים ובהעדר כל יד מקצועית מכוונת במרכז נפגם באורח קיצוני תפקידו החשוב ?

6. אם כן, במה בא הדבר לידי ביטוי ?

7. האם נכון הדבר שמנהל המרכז מר שושני עובד במקום עבודה נוסף ולכן נעדר מן המרכז מרבית שעות היום וזאת על אף העובדה שהוא מקבל משכורת מלאה ?

8. אם כן, מדוע לא ננקטים צעדים על-ידי משרדו בנדון ?

9. האם נכון הדבר שמר שושני מקבל אנשים לטיפול פרטי בתוקף הכשרתו כפסיכולוג וזאת במבנה מרכז השיקום ובשעות העבודה ?

10. אם כן, מה יש בדעת אדוני לעשות להפסקת מצב בלתי נסבל זה ?

11. האם נכון הדבר שבמשך החודשים אוקטובר, נובמבר ודצמבר 1978 קיבל מר שושני תשלום בעד אחזקת רכב וזאת אף שרשיון הנהיגה שלו נשלל והוא נסע במוניות על חשבון מקום העבודה ?

12. אם כן, האם יגיש משרד תלונה פלילית על הוואה והוצאת כספים במרמה ?

13. האם נכון הדבר שחוות דעת מקצועיות וניהוליות נכתבו על-ידי אנשי צוות במרכז והוגשו לממונים בשם מר שושני ובהתייחסותו ?

מספר במסגרת "הקדן המרכזית לקידום ופיתוח שירותי רווחה" לתקן המשרד. עובדים אלה מעסקים במוסדות למפגרים ולעבריינים ובמעונות לנכים ולנערות במצוקה. לפי המידע שנמסר לי יתרת התוספת מאז ה'1 באפריל 1978 אינה כוללת עובדים מניהליים. מדובר בעובדים שפעלו במסגרת הלשכות לשירותים חברתיים ברשויות מקומיות והועברו למסגרת המשרד.

לשאלות 2 ו-3: עובד אחד, בתפקיד סמנכ"ל לתפ"קידים מיוחדים בשירות התעסוקה.

4647. יישום חוק הנוער (טיפול והשגחה)

חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ז בחשוון תש"ס (7 בנובמבר 1979):

בתשובה לשאלתה שלי מס' 1753 בנושא "חוק הנוער (טיפול והשגחה)", תש"ך—1960, ענה כבודו, בין היתר: 1. זה עתה הושלם מחקר מקיף בנושא. המחקר משמש בסיס לדיון על המערך האירגוני הרצוי לביצוע החוק. בין היתר נבחנת מידת הצורך בהקמת יחידה ממשלית תחת נפרדת לביצוע החוק; 2. בימים אלה השולמה תכנית אשר תאפשר הפעלתו של מכון להסתכלות ולאיבחון בתנאים נעולים ופתוחים, אנו ניגשים עתה לביצוע השינויים הדרושים להתאמת המיתקן שברשותנו ליעוד. שאלותי לכבוד השר:

1. מה הן תוצאות המחקר המקיף שעליו נמסר בזמנו ומה הן תוצאות הדיון על המערך האירגוני הרצוי לביצוע החוק שנערך כמוזכר לעיל?

2. מה הן הפעולות שנעשו בהתאם לחלקה השני של התשובה שהוזכרה לעיל ומה הן תוצאותיהן?

תשובת שר העבודה והרווחה י. כ"ץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: הריני מפנה את השואל הנכבד לתשובתי לשאלות מס' 4395 של חברת הכנסת ש. ארבל-אלמור-לינו ומס' 4714 של חברת הכנסת א. נמיר שניתנו ביום 29 בינואר 1980.

לשאלה 2: א. בראשית חודש ספטמבר 1978 נפתח אגף פתוח להסתכלות במעון "נווה חורש" ליד חדרה. נמצאים בו עתה 29 חניכים; ב. קיימת תכנית לסגירת מעון "מצפה-ים" במקומו הנוכחי והקמתו בשטח מעון "נווה חורש", ובכלל זה אגף נעול להסתכלות. מתקיימים עתה מגעים עם האוצר ומינהל מקרקעי ישראל להבטחת המשאבים והאישורים הדרושים לביצוע התכנית.

4796. ההשלכות של הקפאת תקני העובדים הסוציאליים

חברת הכנסת ש. שטרן-קטן שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ז' בכסלו תש"ס (27 בנובמבר 1979):

החלטות הממשלה בדבר הקפאת תקנים בשירות הציבורי כללו גם עובדים סוציאליים ודבר זה פגע קשות בשירותי הרווחה. בראש-העין, למשל, יצאה עובדת סוציאלית לחופשה ולא אושרה לה מחליפה בגלל הקפאת התקנים ודבר זה פגע בפעולתה התקינה של הלשכה במקום.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם האמור לעיל נכון הוא?

4345. העברת ילדים ממעון בשכונת התקווה

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ג באב תשל"ט (6 באוגוסט 1979):

במעון נעמ"ת תל-אביב "בית רובינא" בשכונת התקווה מתחנכים ילדים בני 3—5 שנים. רובם של הילדים נשלחו על-ידי לשכות משרד העבודה והרווחה. לאחרונה נודע כי יש כוונה להשאיר במעון את בני ה-3 בלבד ולהפנות את בני ה-4—5 למסגרות חינוכיות אחרות. בכך ייפגע הרצף החינוכי החשוב כל-כך להתפתחותו של הילד.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם ידיעות אלו נכונות?

2. אם כן, מה הן הסיבות לכך?

3. האם אין עדיף להשאיר את הילדים במסגרת המעון עד מועד הליכתם לבית-הספר או לפחות לגן חובה?

4. אם כן, מה יש בדעת השר לעשות בנדון?

תשובת שר העבודה והרווחה י. כ"ץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1 ו-2: בהתאם להסדר בינינו לבין משרד החינוך והתרבות הטיפול בגילאי 3—5 הוא באחריות משרד החינוך והתרבות במסגרת גני קדם-חובה. במסגרת הפעילות ליישם הסכם זה הודיעה עיריית תל-אביב למעון לא לקבל בשנת הלימודים תש"ס ילדים גילאי 4—5 למעון.

לשאלה 3: למעון היום מסגרת טיפולית, חינוכית ותיפקודית שונה מזאת של גן הילדים ואין הכרח שישמר הרצף החינוכי בין מעון היום לגן הילדים.

לשאלה 4: ההסדר הקיים מניח את דעתנו ולא נראה לנו בשלב זה שיש מקום לשנותו.

4642. עובדים חדשים במשרד העבודה והרווחה

חברת הכנסת א. רובינשטיין שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ז בחשוון תש"ס (7 בנובמבר 1979):

1. כמה עובדים נוספים למשרד בכל שלוחותיו, מאז כניסתו לתפקיד ועד היום?

2. כמה מהם חברים במרכז, במועצה או בהנהלה של מפלגתך או בכל גוף אחר מגופיה?

3. מה הם התפקידים שממלא כל אחד מהעובדים הנ"ל?

היו"ר מ. ל. מרון:

התשובה לשאלתה מס' 4642 תועבר לפרוטוקול. ייראן עטשי (התנועה לשוני יזומה):
אבקש לשמוע את התשובה.

היו"ר מ. ל. מרון:

אחר-כך.

תשובת שר העבודה והרווחה י. כ"ץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: שיא כוח אדם מעודכן במאסר 1978 — 4,247.5 עובדים; שיא כוח אדם מעודכן במאסר 1979 — 4,815.0 עובדים; שיא כוח אדם מעודכן בנובמבר 1979 — 4,996.0 עובדים. הגידול במספר העובדים נובע מהעברה פורמאלית של 670 עובדים שהועסקו שנים

- ד. מה היו נסיבות מותם של שני חוסים בעשרת החודשים האחרונים ?
- ה. כמה חוסים נפטרו במוסדות אלה ?
- ו. מה היא תכנית הפעילות של החוסים ?
- ז. מה הוא הטיפול הרפואי הניתן לחוסים ?
- ח. מי הוא בעל השטח של המוסדות ?
- ט. למי שייכות הדירות ?
- י. כמה עובדים יש במוסדות אלו ?
- יא. כמה מטפלות יש הן מסמכות וכמה מורים הם מוסמכים ?
- יב. האם יש רופא במקום ?
- יג. כמה פעמים מבקר הרופא שם ?
- יד. האם משתתפים ההורים באחזקת המוסד ?

תשובת שריהעבודה והרווחה י. כ"י :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א: המעונות "נווה כנרת" ו"רמת טבריה" הם מעונות פרטיים הנמצאים בפיקוח השירות למפגר. לשאלה ב: המשרד משלם למעונות אלה כמו למעונות אחרים לפי מרכיבי דמי האחזקה ומספר החוסים. התעריף החל מ-1 באוקטובר 1979 הוא 11,619 לירות לחוסה לחודש; תעריף זה משתנה מדף פעם לפי ההתקיימות החלות במשק.

לשאלה ג: להלן פירוט מספר החוסים במעונות לפי גיל, נכון לנובמבר 1979. במעון "נווה כנרת": מגיל שנה — 5 — 10 חוסים; מגיל 6 — 14 — 33; מגיל 15 — 18 — 7; מגיל 19 — 13; בסך-הכול 63 חוסים. במעון "רמת טבריה": מגיל שנה — 5 — 10 חוסים; מגיל 6 — 4 — 36; מגיל 15 — 18 — 8; מגיל 19 — 10; בסך-הכול 70 חוסים.

לשאלה ד: להלן המידע שנמסר לי על נסיבות מותם של שני החוסים: הת"ד הא. נפטר בבית-החולים פוריה 12 במאוס 1979 בגיל 14. הילד סבל משיתוקים קשים של ארבעת הגפיים ומפיגור עמוק. סיבת המוות הישירה שנקבעה הייתה דלקת ריאות. המכון לרפואה משפטית אישר את הממצאים הנזכרים. החניכה מ. ר. נתקבלה למעון ביום 5 במאוס 1979 ונפטרה ב-13 במאוס 1979 בגיל 14. הילדה הייתה בבדיקות מעקב בבית-החולים בילינסון מאז 1970. נקבע שהחולה סובלת ממחלת פראדר. משיקלה היה 110 קילוגרם ומנת המשכל שלה הייתה 37. סיבת המוות הייתה דלקת ריאות נגיפית. הממצאים אושרו על-ידי המכון לרפואה משפטית.

לשאלה ה: במעון "רמת טבריה" נפטר חוסה אחד; במעון "נווה כנרת" נפטרו שלושה חוסים.

לשאלה ו: תכנית הטיפול היא מערכת פיתוח בשלבים למימוש הפוטנציאל הקיים וקידום לחיים עצמאיים יותר לפי היכולת.

לשאלות ז, י"ב ו"ג: במעונות פועלים אח ואחות במשרות מלאות ולרשותם עומדים שירותים רפואיים קנויים של רופא כללי, רופא נירולוג, רופא ילדים ורופאים מקצועיים לפי הצורך. הרופאים מבקרים במעונות בדרך כלל אחת לשבוע וכן במקרים מיוחדים. אציין גם שהמעונות נמצאים בקירבת בית-החולים "פוריה".

לשאלה ח: מינהל מקרקעי ישראל.

2. אם כן, כיצד יש בדעת השר להתמודד עם בעיה שעלולה לסכן את תפקודם התקין של השירותים הסוציאליים ולפגוע באזרחים רבים ובעיקר ברבדי האוכר לוסיה החלשה ביותר ?

תשובת שריהעבודה והרווחה י. כ"י :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1 ו-2: הקפאת התקנים של עובדים סוציאליים בשירותי הרווחה היא חלק מהחלטת הממשלה על הקפאת תקנים בשירות הציבורי החל מ-19 בנובמבר 1979. כן החליטה הממשלה כי התקנים יופשרו לאחר ביצוע קיצוץ של 6% ממצבת העובדים של המשרד. משרדי הגיש בימים אלה לאוצר את רשימת הקיצוצים. מיד עם השלמת הטיפול תופשרנה המשרות.

4797. רישום ישראלי חוזר בפנקס האדריכלים

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ז' בכסלו תש"ם (27 בנובמבר 1979):

שבתאי אקס, ישראלי חוזר, היה קרוב לתסבוכת ולהטעיות בנוהלים הבירוקרטיים של משרד העבודה וגרמו לכך שהועלם ממנו המידע החיוני, כי רק תואר שני מאוניברסיטת אלבורק כוחו יפה לרישום חוקי בישראל של שר אקס כאדריכל (ראה "מעריב", י"ט בחשוון תש"ם, 9 בנובמבר 1979 מאמרו של אהרון דולב).

אודה אם תשיב לי:

מה יש בדעתך לעשות על-מנת שמר אקס שהיה קרוב של הטעיה, גם אם לא מכוונת, אכן יוכר כאדריכל לצורך רישום בפנקס האדריכלים ?

תשובת שריהעבודה והרווחה י. כ"י :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. בהתאם לפרטים שנמסרו לי סביר להניח שהיה על התושב החוזר, נשוא הכתבה הנזכרת בשאלתה, לדעת מתוך המידע שהיה בידיו את התנאים הנדרשים על-פי החוק לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים. הריני מעביר לחברת-הכנסת גאולה כהן קאטאלוג של האוניברסיטה שבה למד התושב החוזר שלפיו התואר שרכש הוא תואר טרום-מקצועי בארצות-הברית; ב. נוסף לכך, ועדת מומחים מטעם מועצת המהנדסים והאדריכלים, הפועלת מכוח החוק, דנה בעניין הנדון והחליטה בשלילה; ג. עם זאת הוריתי לנוגעים בדבר במשרדי לבדוק את חומר ההסברה הנמסר לישראלים בחוץ-לארץ כדי למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד.

4873. פרטים על מוסדות למפגרים בטבריה

חברת-הכנסת י. יצחקי שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ג בכסלו תש"ם (3 בדצמבר 1979):

בתאריך 14 בנובמבר 1979, בין השעות 11:00—15:00, ערכתי סיור בשני מוסדות "נווה כנרת" ו"רמת טבריה" למפגרים בדרגות פיגור שונות בטבריה.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

א. למי שייכים המוסדות הנ"ל ?

ב. מה הוא התקציב של המוסדות ומה הוא הסכום שמשרד העבודה והרווחה מקציב להם ?

ג. מה הוא מספר הילדים השוהים במקום, לפי הגילאים השונים משנה ועד 60 ?

**5080. חשדות לפעילות לא חוקית של חברות
לאספקת כוח אדם**

חברת הכנסת א. שפייר שאל את שר העבודה והרווחה
ביום ו' בטבת תש"ם (26 בדצמבר 1979):

שירות התעסוקה בודק אפשרות של הגשת תביעות
משפטיות נגד שתי חברות, "מנפאואר (ישראל) בע"מ"
ו"דע", העוסקות באספקת כוח אדם וחשדות בפעילויות
המנוגדות לחוק שירות התעסוקה.

אודה לשר אם ישיב לי:
א. האם נמצא שפעילותן של חברות אלה נוגדת את
החוק?

ב. מתי יש בדעת שירות התעסוקה להגיש את התביעה
עוד המשפטיות?

ג. חברות אלה פעולות מזה שנים אחדות, כיצד עלה
רק עכשיו החשד נגדן?

תשובת שר העבודה והרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות א, ב ו-ג: לפי המידע שנמסר לי על-ידי
שירות התעסוקה אין בשלב זה בדיקה של אפשרות להגשת
התביעות הנזכרות בשאלתה.

5146. עבודה לחיילים משוחררים בירוחם

חברת הכנסת ש. ארבלי-אלמוזלינו שאלה את שר העבודה
והרווחה ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

בעתון "דבר" מיום 14 בדצמבר 1979 פורסם שמזכיר
מועצת פועלי ירוחם מר ח. זהבי טוען שעשרות חיילים
משוחררים החוזרים לכיתם לירוחם אינם מוצאים תעסוקה
במפעלים המקומיים ושקיימת סכנה שרבים מהם יעזבו
את העירייה.

בהתחשב במאמצים הגדולים שנעשו בשנים האחרונות
כדי להגדיל את האוכלוסיה בירוחם וכדי לפתח את העירייה
רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיימת אבטלה בירוחם?
2. אילו מקורות תעסוקה עומדים בירוחם לרשות
דורשי עבודה בכלל וחיילים משוחררים בפרט?
3. האם קיימת תכנית להקניית מקצוע לחיילים
משוחררים מירוחם ובאילו מקצועות?
4. מה היא העזרה הניתנת לחיילים המשוחררים
הרוצים ללמוד מקצוע?
5. האם קיימת תכנית ליצירת מקורות תעסוקה נוסף
פנים בעיר, ואם כן — אילו?

תשובת שר העבודה והרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: לא, אך קיימת מידה של חוסר נכונות
לצאת לתעסוקות מצויות.

לשאלה 2: מקורות התעסוקה בירוחם ובסביבתה הם
במקצועות הטקסטיל, המתכת (כגון: מכונאות, חשמל-
אות), עבודת מעבדה (לבוראנטים), בניין ועבודות בלתי
מקצועיות.

לשאלה 3: כן, במקצועות מתכת (מסגרות, חרטות
וחשמל) במכונאות ובהפעלת מיתקנים.

לשאלה 4: מענקי קיום כמקובל בהכשרה מקצועית
והוצאות נסיעה.

לשאלה ט: הדירות שייכות לחברת "עמידר" והועמדו
לרשותנו בתנאי שכירות.

לשאלה י: תקן כוח האדם הוא 45.75 משרות לכל
מעון.

לשאלה י"א: מספר המטפלות המוסמכות הוא 11;
מספר המורים המוסמכים הוא 10; ובמקום גם 6 מורים
מקצועיים חלקיים.

לשאלה י"ד: הורים של חניכים עד גיל 18 משתתפים
באחזקת ילדיהם על-פי קריטריונים.

5005. איתור קיצבאות הילדים המשולמות ליורדים

חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר העבודה והרווחה
ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

בתשובה לשאלתה שלי מס' 2502 בנושא היורדים
הממשיכים לקבל את קיצבת הילדים מהמוסד לביטוח
לאומי טען כבודו כי קיצבה זו משולמת לכאלה הנמצאים
בתוך-לארץ אם הם נמצאים שם לצורך ריפוי או ליווי
הורה השוהה בחוץ-לארץ מכוח הסכם עבודה, דוגמת
עובדי משרד החוץ, ושאתם עושים כל שביכולתם כדי
להשיג מידע על כאלה שאינם מתאימים לקריטריונים
המצויינים לעיל וממשיכים לקבל את קיצבת הילדים וזאת
כדי לצמצם את מספר ההונאות מסוג זה.

אודה לכבוד אם ישיב לי:

1. מה עשה כבודו בנדון מאז 11 בדצמבר 1978,
יום מתן התשובה של כבודו, ועד עתה?
2. כמה מקרים של הונאה כמצויין לעיל נתגלו על
ידכם ובאילו סכומים זה מתבטא?

3. מה הם האמצעים שמשרד כבודו נקט כדי שאלה
יחזירו את הכסף שקיבלו שלא כדין?

תשובת שר העבודה והרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: המוסד לביטוח לאומי נקט כמה פעולות
לצמצום מספר הקיצבאות המשולמות בגין ילדים השוהים
בחוץ-לארץ: א. משרד הפנים סיים בימים אלה, לפי
בקשתנו, הקמת מערך ממוכן של רישום יוצאים לחוץ-
לארץ שלא חזרו תוך פרק זמן קבוע; ב. המוסד לביטוח
לאומי מקבל מהגורמים הנוגעים בדבר מידע על תנועת
העוברים את גשרי הירדן ואודות חייבי שירות מילואים
השוהים בחוץ-לארץ; ג. נערכה בדיקה מדגמית של 3,000
משפחות המקבלות קיצבת ילדים כדי לאמת את הימצא
אותן בישראל. כן תיאם המוסד לביטוח לאומי פעולה
נסיונית עם כמה בנקים המנהלים חשבונות של מקבלי
קיצבת ילדים כדי לוודא את הימצאות המשפחות בישראל.

לשאלות 2 ו-3: אם מתברר שאדם פלוני קיבל קיצבה
והוא אינו זכאי לה משום שאינו נמצא בארץ תובע
המוסד לביטוח לאומי מהבנק שאליה הועברה הקיצבה
את החזרתה וברוך-לכל נענה הבנק לדרישה זו. אם אין
אפשרות לקבל את הקיצבה מהבנק והמבוטח חזר ארצה
ומחדש את בקשתו לקיצבה מקוון המוסד לביטוח לאומי
את הסכום המגיע למוסד. פעולות אלו נעשות כדבר
שבשיגרה ולא מתנהל רישום של מספר המקרים שבהם
בוצעו פעולות כאלה.

3. האם אושרו המלצות הוועדה על-ידי מועצת המוסד לביטוח לאומי?

4. ואם כן, מדוע מתעכב יישומן של ההמלצות?

5. האם מוכן כבוד השר לפעול למען יישום ההמלצות בהקדם?

תשובת שר-העבודה-הרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: הריני מעביר לשואלת הנכבדה את סיכום המלצות הוועדה.

לשאלה 2: ההמלצות שהוגשו היו על דעת רוב חברי הוועדה, לרבות נציג האוצר.

לשאלה 3: מועצת המוסד לביטוח לאומי המליצה בפני לקבל את המלצות הוועדה.

לשאלות 4 ו-5: בדעתי להביא בפני הממשלה בקרוב את הצעותי, הנמצאות עתה בתהליך של גיבוש, לתיקון חוק הביטוח הלאומי בעקבות המלצות הוועדה.

5353. מציאת מקום במוסד לילדה מפגרת

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980):

ב-12 בדצמבר 1979 קיבלתי את תשובת מנהל השירות למפגר בקשר לילדה (ששמה צורף בנספח) הזקוקה לטיפול מוסדי. בתשובה נאמר: ברגע שיתפנה מקום אנו נפנה למשפחה ונודיע לה על כך.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

א. מתי יתפנה מקום?

ב. מה תעשה המשפחה בילדה עד שיתפנה המקום במוסד?

תשובת שר-העבודה-הרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א: למשפחה הוצע לאחרונה סידור מוסדי לילדה במעון "חברת נעורים". המשפחה סירבה לקבל את הצעתנו והיא מבקשת סידור במעון "שיקמה" שבו אין עתה אפשרות לקבלה. השירות למפגר העומד בקשר עם המשפחה ימשיך להציע לה סידור במעונות שבהם יתפנה מקום.

לשאלה ב: מוצע שהמשפחה תפנה לקבלת השירותים החברתיים הקהילתיים המצויים באזור מגוריה.

5354. מחוסרי עבודה בנגב

חבר-הכנסת א. מויאל שאל את שר העבודה והרווחה ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980):

בעתונות ובכלי התקשורת הודיעו שלמטה למאבק באבטלה של ההסתדרות נמסר שנמצאים בנגב כ-1,700 מחוסרי עבודה שפוטרו לאחרונה ממפעלים שונים.

ביום 1 בינואר 1980 הודעת בכנסת בתשובתך להצעות לסדר-היום בענייני תעסוקה ש"עשיתי את ההסדרים כדי להבטיח שבאותו רגע שבו נוכל לספק את העובדים נוותר על העובדים הזרים" והוספת שההסכם עם האמריקאים מאפשר זאת בהחלט.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם המידע שנמסר למטה ההסתדרות למאבק

לשאלה 5: הנושא מסור בידי משרד התעשייה, המסחר והתיירות. לפי המידע שנמסר לי קיימות תכניות פיתוח נוספות לירוחם.

הריני מפנה את חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוז שאלה גם לדברי תשובתי להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אליהו שפיזר בנושא תכנית כוללת לחיילים משוחררים שניתנה ביום י"ח בשבט תש"ם, 5 בפברואר 1980.

5350. הוצאת צו הרחבה של ההסכם הקיבוצי

בעניין שכר מינימום לנוער עובד

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980):

הסכם קיבוצי כללי בדבר שכר מינימום לנוער עובד בייצור ובשירותים נערך ונחתם בתל-אביב, ביום 11 במרס 1979, בין לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל, האגף לאיגוד מקצועי, יחידותיו ושלוחותיו וההסתדרות הכללית של הנוער העובד והלומד בארץ ישראל. אולם קיימים מקומות עבודה בלתי מאורגנים והסכם זה אינו חל עליהם ואינו מחייב אותם.

נוכח העובדה שלגבי הסכמים קיבוציים הנוגעים למי בוגרים קיימת אפשרות לחייב מקומות עבודה בלתי מאורגנים לפעול בהתאם להסכם הקיבוצי על-ידי צו הרחבה וכדי למנוע את קיפוחם וניצולם של נערים רבים העובדים במקומות עבודה בלתי מאורגנים רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיימת אפשרות להחיל צו הרחבה בעניין הנ"ל על מקומות עבודה בלתי מאורגנים?
2. ואם כן, מתי יש בדעת השר להוציא צו כזה?
3. ואם לא, מה הן הסיבות לכך?

תשובת שר-העבודה-הרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1, 2 ו-3: צו ההרחבה להסכם הקיבוצי הכללי מיום 11 במרס 1979, בדבר שכר מינימום לנוער עובד, פורסם בילקוט הפירסומים 2600 מיום י"ג בשבט תש"ם, 31 בינואר 1980.

5351. יישום המלצות בדבר עידכון רמת קיצבאות הביטוח הלאומי

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980):

שר העבודה והרווחה, מינה ב-22 באפריל, על דעת מועצת המוסד לביטוח לאומי, ועדה לבחינת השיטה לעידון רמת קיצבאות הביטוח הלאומי, בראשותו של פרופ' אורי בן ציון מאוניברסיטת בן-גוריון. ועדה זו סיימה את עבודתה והגישה את המלצותיה לשר בחודש אוגוסט 1979.

נוכח הירידה שחלה ברמת קיצבאות הביטוח הלאומי — הויקנה והשאירים, הנכות, דמי המזונות והילדים — והשחיקה המתמדת ברמתן עקב האינפלציה ונוכח הצורך בקיום מגננון עידכון אוטומאטי כדי לשמור על ערכו הריאלי רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן המלצות ומסקנות הוועדה?
2. האם היו המסקנות שהוגשו על דעת כל חברי הוועדה לרבות נציג האוצר?

שוישנה ארכלי-אלמזלינו (המערך):
אבקש לשמוע תשובות לשאלות שלי.

רב שילנסקי (הליכוד):
התשובות לשאלות שלי לא הוקראו.

היו"ר מ. ל. מרון:
אני מצטער, איני קורא לשר בחזרה לאחר שירד מהדוכן.

4917. הזנחה של חופי רחצה בתל-אביב

חבר-הכנסת א. שפיזור שאל את שר הפנים ביום כ' בכסלו תש"ס (10 בדצמבר 1979):

מבקר עיריית תל-אביב קבע כי בחלק מחופי הרחצה של תל-אביב קיימת הזנחה המסכנת חיי אדם.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם מודע שר הפנים לכך שאין מקיפים על ביצוע צווי איסור הרחצה?

ב. האם יודע השר כי התקנות בעניין הפעלת תחנות ההצלה והעזרה הראשונה אינן מופעלות בחוק?

ג. האם נכון הוא שאין מספר מספיק של סירות הצלה?

ד. האם נכון הוא שחלק מתחנות ההצלה אינן שול-טות על קטעי הרחצה כנדרש?

ה. האם נכון הוא שחסר שילוט אזהרה הולם בחופים האסורים?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלות א—ב: דיני-חשבון מבקר עיריית תל-אביב מתייחס לעונת הרחצה 1978, דהיינו לא לעונה שחלפה אלא לזאת שקדמה לה. מבקר העירייה לא קבע בדין וחשבון שלו כי קיימת בחופי תל-אביב הזנחה המסכנת חיי אדם — ואכן אין סכנה כזאת — אלא הוא הצביע על ליקויים שהיו באותה שנה ותוקנו בינתיים. בעיריית תל-אביב הוגברה ההקפדה על ביצוע חוק הסדרת מקומות רחצה ועל הצווים בנדון.

לשאלה ג: צו הסדרת מקומות הרחצה אינו מחייב הפעלת סירות מנוע אלא חסקות, ואלה ישנן כמתחייב בצו. בנוסף לכך רכשה עיריית תל-אביב כמה סירות מנוע להגברת הבטיחות בחופי הרחצה.

לשאלה ד: תחנות ההצלה ממוקמות במקום המאפשר למציל לראות במידה המירבית את החוף שבאחריותו.

לשאלה ה: אכן בשנת 1978 חסרו שלטים בכמה מקומות שהרחצה בהם אסורה. המצב תוקן.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אליהו שפיזור.

אליהו שפיזור (המערך):

האם מודע השר לכך שגם בשנת 1979 וגם בשנה הזאת, היום, חסרים שלטי איסור רחצה בכל חופי הרחצה האסורים? בחוף תל-ברוך האסור לרחצה מתרחצים אנשים גם היום.

שר-הפנים י. בורג:

השר אינו מודע למספר הנוכחי של השלטים ואינו מודע לדברים שנעשים למרות האיסור בזה הרגע. העניין יכול להיבדק וצריך להיבדק.

באבטלה תואם את המספרים שבידי הלשכות של שירות התעסוקה?

2. אם כן, מה היא התעסוקה החילופית שמשרד העבודה הכין בשביל המפוטרים?

3. האם יהיה מוכן השר לבדוק את אפשרות ההעסקה של פועלים ישראליים במקום 4,000 הפועלים הזרים המוע-סקים בהקמת שדות התעופה בנגב?

4. האם אין כבוד השר סבור ש"הרגע" שבו אפשר לספק עובדים לשדות התעופה אכן הגיע?

שר-העבודה-הירווחה י. כ"ץ:

אני מודה לחבר-הכנסת אלי מויאל שנותן לי בכל זאת אפשרות לומר משהו לכנסת הנכבדה.

לשאלות 1 ו-2: המידע אינו תואם את הנתונים שבידי שירות התעסוקה. שירות התעסוקה עושה את מירב המאמצים למיצוי ולוויסות תעסוקות חילופיות למובטלים בטווח גיאוגרפי סביר.

לשאלות 3 ו-4: מספר העובדים הזרים המועסקים כיום בהקמת שני שדות התעופה בנגב הוא 2,154. שירות התעסוקה מטפל עתה, בהסכמת משרד הבטחון, בגיוסם והשתתפותם של 200 עובדים מקצועיים ישראליים בהקמת שדה התעופה ברמת מטרד.

היו"ר מ. ל. מרון:

השר ישיב לשאלתה מס' 4642 של חבר-הכנסת אמנון רובינשטיין לפי בקשת חבר-הכנסת זידאן עטשי.

(שר-העבודה-הירווחה י. כ"ץ קורא את התשובה לשאלתה מס' 4642, ראה עמ' 1874).

אורה נמיר (המערך):

אבקש לשמוע תשובה לשאלתה שלי מס' 4345.

היו"ר מ. ל. מרון:

אם השר יסכים — ישיב. אנחנו מעדיפים שלא תהיה כניסה מאוחרת לאולם.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, לא היה צילצול לישיבה.

היו"ר מ. ל. מרון:

היה צילצול.

(שר-העבודה-הירווחה י. כ"ץ קורא את התשובה לש-אלתה מס' 4345, ראה עמ' 1874).

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, נושא הרצף החינוכי שנוי במחלוקת. מאחר שמחנכים רבים גורסים שהרצף בחינוך בגיל הרך הוא חשוב ומשמעותי האם מוכן השר לנסות להידבר עם משרד החינוך בנושא זה כדי שבמקום כל-יך קשה לא יעברו ילדים כל-יך הרבה מסגרות?

שר-העבודה-הירווחה י. כ"ץ:

אני בהחלט מוכן לבדוק אישית את הנושא.

אורה נמיר (המערך):

אדרבה.

4985. יחס המשטרה כלפי מפירי חוק שונים

חבר-הכנסת א. רון שאל את שר הפנים ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

אבקש תשובה לשאלותי ואודה לכבודו אם הנתונים המבוקשים על ידי להלן יהיו מעודכנים למועד הגשת התשובה לשאלתה:

א. האם יש יחס שונה בביצוע מעצרים ובהגשת כתבי אישום כלפי:

1. אנשי "שלום עכשיו" ואנשי "גוש אמונים"?
2. החרדים המתנפלים על נהגים ונוסעים בכביש "רמות" והסוקלים זוג עד כדי פגיעה ואנשי "הפנתרים השחורים"?
3. נשות "הדסה" שזרקו לפיד בוער על חייל ואנשי "הפנתרים השחורים"?
4. אנשי נאות-סיני שפצעו חיילי צה"ל ואנשי "הפנתרים השחורים" שפצעו שוטר?
- ב. אם התשובה לכל אלה היא שלילית אבקש להשיב לי:

1. כמה תיקים נפתחו נגד החרדים המתפרעים בכביש "רמות" בשנה האחרונה ומה הוא מספרם הסידורי של כתבי האישום? מה הם שמות המפגינים שנעצרו?
2. לכמה זמן הם נעצרו? והאם הם נכללו באזיקים?
3. כמה מהם נשפטו וכמה מהם שוחררו בלי שיינקטו נגדם צעדים משפטיים?
4. כמה אנשי "שלום עכשיו" קיבלו כתבי אישום על הדבקות כרוזים?
5. כמה מאנשי "שלום עכשיו" קיבלו כתבי אישום על הפגנות שלא כחוק?
6. כמה מאנשי "גוש אמונים" קיבלו כתבי אישום בכל אחת מהפגנותיהם בשנה האחרונה ומה הם המספרים של כתבי אישום אלה?
7. מה הם שמות המפגינים מאנשי "גוש אמונים" שנעצרו?
8. לכמה זמן נעצרו המפגינים הנ"ל? והאם נכללו המפגינים הנ"ל באזיקים?
9. כמה מהם נשפטו וכמה מהם שוחררו מבלי שיינקטו נגדם צעדים משפטיים?
10. כמה מהם קיבלו כתבי אישום על הדבקות כרוזים ומה שמותיהם ומה מספרם הסידורי של התיקים שנפתחו?
11. האם נעצרו חשודים בעוון פגיעה בנזק הנאהבים ביום 18 בנובמבר 1979 בירושלים?
12. מי מנשות "הדסה" נאשמה בעוון פגיעת חייל צה"ל ומה הוא מספר כתב האישום שהוגש נגדה?
13. מי מנשות "הדסה" נעצרה בעוון אלימות נגד חיילי צה"ל?
14. מי מנשות "הדסה" נעצרה בעוון עבירה על הטגת גבול?
15. מי מהן נכללה באזיקים?
16. כמה מאנשי "הפנתרים השחורים" נעצרו בעוון פגיעת שוטר?
17. כמה מאנשי "הפנתרים השחורים" נאשמו בעוון הפרת סדר?

4984. מצבם של האסירים "טעוני ההגנה"

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הפנים ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

בבתי-הסוהר במדינת ישראל יושבים בצינוק במשך חודשים ושנים אסירים המוגדרים כ"טעוני הגנה", חלקם נמצאים במקום זה מאחר ששיתפו פעולה עם המשטרה ו/או התביעה לפני משפטם ו/או בזמן המשפט ו/או לאחריו; אחרים יושבים במקום זה כי הם "מואשמים" עלי ידי אסירים אחרים בכך ששיתפו פעולה עם שלטונות הכלא; ישנם כאלה שנמצאים במקום זה כי "בית-הדין" שמחוץ לבית-הסוהר או "בית-דין" שבתוך בית-הסוהר הוציא נגדם פסק דין שמשמעותו תכלה תמורה בגופם או אף מוות. רבים מבין היושבים במקום זה הגיעו אליו לאחר שבבית-הסוהר כבר נעשה נסיון להוציא לפועל את "פסק הדין" ואוי לנו שהגענו למצב זה. מצבם של אסירים אלה היושבים במעין צינוק זמן כה רב הוא קשה מאוד ואף שלא מבוצע נגדם פסק דין שהוצא כלפיהם הרי ברור וגלוי לעיני כול שהם נעשים משום ששיתפו פעולה עם השלטונות. בנוסף לסבל שנגרם להם כ"פרס" על שיתוף הפעולה הרי יש לתופעה זו השפעה שלילית על כלל האסירים, והשלכותיה — מי ישרון.

שאלתי לכבוד השר:

מה יש בדעת כבודו לעשות בנדון?

שר-הפנים י. בורג:

1. כאשר הוחלט כי אסיר מסויים הינו טעון הגנה מהסיבות שהוזכרו בדברי השואל הנכבד נבדקת אפשרות החזקתו בתנאים רגילים באחד מבתי-הסוהר והאגפים שבהם לא נשקפת סכנה לחייו ואז הוא מועבר למקום שנקבע כבטוח; 2. כיום מוחזקים בבתי-הסוהר 15-אסירים טעוני אגנה בשני מקומות שבהם משוכנים אסירים כאלה בלבד אך לא ניתן להחזיק במקומות אלו יותר מ-30 אסירים בסך-הכול. במקרה שבו אין כל אפשרות לשכן אסירים טעוני אגנה באחת משתי הדרכים הנ"ל הם מוחזקים בתנאי הפרדה באחד מבתי-הסוהר. בכל מקרה מוחלט על החזקה בהפרדה לאחר שנבחנות כל האפשרויות לשיכון בתנאים נוחים יותר; 3. ראוי לציין כי מספר טעוני ההגנה הנמצאים בהחזקת שירות בתי-הסוהר הולך וגדל עם עליית האלימות האכזרית בחברה העבריינית. בתי-סוהר כפרייזנה נמצא בשלבי סיום של בנייה ושיפור צים ונועדו בו מקומות מיוחדים לאסירים טעוני הגנה אשר יוכלו להיות בתנאים טובים יותר. שירות בתי-הסוהר מקוה שלעת עתה זה יסייע להקלת המצב; 4. הפתרון לבעיית אחזקת אסירים טעוני ההגנה הוא בניית בתי-סוהר חדשים. כיום רוב בתי-הסוהר הם במבנים ישנים מאוד ואינם מתאימים לדרישות.

הו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת דב שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

האם יש להבין מתשובת כבודו שבכפרייזנה יבוצעו כל הסידורים למען האסירים טעוני ההגנה?

שר-הפנים י. בורג:

אינני אומר כל העניין מעצם טיבו מאוד לאבילי. אתה צריך להחליט על כל מקרה לחוד. יכולים להיות שני טעוני הגנה שכל אחד טעון הגנה מפני השני. לכן תשאיר לנו גמישות בעניין.

שר-הפנים י. בורג :

לשאלה א : נכון כי בתקופה האחרונה הושבתה סירת המשטרה באילת פעמים מספר בשל תקלות טכניות. עם זאת פעלה באילת בימים שבהם היתה תנועת תיירים גדולה באילת, בעיקר בחגים, סירה אזרחית שהושכרה על-ידי המשטרה. מלבד זאת מופעל לאורך חוף אילת במשך כל ימות השנה סיור רגלי וממונע לשם אבטחת החוף.

לשאלה ב : האחריות הכוללת לבטחון הפנים באילת מוטלת על-פי החלטת הממשלה על צה"ל. שיתוף הפעולה בין צה"ל לבין משטרת ישראל באזור זה מעוגן בנוהלים שונים, בעבודת מטה ובתרגילים משותפים והינו מספק.

לשאלה ג : בתנאים הקיימים השירותים מספקים.

5070. אבטחת מסעדה פרטית על-ידי המשטרה

חבר-הכנסת ז. עטשי את שר הפנים ביום כ"ו בכסלו תש"ם (17 בדצמבר 1979) :

נודע לי כי בפתח מסעדת "דולפין ים" במזרח ירושלים מוצב שוטר במדי משטרת ישראל לשמירת המסעדה ולאבטחתה. לשם אימות הידיעה נסעתי למקום באופן מיוחד יותר משלוש פעמים. ידוע שמסעדה זו היא בבעלות פרטית ואינה מוסד ממלכתי או ציבורי.

אבקש את כבוד השר להשיב לי :

1. האם ידוע הדבר לכבוד השר ?
2. מי משלם לשוטרים המוצבים במשמרות בפתח המסעדה ? האם זה מתקציב המשטרה או במימון המסעדה עצמה ?
3. האם מאבטחת משטרת ישראל מסעדות אחרות במזרח או במערב העיר ?
4. אם לא, מה המיוחד במסעדה זו ?
5. ממתי מוצבים במקום הנ"ל שוטרים ?
6. מה יש בדעת השר לעשות ביחס למקרה כזה ?

שר-הפנים י. בורג :

לשאלות 1-5 : ברחובות אל רשיד ואלוהרה שבירושלים המזרחית מצויות כמה מסעדות שבהן מבקרים תיירים ואזרחים רבים. במשך השנה החולפת הונחו במסעדת "דולפין ים" שלושה מטעני חבלה, מהם התפזרו צצו שניים וגרמו לנזקים בנפש וברכוש. המשטרה החליטה לראות באזור זה יעד בטחוני ובין הצעדים שנקטו הוצב סיור משטרי קבוע ברחובות אלה. אבטחת המסעדה נעשית במסגרת הערנות המיוחדת המוקדשת לאזור זה.

לשאלה 6 : אני סבור שבנתונים אלה המשטרה נוהגת כהלכה ואין בדעתו להורות לה לנהוג אחרת.

5167. טיפול המשטרה בגניבת מכוניות יקרות

המזכירות למצרים

חבר-הכנסת פ. גרופר שאל את שר הפנים ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

לפי ידיעות שפורסמו באחרונה בכלי התקשורת פועלת כיום רשת של גנבים יהודים וערבים שיעודה גניבת רכב אירופי יקר והברחתו למצרים או קבורתו בשטחים בסיני המיועדים להתוריד בעתיד הקרוב וזאת כדי לחלצו ולהבריחו למצרים ביתר קלות לאחר ששטחים אלו יהיו שוב בבעלותה. מצב זה גורם לבעלי רכב יקר

18. מי מאגשי ה"פנתרים השחורים" נכבל באזיקים ?

19. האם נעצרו אנשי "נאות-סיני" לאחר שפצעו חיילי צה"ל, ולכמה זמן ?

20. האם נכבל מישוהו מאנשי "נאות-סיני" באזיקים ?

21. האם נפתחו נגד הג"ל כתבי אישום ומה מספרם הסידורי ?

שר-הפנים י. בורג :

לשאלה א : לא.

לשאלה ב : 1-3 — מאחר שתיקי החקירות הנפתחים במשטרה אינם מסווגים לפי השתייכותם הפוליטית, הדתית או העדתית של החשודים לא אוכל להשיב על השאלות כפי שנוסחו. בגין האירועים בכביש רמות נפתחו במשטרה חמישה תיקי חקירה נגד תשעה חשודים. יצויין כי חשודים נוספים נעצרו ושוחררו בלי שנפתחו נגדם תיקים. מבין החשודים שנגדם נפתחו תיקים נעצרו שבעה למשך 48 שעות, חשוד אחר — למשך 24 שעות וחשוד אחד לא נעצר. איש מהחשודים לא נכבל באזיקים. נגד החשודים הג"ל הוגשו חמישה כתבי אישום לבית-משפט השלום בירושלים (מספרי התיקים : 55/79, 56/79, 2290/79, 2252/79, 455/79). שלושה מהחשודים זוכו, שניים הורשעו ובשני תיקים טרם הסתיים המשפט. תיק אחד, נגד שני חשודים, נסגר במשטרה מחוסר הוכחות מספיקות להביאם לדיון.

10-4 — כאמור, מאחר שתיקי החקירה המשטרתיים אינם מסווגים לפי השתייכות הפוליטית של החשודים לא אוכל להשיב על שאלות אלה כפי שנוסחו.

11 — לא. ראה תשובתי לשאלתה מס' 4886.

12-15 — לא הוגשה למשטרה כל תלונה נגד "נשות הדסה" בגין השגת גבול או תקיפת חיילי צה"ל. לא נפתח במשטרה כל תיק פלילי נגד מי מהן ואף אחת לא נעצרה.

16-19 — ראה תשובתי לשאלות משנה 4-10.

20-21 — חקירת המשטרה בעניין זה החלה כשבוע ימים לאחר האירוע על-פי הנחיות היועץ המשפטי למ"ש. לאחר הפיגוע המתקבלים מהמקום בעת האירוע עצמו היה צה"ל והוא לא ערך מעצרים. חקירת המשטרה שנוהלה שבועות מספר לאחר האירוע לא הצריכה מעצרו של חשוד כלשהו או כבילתו באזיקים. חומר החקירה בעניין זה הועבר לעיונו של היועץ המשפטי לממשלה ולהחלטתו.

5050. חוסר השגחה משטרית במפרץ אילת

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר הפנים ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979) :

זה ארבעה חודשים חסר מרחב מפרץ אילת השגחה משטרית בשל השבתתה של סירת המשטרה היחידה במקום.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. האם מודע השר להשלכות החמורות העוללות להיות לכך נוכח העובדה שנמל אילת הינו נמל פעיל שבו עוברות ספינות מסוגים רבים ?

ב. האם די בשיתוף הפעולה הקיים בין חיל הים ובין המשטרה במפרץ להבטחת בטחון הפנים באזור ?

ג. אם כן, האם יש בדעת השר להסתפק בשירותים אלה ?

של מגפה: קו הגבול בין ישראל למצרים פרוץ ומדבר סיני סחורות לרווחת בפני כנופיות מבריחים המבריחה ארצה מוצרי טקסטיל, דלק, סיגאריות מצריות וחלקי חילוף למכוניות.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם תואם הפירסום בעתון את המציאות?
2. אם כן, מה הן הסיבות לתופעה זו?
3. מה יש בדעת שר הפנים לעשות כדי למנוע הברחות של סחורות שונות החייבות במכס ממצרים לישראל?

שר-הפנים י. בורג:

1. אזור סיני הינו בתחום האחריות של צה"ל. משרת ישראל מתפקדת באזור לצרכים משטריים בלבד.
2. צה"ל ממונה על שמירת קו הגבול באזור סיני ובמסגרת זו הוא מפעיל כוחות לפעילות בטחון שוטף.
3. נושא ההברחות הינו באחריות משרד האוצר באמצעות המכס; משטרת ישראל מסייעת ומשתפת פעולה עם אגף המכס בכל מקרה שבו מתעורר הצורך בכך.

5215. הטיפול בתלונות נשים נגד בעלים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הפנים ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

נמסר לי כי ברובם של המקרים שבהם מתלוננת אשה בתחנת משטרה על תקיפה פיסית מצד בעלה היא נשלחת הביתה מבלי שתירשם תלונה ומבלי שהבעל יוזמן לחקירה. לטענת המשטרה "אין לציבור עניין בכך" ולפיכך אין מקום לתבוע את התוקף.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה היא מדיניות המשטרה בטיפול בתלונות נשים על תקיפה פיסית מצד בעליהן?
2. מדוע לא ייעצר גבר התוקף את אשתו ויש בידה תעודות רפואיות המוזקות את טענתה?
3. מה יש בדעת השר לעשות לתיקון הדבר?

שר-הפנים י. בורג:

1. בכל מקרה שבו מתלוננת אשה על תקיפתה על-ידי בעלה נפתח במשטרה תיק פלילי והחשוד נחקר כמקובל. בסיום החקירה בוחנת המשטרה את טובת העניין מבחינה ציבורית, האם היא מחייבת מיצוי הדין או שיש להעדיף דרך של השכנת שלום תוך מתן אזהרה לבעל כמקובל בחקירת תלונות אחרות על-ידי המשטרה. מובן שבמקרים של תקיפות חמורות, מקרים חוזרים ונשנים או מקרים בעייתיים מסיבות אחרות, עושה המשטרה את כל המאמצים להביא את התוקף לדין, וזאת בתנאי שבידיה ראיות קבילות להוכחת החשד המיוחס.

2. באותם המקרים שבהם יש הצדקה חוקית ועניינית לכך נעצר הבעל החשוד בתקיפת אשתו. עם זאת יש לזכור כי המשטרה אינה רשאית לעצור אדם לשם הענשה או הרתעה אלא אך ורק לצרכי חקירה ובתנאים המוגבלים בחוק.

3. איני סבור שיש מקום לשינוי בדרכי פעולת המשטרה בנושא זה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אורה נמיר.

ולבעלי מוניות — שמכוניתם היא מקצועם — צורת חיים בלתי נסבלת עד כדי העתקת מקום השינה שלהם בלילה מביתם למכוניתם. עליפי דיווחשבון שהגישו חברות הביטוח הגיע מספר המכוניות שנגנבו בחודשים האחרונים ל-300 מכוניות לערך וערכן נאמד ברבע מיליארד לירות לערך.

נוכח תופעה מדאיגה זו יואיל נא השר להשיב לי: אילו דרכים נוקטת המשטרה כדי להפסיק גנע של גניבה זו?

תשובת שר-הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- א. אנשי המשטרה המאיישים את מחסומי המשטרה ברחבי הארץ הונחו לבדוק ביסודיות כלי רכב מהסוגים הנזכרים בשאלתה במגמה לוודא שהרכב אינו גנוב; ב. יחידות משטרת מרחב הנגב נפת עזה נקראו לערנות מיוחדת בנושא זה וכל הודעה על גניבת רכב מסוגים אלה מדרושת גם ליחידות אלה; ג. יחידות משטרה של המחוז הדרומי, מרחב הנגב, נפת עזה וצפון סיני ומרחב שלמה, בתיאום עם כוחות צה"ל ומשמר הגבול, מבצעות פעולות מניעה וסריקה כדי לגלות כלי רכב גנובים ולמנוע את הכנסתם לאזור עזה וסיני; ד. עד למועד הכנת תשובה זו נתגלו באזור רצועת עזה וצפון סיני 126 מכוניות גנובות.

5169. מצבה של משטרת נתניה לאר הפשע
הגואה בעיר

חברת-הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את שר הפנים ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

בעקבות מעשי הרצח האחרונים בנתניה והידיעה כי נתניה הפכה למרכז הפשע, הבריונות והאלימות של ישראל אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. כמה תקני שוטרים יש במשטרת נתניה?
2. האם לתקני השר די בכך?
3. האם יש בדעת השר להגדיל את מספר השוטרים המוצבים בתחנת נתניה?
4. כמה מן התקנים הקיימים אכן מאוישים?
5. אם האיוש אינו מלא, מה יש בדעת השר לעשות כדי למלאו כשלב ראשון לטיאטוא הפשע מנתניה?

תשובת שר-הפנים י. בורג:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1, 4 ו-5: תקן כוח האדם של תחנת משטרת נתניה הינו 102 אנשי משטרה. תקן זה מאויש במלואו.

לשאלות 2-3: מלבד כוח האדם הנזכר לעיל פועלים באזור התחנה אנשי משטרה נוספים ככוחות תיגבור בהתאם לאפשרויות ולצרכים. שאלת התקנים במשטרת נתניה נמצאת בדיון במסגרת הדיונים על העירכות המשטרה.

5171. הברחות ממצרים לישראל

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר הפנים ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

בעתון "הארץ" מ-14 בדצמבר 1979 פורסם שמכת ההברחות בגבול הדרום קיבלה כימים האחרונים ממדים

חמור זה אין להסתפק במה שנעשה והנני שואל את כבוד השר :

1. האם ערך כבודו חקירה היאך יכול היה כל זה להתרחש זמן כה ממושך, ולולא אומץ-לבו והגינותו של אבי הינן נמשך עוד זמן ממושך ?

אם כן — מה המסקנות ?

אם לאו — מדוע, והאם בכוונת כבודו לעשות כן ?

2. מה בדעת כבודו לעשות כדי :

א. שתופעות כאלה לא תחזורנה.

ב. אם תקרינה — שלא יהיה מצב שיכולות הן להימשך זמן רב מבלי שתובאנה לידיעת הדרגים המתאימים בצה"ל.

ג. שחיילים הרואים כל זאת לא יפחדו ולא יהססו "לפתוח את הפה".

ד. שחיילים הרואים דברים כאלה ומגיבים כנאות וממלאים את חובתם לא ייוקו ?

3. א. האם נערכה חקירה איך קרה שאבי נלקח לפסיכיאטר לאמור : אדם שאינו עובר לסדר-היום בראותו שחיות בצבא הוא "משוגע" ?

ב. (1) אם כן — מה המסקנות ואילו צעדים ננקטו נגד מי שעשו מעשה מבזש זה ?

(2) אם לאו — למה ?

האם הוצאו מסקנות לגבי המפקד ש"יעץ" לאבי, לאחר שהפסיכיאטרים של צה"ל קבעו לגביו שהוא "אינטליגנטי, יודע להבדיל בין טוב לרע, ויודע בדיוק את רצונו", ללכת לפסיכיאטר פרטי ?

4. א. האם פועל כבודו להחזיר בצה"ל את התודעה של חשיבותו של אומץ-לב מסוג זה שהראה אבי ?

ב. אם לאו — למה ?

ג. אם כן — האם לא יהיה זה נכון לציין לשבח על-מנת שהתנהגותו תשמש אות ודוגמה לאחרים ?

פגן שר הכטחון מ. צפורי :
כל עוד עניין נשוא השאלתה תלוי בפני הער-כאות (במקרה זה בית-דין צבאי מטכ"ל) וטרם נסתיימו ההליכים המשפטיים אינני יכול להסיק מסקנות המתחייבות מנסיבות המקרה. במסר לי שההליכים יסתיימו תוך שבועות אחדים.

4752. הערפת קצינים לעומת חיילים בהמתקת גזרי-הדין עליידי הרמטכ"ל

חברת-הכנסת א. ג. כריאן שאל את שר הכטחון ביום ז' בכסלו תש"ם (27 בנובמבר 1979) :

שוב התגלה מקרה חמור של העדפה : על-פי ידיעה שפורסמה בעתון "ספקטיטור", וצוטטה בגליון של 5 בנובמבר 1979 ב"מעריב", המתק הרמטכ"ל גזרי-דין של 2 קצינים שנשפטו יחד עם סגן-האלוף שדה על רצח שבוי במיצע-ליטאני והפחית את תקופת מאסרם מ-20 חודשים ל-8 חודשים. בו בעת סירב הרמטכ"ל להמתק את עונשי המאסר של 9 חודשים שנגזרו על סמל ורב-טוראי שנשפטו יחד עם הקצינים על אותה עבירה.

אם אמנם נכון הדבר שפורסם, רצוני לשאול :

אורה נמיר (המערך) :
אדוני השר, האם תעודות רפואיות הן בגדר של ראיות קבילות ?

שר-הפנים י. בורג :
האם בתעודה כתב הרופא מי נתן את המכות ? אני מוכרח להשאיר את ההחלטה בידי המשטרה, לא בידי השר.

5240. חובת סיעה בעירייה להשתתף בפעילות ועדות העירייה

חברת-הכנסת ע. ברעם שאל את שר הפנים ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

בהתאם לפקודת העיריות סעיף 162 צריכות ועדות-עירייה לשקף את הרכב הסיעות בעירייה. דרך הפעולה בוועדת היא כמובן מילוי תפקיד ציבורי כמתחייב מחברות בעירייה. סיעת "הליכוד" בעיריית ירושלים איננה פועלת כלל בוועדות הסטאטוטוריות של עיריית ירושלים עקב יכוח על ייצוגה.

שאלותי הן :

1. האם רשאית סיעה להיעדר מפעילות של ועדות בעירייה באורח קבוע והאם אין זה עומד בסתירה לסעיף 162 לפקודת העיריות ?

2. אם הסיעה רשאית, האם ניתן להסיק שחבר נבחר למועצת העיר יכול להתפרק מאחריותו לחברות פעילה בוועדות העירייה ?

3. אם הסיעה אינה רשאית, האם תוכל לאכוף על חברי סיעת "הליכוד" את מילוי חובתם כחברים במועצת עיריית ירושלים כפי שמתחייב בפקודת העיריות ?

תשובת שר-הפנים י. בורג :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. סיעה רשאית להיעדר מפעילות ועדות בעירייה. היעדרות כזאת אינה עומדת בסתירה לסעיף בפקודת העיריות שהוזכר על-ידי השואל הנכבד.

2. להיעדרות חברים משיבות הוועדות יכולות להיות סיבות רבות וניתן להסיק לגביהן מסקנות שונות, ובכללן אלו שהוגדרו בשאלה.

4501. פעולת חייל לחשיפת אי-סדרים בצה"ל

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הכטחון ביום י"ז בחשוון תש"ם (7 בנובמבר 1979) :

כשאל אלי הצעיר אבי סוקולוב לראשונה וסיפר לי על אי-סדרים השחיתות שעיניו רואות בצבא קשה היה לי להעלות בדמיוני כי זה יכול לקרות בצבא שלנו, והחמור ביותר : זה נמשך זמן רב, רבים יודעים על כך, וזה נמשך כך. פניתי אל ידידים שהפנו אלי את אבי והם חזרו ואמרו לי כי אבי הינו בחור רציני, בעל תחושה עמוקה של צדק, מאמין ומגשים את הערכים שהתחנך עליהם, ורק אז פניתי אליכם. הוזהרתי את אבי כי ייתכן שתכונצא מפניתי "תתגלגלנה" על ראשו צרות. לא תיארת שזה יהיה עד כדי כך. ממלחמת יום-כיפור למדנו כי אין "לטאטא מתחת לשטיח" עניינים לא תקינים בצה"ל. "העולם הזה" חשף את הפרשה בגליון מיום 3 באוקטובר 1979, שצורף, ואכן פניתי אליכם בעניין נשוא פרי וכפי שלומדים אנו מהכתבה פעלתם, אך במקרה

שהיבואן "נתקל בחומה ביורוקרטית אשר אטמה אוניה מתוך אי-איכפתיות או טימטום שאינני מבינו", ומתריע על חוסר מוסר עבודה בקרב חלק מהפקידים.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי :

א. האם היו בשנתיים האחרונות עוד מקרים שבהם עוכבו ללא סיבה מוצדקת תשלומים מטעם משרד הבטחון לבנותי שירותים שמחוץ למשרד ? אם כן — למה ?

ב. לאור העובדה שמשרדו מזמין עבודות רבות מגור-מייחוז, האם עשה השר בעבר או השר עושה כעת לתיקון עיוות זה בעבודת פקידי משרדו ?

ג. אם כן — אילו פעולות נקט השר עד כה, ומה היו תוצאותיהן ?

ד. אם לא — האם ומתי מתכוון השר לנקוט פעולות לתיקון דרכי עבודתם של פקידיו בעניין זה ?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. משרד הבטחון מבצע אלפי תשלומים מדי חודש בחודש. לעתים, אמנם רחוקות, קיימים פיגורים ובמקרה כזה משלם המשרד ריבית פיגורים בהתאם לכללים שנקבעו על-ידי החשב הכללי. לצערי לא ניתן לבדוק מה הוא מספרם של המקרים.

ב-ד. משרד הבטחון עושה באופן מתמיד מאמצים לשיפור וזירוז תהליכי התשלום, ובימים אלה עומד המשרד להנהיג שיטה חדשנית ולפיה יועברו התשלומים במישרין לזכות חשבון הספק בבנק באמצעות מחשב, ללא צורך להדפיס המחאות ולשלחן בדואר.

4848. קריאת אנשי מילואים להרצאה פוליטית

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר הבטחון ביום י"ג בכסלו תש"ם (3 בדצמבר 1979) :

ב-12 בנובמבר ש.ז. גוייס למילואים גדוד הג"א ממרחב עפולה, ד.צ. 2113. המג"ד, ששמו יוסי, כינס את האנשים בעפולה בתחנת מכביה-האש בשעה 3:30. בין הקרואים — רופאים, עורכי-דין ואחרים, אשר ביטול יום עבודה שלהם גרם נזק במקום עבודתם. בכנס זה הופיע אדם, אורח שהציג עצמו כאחראי להתיישבות בגליל, ושמו כרמיאלי, ובמשך שעותיים נתן להם הרצאה פוליטית מובהקת. תוך כדי ההרצאה דיבר בבוז ובביטול על כל-התקשורת הממלכתית, המפרסמים ידיעות על הפקעת הקרקעות, וכן נגד יפיי-הנפש למיניהם המגינים על הער"בים, ובהרחבה סיפר על הצורך שהם ובניהם ונכדיהם יתיישבו בגליל בשל הסכנה שערביי הגליל מהווים במקום.

אבקש להשיב לי :

1. האם כינוסים ברוח זו ולצרכים אלה בצו צבאי ולצרכים צבאיים, כביכול, נערכים על דעתך ובידיעתך המלאה ?

2. האם חינוך מחדש של אוכלוסיית ישראל באמצע-עות פקודה צבאית ובמסגרת הצבא נעשה דרך קבע ובתכיפות ? אם כן — באיזו תכיפות ולאלו גילים, ובכמה ימי מילואים וימי עבודה ?

3. מה הינך מתכוון לעשות כדי למנוע בעתיד פעילות פוליטית מובהקת וחד-צדדית בצבא ?

1. מה הניע את הרמטכ"ל להפוך פסק-דין וליצור מצב שהחיילים אשר נשפטו לתקופת מאסר קצרה בהרבה מממוניהם הקצינים, וזאת על אותה העבירה, יצטרכו לשבת במאסר תקופה ארוכה יותר מאשר מהקצינים, בניגוד לכוננת בית-המשפט שהוציא את גזרי-הדין ?

2. האם אינך רואה מקום, נוכח אפשרויות נוספות בעתיד של עיוות גזרי-דין, להפקיע מידי הרמטכ"ל את הסמכות להמתיקם ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

1. הסמכות להקל בעונש מסורה על-פי החוק לידי הרמטכ"ל, והוא רשאי להשתמש בה על-פי שיקול-דעתו שלו.

לא מיותר הוא להוסיף כי נשיא המדינה הפחית, בהמלצתי, מתקופת המאסר שנפסקה לחיילים.

2. דעתי היא שאין מקום לשינוי סמכות הרמטכ"ל. נושא זה, כידוע, מונח עתה גם על שולחנה של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת בדיאן.

אליקים (גוספס) בדיאן (הליכוד) :

נוכח המלצתך, שעל-פיה נשיא המדינה שינה את הסדר והפחית עונש לחוגרים ולא לקצינים, האינך חושב כי אף ששיקול הדעת הוא של הרמטכ"ל, הוא חייב במידה שווה, ולא על-פי שיקול סלקטיבי, לנהוג בהענשת קצינים וחוגרים ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

אף אחד אינו אומר שיש שיקול סלקטיבי. הבקשות מובאות לפני הרמטכ"ל, והוא שוקל לפי מיטב ידיעתו והגיגו ובהתאם לכך מחליט לגבי חייל, שיכול להיות טוראי או סמל או קצין. השיקול בידו, ובידו — בידי הרמטכ"ל — מופקדות סמכויות לגבי דברים הרבה יותר כבדים מאשר המלצה על חנינה. הוא האיש המופקד על צבאות ישראל גם בנסיבות חמורות יותר. ואפשר לתת לו את הקרדיט גם בנושא זה.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

זו איננה טענה. אני מתפלא עליך. אלה הם שני נושאים נפרדים.

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לחברת-הכנסת טולידיאנו : זאת טענה רצינית. ראש המטה הכללי, כאשר הוא מתמנה על-ידי ממשלת ישראל, מביאים בחשבון שמפקדים בידי אלפי אנשים לחיים ולמוות. אותו דבר לגבי חינוכם והטיפול בהם.

4761. הפיגורים בהעברת תשלומים לגורמי-חוץ העובדים כשכיל משרד הבטחון

חברת-הכנסת ת. אשל שאלה את שר הבטחון ביום ז' בכסלו תש"ם (27 בנובמבר 1979) :

שופט-השלום חיים אילת ביקר, בפסק-דין נגד משרד הבטחון שניתן לבקשת יבואן חמרי בניין, את דרך עבודתם של פקידים במשרד הבטחון, שבגינה עוכב שלא בצדק תשלום כספים ליבואן כ-3 שנים מזמן אספקת הסחורה. בין השאר אומר השופט, כפי שמצטטת העתונות

חיילות, ובבתי-הדין, למאסר, 42 חיילות. בשבעת-החודשים האחרונים של שנת 1979 נידונו למחבוס 808 חיילות, ולמאסר — 34 חיילות.

2. הסיבה העיקרית היא הורדת קריטריונים לגיוס של נערות לצה"ל, פרויקט שהוחל במגמה להביא לשילובן של נערות שקודם לכן פוטרו משירות. סיבות נוספות הן יתר מודעות בצבא לנושא המשמעותי ומיצוי הדין עם מפירות.

3. היעדרות משירות, הפרות משמעת, סמים, התרש-לות, גניבה, אי-שמירתו של רכוש, עבירות מסמכים צבאיים, שימוש באלימות ובאימים, עדות-שקר וידיעות כוזבות, חריגה מסמכות והתחזות.

4. צה"ל עורך מסעי הסברה בנושא. יש להניח כי עצם הטיפול המשמעותי יביא לירידה בהיקף החבושות והאסורות.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :

אדוני סגן השר, האם בין הנתונים על סוגי העבירות יש גם נתון על בנות שלפני גיוסן לצבא היו להן עבירות ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :
אין לי מושג.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :
האם אתה מוכן לבדוק ולהשיב לי ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

בתחילת. אבל אני רוצה להגיד כי במגמה הכללית, שגם צה"ל נרתם לה, ובדיונים שהיו עם סגן ראש הממ"שלה, האחראי לנושא של נוער שנוהגים לקרוא לו נוער-שוליים, לקח צה"ל עליו לגייס הרבה שכבות שבדרך-כלל לא היו נוהגים לגייס. אנו משקיעים בזה השקעות גדולות, ואנו מקווים שהשקעות אלו תישאנה פירות חיוביים. אך בוודאי יהיו גם מקרים כאלה אלא אם נרצה להתביא את הנושא מתחת לשטיח ולא לטפל בו.

4982. ידיעה בדבר גניבת עותק נדיר של ספר תורה ממנזר סאנטה קתרינה

חברת-הכנסת מ. קצב שאל את שר הבטחון ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979) :

העתון המצרי "אל-אחראם" האשים השבוע כי ישראל פגעה בעתיקות ובמקומות המקודשים לנוצרים בסאנטה קתרינה, ובין היתר כתוב כי ב-1971 נגנב מהמנזר עותק נדיר ומקורי בכתב-יד של ספר תורה.

אודה לשר אם ישיב לי :

1. האם הוגשה אי פעם תלונה על גניבת ספר התורה, ומה היו תוצאותיהם ?

2. האם בדעת השר להגיב על האשמה חמורה זו ?

תשובת סגן שר הבטחון מ. צפורי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לפי מיטב ידיעתנו לא הוגשה תלונה בנושא.
2. לא.

4. מה הינך מתכוון לעשות כדי שלא ישתמשו בצווי גיוס ולא יבזבזו ימי אימונים ו/או ימי עבודה לצרכים שאינם צבאיים בעליל ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

1-4. בכל יחידות צה"ל נערכים מפגשים יחדתיים עם אנשי מילואים, ובהם משולבות גם הרצאות בנושאים אקטואליים. המרצה הנזכר היה איש הקרן הקיימת, שהרצה על חשיבות יישובו של הגליל. הנני מחייב בהחלט קיומם של כיוסים אלה.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אלונה.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח) :

אדוני סגן שר הבטחון, האם אתה חושב שבתנאי המשק והעבודה הקיימים היום זה עומד בפרופורציה שרופאים, טכנאים ואנשי מקצוע אחרים יבטלו יום עבודה שלם כדי שיובאו להרצאה פוליטית על ייחוד הגליל במסגרת צו מילואים ? לא נעשה באותו יום שום דבר רציני פרט להרצאה, שניתן לתת אותה בצורה מתוקנת מעל במת הכנסת, העתונות והראדיו.

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

אני מרשה לעצמי לחלוק על מה שאמרת. אינני מניח שיש איוז שהיא יחידה של מילואים בצבא המכונסת באופן מיוחד לשמוע הרצאה. אני מניח שהיו עוד כמה וכמה נושאים ובין היתר גם ניתנה הרצאה. זאת אני מרשה לעצמי להניח לאור הכרתי את המערכת, אבל אני מוכן לבדוק.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח) :

היו לך חודשים לבדוק את העניין. הכנס היה בנו-במבר. מסרתי פרטים על המקום והזמן, ויש לי עדות שזה היה הנושא היחיד. מדוע לא בדקת ?

רב שילנסקי (הליכוד) :

ייחוד הגליל לגבי עם ישראל, זה פוליטיקה ?

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח) :

לא על חשבון יום עבודה. תעשה זאת בטלויזיה.

(חברת-הכנסת ד. שילנסקי קורא קרי-את-ביניים)

מחלקה שלמה בבית-חולים שותקה כדי שישעו לשמוע בעפולה הרצאה על ייחוד הגליל.

4938. נתונים על חיילות שפוטות

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979) :

בעתונות פורסם שגדל מספר החיילות שנשפטו למאסר. רצוני לשאול את כבודו :

1. מה היה מספר החיילות שנשפטו והוטלו עליהן עונשי מאסר בשנים 1978, 1979 ?

2. מה היו הגורמים לגידול מספר הנשפוטות ?

3. מה היו סוגי העבירות שעליהן נשפטו חיילות ?

4. מה עושה משרד הבטחון כדי להילחם נגד תופעה שלילית זאת ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

1. בשנת העבודה 1979/78 נשפטו למחבוס 1,151

5102. העסקת עובדים ישראלים בהקמת שדות-התעופה בנגב

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את שר הבטחון ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

נוכת העובדה שפועלי בניין פוטרו ממקומות עבודה שונים ומספר גדול של קבלני עפר מובטלים וכליהם בלתי-מנוצלים, ובאותו זמן מועסקים ויועסקו אלפי פועלים זרים מתאילנד ופורטוגאל על-ידי חברות קבלניות זמ-קימות את שדות-התעופה בנגב, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיימת אבטחה שפועלים ישראלים יועסקו בשדות-התעופה בנגב במקרה שישורר בארץ חוסר עבודה?

2. אם כן — האם נעשו סידורים לקליטתם של פועלים ישראלים בשדות-התעופה?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

4. האם החברות האמריקניות יעסיקו קבלני-משנה ישראלים לעבודות השונות המבוצעות על-ידן בשדות-התעופה?

5. אם כן — האם נחתמו חוזים על כך?

6. אם לא יועסקו ישראלים, מה הן הסיבות לכך?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

אני מרשה לעצמי, לפני שאגש לתשובות הענייניות, לומר כמה מלים של רקע. כבר עלינו מעל במה זו על הרבה שאילתות סביב הנושא של העבודה בשדות הנבנים על-ידי האמריקנים. אני רוצה להגיד שהרבה פעמים חלק גדול מהציבור, לרבות זה היושב כאן, מתעלם מהרקע לחווה ומהתקופה שבה ישבו למשא-ומתן על החווה.

לפני שנה-חצי היה בשוק הישראלי פער בין מקומות העבודה לבין העובדים, שנה בין 20,000—30,000 איש ליום. כשישבנו בדיונים על העבודות של פינוי צה"ל מסיני והעברתו לנגב, אחד הדברים שהיה מוטל כצל על כל משרדי הממשלה היה השאלות מה יקרה אם אנחנו נתחיל בעבודות העצומות האלה, לאיזו אינפלציה דוהרת זה יביא, לאיזה מצב בשוק הבנייה זה יביא. ואחת הבעיות שהטרידה אותנו מאוד הייתה איך בולמים את הנושא הזה. אני רוצה להגיד שגם העמדנו את זה במבחן עוד לפני שחתמנו את החוזה, כשהיינו צריכים לבצע את שלב א' של פינוי סיני והיינו צריכים להוציא עבודות בהיקף של כמעט 2 מיליארד לירות. יצאנו במכרזים לעבודות עפר ונתברר: א. מספר האנשים או החברות שניגשו למכרזים היה מצומצם ביותר; ב. המחירים היו מופקעים, שאוי היה לו לשוק הישראלי אם היינו נגררים לזה. נאלצנו, בהמלצת כלל משרדי הממשלה, להפעיל את חיל-ההנדסה של צה"ל, שביצע עבודה של 2 מיליארד לירות כדי לבלום את ההתדרדרות של השוק. במצב פרים זה, פרט לנסיבות נוספות, כשדנו בו עם האמריקנים היה החוזר סביר.

אני רוצה להגיד מעבר לזה שלפני כשלושה חודשים היו צריכים נציגים שלנו לצאת לדיונים עם השלטונות האמריקניים על שדות-התעופה, והיות שכבר אז היו חששות שדברים עשויים להתרחש פנתיא אישית אל שר העבודה והררחה ואמרת לו: אנחנו נוסעים עכשיו לארצות-הברית, האם לנסות לשנות את סעיפי החוזה בקשר לעובדים ישראליים בשדות? אבל זה בתנאי, אמרתי לו, שהוא יתחייב שנוכל לעמוד בדרישות ולא נישאר קרחים מכאן ומכאן.

כעבור שלושה ימים הוא התקשר אלי ואמר: בשלב זה — לא; ואלי תשמור את האופציות לעתיד.

אני רוצה להגיד שכיום כל מה שקורה בינינו לבין האמריקנים מעוגן בחוזה, ולמעשה כל הישג שלנו בתחום זה תלוי ברצונם הטוב.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):
למה לא שמרתם על אופציות לעתיד, כפי שביקש שר העבודה והרווחה?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
בתוזה כבר לא יכולנו. כעת יש רק עניין של רצון טוב ואת זה אנחנו מקבלים.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):
זאת השגיאה.

(קריאה: כל הכבוד)

סגן שר הבטחון מ. צפורי:
הייתי רוצה לראות את השוק הישראלי עם עוד 24 מיליארד לירות "רצות" ברחובות.

אתייחס עכשיו לשאלות שבשאלתה.

שאלות 1—3: נושא העסקת עובדים ישראלים בניית שדות-התעופה נמצא בבדיקה מתמדת עם משרד העבודה. עכשיו הגענו לסיוע עם האמריקנים על קליטת 200 עובדים בתחום עבודות הבנייה בשדות. למעשה היום מתחיל מיון העובדים האלה על-ידי הקבלנים האמריקנים, ובמידה שהם יימצאו בעלי הכישורים המתאימים הם יתחילו לעבוד אצל הקבלנים האמריקנים. אם זה ילך ויהיו דרישות נוספות, יש לנו אפשרויות לגסות ולהשיג עוד מקומות עבודה.

שאלות 4—6: החברות האמריקניות מסרו כמה עבדות בקבלנות-משנה לחברות ישראליות במקום, לבנות לבדן. גטפל בכך שגם להבא יימסרו, במידת האפשר, עבודות לקבלני-משנה ישראלים בתנאי המכרזים האמריקניים. שוב אני רוצה להדגיש שהנושא הזה תלוי ברצונם הטוב של האמריקנים, ולמעשה היום, אם נקיים לחצים גדולים, נצטרך לשלם את הכסף פעמיים. אולי נקבל עבודה, אבל זה לא ירד מהסכום הכללי שהם מקבלים.

הי"ר מ.ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת ארבל-אלמזולינו.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):
לנוכח המציאות הקיימת היום, של אבטלה הולכת וגוברת במיוחד באזור הדרום, ושל עובדים מושבתים, על צידם המכאני, שאין להם תעסוקה, האם אתם מתחייבים לים לנהל מחדש משא-ומתן עם האמריקנים על שינוי החוזה לשמירת אופציה להעסקתם של עובדים ישראלים?

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

לא. אבל אני רוצה להגיד שהחל בשבוע הבא יתחילו לצאת מכרזים לשוק הישראלי בהיקף של מאות מיליוני לירות, ואנחנו מאמינים שזה יסגור את הפער של עבודות העפר. אני רוצה להגיד גם שהלחץ הפועל היום על שוק העפר נובע בחלקו גם מהשנה ברוכת-הגשמים שהייתה לנו ומכך שבמרחב המרכז והגליל אפשרויות העבודה מצומצמות יותר. עם הוצאת המכרזים שלנו, במיוחד בכל מה שקשור לשדות-התעופה בנגב, אנחנו מאמינים שתי-

הגני שואל את כבוד השר :

1. האם לשוטר מס' 42419 היו הוראות או סיבות חוקיות לעצור את מר ג'ראיסי ? אם כן — מה הן ?

2. אם לא — האם מוכן השר לברר את התנהגותו הבלתי-חוקית של השוטר הנזכר למעלה ולהביא להעמדתו לדין על התנהגותו הפוגעת בחוק ובחופש הפרט ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הוברר שהשוטר טעה וסבר שסגן ראש עיריית נצרת הוא אחד האנשים ששמום נכלל ברשימת מוגבלי הכניסה ליהודה ושומרון. סגן ראש העיריה עוכב לצורך בירור זהותו, וכעבור שעותיים, משנתברר שאין הוא גמנה ב"רשימת מוגבלי הכניסה, שוחרר. סיבת העיכוב הוסברה לו.

5188. תלונה על הדירתם של אנשי משמר-

הגבול לשטח אוניברסיטת ביר-זית

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר הבטחון ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

נמסר לי בתלונות סטודנטים, כי ביום שבת, ב' בטבת תש"ם (22 בדצמבר 1979), אנשי משמר-הגבול, בבואם להשליט סדר באוניברסיטת ביר-זית, התעללו בסטודנטים, דרשו מהם להושיט ידיים, היכו בכפות ידיהם ובזודון שברו את שעוניהם. כן התלונן נשיא האוניברסיטה על שאיש משמר-הגבול סטר בפניו והשפילו בפני המורים והסטודנטים.

שאלתי הן :

1. האם קיבלו אנשי משמר-הגבול הוראה מפורשת להיכנס לחדרים באוניברסיטה, וזאת בניגוד להוראה ה"עומדת שלפיה אין להיכנס לחדרים אלה ? אם כן — מה היו הנימוקים לכך ?

2. האם מוכן כבודו למנות קצין חוקר בדרגה בכירה שיבדוק את ההתנהגות של אנשי משמר-הגבול ואת מעשיהם והאם אלה תואמים את ההוראות הקבועות המסדיות להתנהגות בתנאים הנחונים ?

3. מה הם הלקחים במקרים שבהם התגלה שחיילים ואנשי משמר-הגבול פגעו באנשים ורכושם והשפילו מעבר לצורך בהשגת סדר ציבורי ?

היו"ר מ.ל. מרון :

חברת-הכנסת אלוני איננה באולם. התשובה תועבר לפרוטוקול.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

אני מבקש שסגן השר ישיב על השאלתה של חברת-הכנסת אלוני.

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

1—3. נושא השאלתה נמצא בחקירת מצ"ח (משט"ר צבאית חוקרת), וכל עוד לא נסתיימה החקירה אינני יכול להסיק את המסקנות המתחייבות מנסיבות המקרה. ולא כל שכן להשיב על כל אחת משאלותיך.

היו"ר מ.ל. מרון :

אני מבקש מאת סגן השר לקרוא את התשובה לשאלתה מס' 4761 של חה"כ תמר אשל.

מצא תעסוקה די רחבה סביב המיתקנים הבטחוניים שבונים. בלי שאנקוב במספרים מדויקים, תוך השבועות הקרובים יצאו מכורים בהרבה יותר ממיליארד לירות.

5109. בנייה ללא רשיון ביהודה ושומרון

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

בסיור בשומרון ראיתי בנייה חדשה רבה הנעשית על-ידי ערבים, תופעה חיונית כשלעצמה, אך נמסר לי כי חלק גדול מהבנייה הזאת הוא ללא רשיון, במקרים רבים היא נעשית אף ללא בעלות חוקית על הקרקע, ומה שמור יותר — על תוואי של כביש עתידי. כל המסייר בשומרון יכול לראות כי לאורך הציר של כביש-חוצה-שומרון צצו לאחרונה בתים חדשים, ואם ירצו להרחיב את הכביש ייתקלו בבעיה של הבניינים האלה.

שאלתי לכבוד השר :

1. א. כמה בתים חדשים נבנו על-ידי ערבים ב"שומרון מאז מלחמת ששת-הימים, כמה מהם בכל שנה מהשנתיים האחרונות ?

ב. כמה מהם ללא רשיון ?

2. כמה בתים שנבנו בשומרון ללא רשיון נהרסו מאז 1967, כמה מהם בכל אחת מהשנתיים האחרונות ?

3. מה בדעת כבודו לעשות בנדון ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

1. מאז מלחמת ששת-הימים נבנו באזור יהודה ושומרון כולו כ-31,000 דירות למגורים. בשנת 1978 נבנו באזור כולו כ-4,581 דירות ובמחצית הראשונה של שנת 1979 נבנו כ-2,631 דירות. אין לנו נתונים בנפרד לגבי השומרון.

באזור יהודה ושומרון רשיונות הבנייה במגזר העי-רוני ניתנים על-ידי העיריות ובמגזר הכפרי על-ידי לשכת התיכנון שליד מפקד אזור יהודה ושומרון.

אין לנו נתונים על האישורים שניתנו על-ידי העיריות, ואילו במגזר הכפרי בכל אזור יהודה ושומרון בשנת 1978 ניתנו 2,459 רשיונות בנייה, ובשנת 1979 — 2,050 רשיונות בנייה.

2. א. בשנתיים האחרונות נהרסו על-ידי הממשל באזור יהודה ושומרון 6 בתים גמורים ו-4 בתים בהתחלת בנייתם, שנבנו ללא רשיון ; ב. מאז 1967 נהרסו כ-30 בתים שנבנו ללא רשיון.

3. נושא הפיקוח על הבנייה הבלתי-חוקית במגזר הכפרי קיבל עדיפות הראויה לבעיה זו, ולצורך כך יוקמו צוותי פיקוח מיוחדים.

5111. מעצרו של סגן ראש עיריית נצרת

חברת-הכנסת ת. זיאר שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979) :

ביום 9 בדצמבר 1979 עצר השוטר (שהזדהה בפני כמס' 42419) את סגן ראש עיריית נצרת מר ראמו ג'ראיסי. המעצר התבצע במחסום המשטרה בצומת דיר-שרף, בדרך לשכם. השוטר הפסיק ממר ג'ראיסי את תעודת הזהות והודיע לו שהוא עצור. המעצר היה שרירותי והשוטר סירב למסור לו כל סיבה למעצרו. כן לא היתה בידי השוטר כל פקודת מעצר. המעצר הש-רירותי גמשך כשעתיים ולאחר מכן שוחרר מר ג'ראיסי.

שאלות לכבוד השר :

1. האם הטענות המפורטות במכתב נכונות ?
2. האם בדעת כבודו לטפל בשיפור הכביש ? אם לאו — מדוע ?

חבר-הכנסת י. רום שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ז' בכסלו תש"ם (27 בנובמבר 1979) :

בזמנו, בתשובה על שאלתה, נמסר לי שאושרה תכנית הרחבת הכביש הנ"ל, ואכן החל מע"צ בעבודות פיתוח בהיקף של 7 מיליון לירות. עתה נמסר לי שה-עבודה נפסקת בגלל אי-הקצבה של יתרת התקציב בסך של עוד 7 מיליון לירות. אי-סיום העבודה יגרום גם להרס התשתית שהוכנה בשלב הראשון.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם הטענה שהעבודה הופסקה בגלל חוסר תקציב נכונה ?
2. האם נוכח חשיבות הכביש לפיתוח האזור ורווחת התושבים אין מקום למתן עדיפות להקצבה הנדרשת ?
3. האם יוכל השר להורות על סיום העבודה ב-הקדם ?

חבר-הכנסת ז. עטשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בכסלו תש"ם (17 בדצמבר 1979) :

בחודשי הקיץ החלה מע"צ להרחיב את כביש אל-קים—דלית-אל-כרמל. כתוצאה מהעבודות נהרס הכביש הישן, אך הורחבו השוליים לאורך כשני-שלישים מה-כביש ואף הונח כורכר לאורך השוליים. לפני שבועות אחדים הופסקה העבודה. מיליוני לירות מתקציב המדינה הושקעו ויש סכנה שאם לא תושלם סלילת הכביש ירדו מיליוני לירות ומאמץ רב לטמיון.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי :

1. האם ידוע לכבוד השר על ההשקעות המרובות והפסקת העבודות ?
2. מדוע הופסקה העבודה בכביש ?
3. האם השר ער לכך שהכביש הישן נהרס והחדש לא הושלם ?
4. האם כדאי יותר להמשיך בעבודות תוך השקעות נוספות או להפסיק את העבודה ולהביא להפסדים כפז-לים ?
5. האם יורה השר למע"צ לחדש את העבודה ?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :

בתשובתי מיום 23 בינואר 1980 על השאלתה מס' 5040 של חבר-הכנסת שמואל טולידאנו אמרתי : מע"צ ממשיכה בשיפוץ קטע הכביש שבין אליקים למחרקה בואכה דלית-אל-כרמל, עד להשלמתו בשנת הכספים הבאה.

4216. איכלוס הבית מס' 143 בשכונת חב"ד

בקריית-מלאכי

חבר-הכנסת ב.צ. רובין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979) :

פנה אלי נכה צה"ל, תושב קריית-מלאכי, המתגורר בדירה שכורה, והסב את תשומת-לבי לכך, כי בלוק מס' 143 בשכונת חב"ד פנוי זה 3—4 שנים. מספר רב של משפחות הביעו משאלה לרכוש דירות בבניין, ואף-כי יועד בלוק זה למכירה חפשית אין הדבר יוצא משום-מה, לפועל.

(סגן שר הבטחון מ. צפורי קורא את התשובה לשאלתה מס' 4761. ראה לעיל עמ' 1883).

תמר אשל (המערך) :

יש לי שאלה בנוספת. האם תוכל לומר לי אם פקיד כלשהו נגזף ונתבע על רשלנות וזילזול בביצוע עבודתו ?

סגן שר הבטחון מ. צפורי :

אם את שואלת למקרה הספציפי הזה אני יכול להגיד שהרבה פקידים נגזפו בנדון. חוץ מזה צריך לזכור ש-לפקידים יש הגנה טובה.

3736. הקצאת מבנים לתנועה להפצת תורה

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ו באייר תשל"ט (23 במאי 1979) :

בעתון "המודיע" מיום י"ג באייר תשל"ט (10 במאי 1979) פורסם כי קיים יחס מזור מצד גורמי ההתיישבות "לתל"ת" (תנועה להפצת תורה) — העושה גדולות בכ-עשרים עיירות-פיתוח ומפנה זוגות צעירים למקומות כמו אופקים, ירוחם, נתיבות — ובכל הנוגע למבנים מאלצים אותם לעמוד "כעני בפתח".

אודה לשר אם ישיב לי :

1. כמה מבנים קיבלה בשנה האחרונה התנועה ל-הפצת תורה ?
2. מה בדעתך לעשות כדי להעמיד לרשות התנועה מבנים ודירות כדי שתוכל להתמודד עם האתגרים הגדו-לים והחשובים שנטלה עליה ביישוב זוגות צעירים ב-עיירות-הפיתוח ?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תליית פנתה עד היום בבקשה לקבלת דירות בירוחם בלבד.

בעקבות פנייתה הוקצו לזוגות צעירים הנמנים עם חברי תנועה זו 21 דירות בשכונת אלי כהן בירוחם. בנוסף קיבלה התנועה קרקע לבניית מוסדות ציבור. לא היתה כל פנייה של התנועה להקצאת דירות בעיירות-פיתוח אחרות הנזכרות בשאלתה.

3871, 3875, 4811, 5072. הרחבת הכביש

דלית-אל-כרמל—עוספיא—אליקים

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979) :

הכביש המקשר בין הישובים דלית-אל-כרמל—עוס-פיא ואליקים, משרת אוכלוסיה המונה 15,000 נפש וכוחות צבא רבים המתאמים באזור. תוואי דרך זה הוא משובש ומסוכן, ומספר התאונות הנגרמות לארכו מרובות.

יואיל-נא השר להשיב לי :

מה עושה משרדך על-מנת לשפר את מצב הכביש ?

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979) :

מר רפי גידר חסון מרחוב 1, בית 3, דלית-אל-כרמל, הפנה את תשומת-לבי (במכתב שתצלמו צורף) לבעיית כביש דלית-אל-כרמל—עוספיא—אליקים, שהוא כביש סוג ב', ללא שוליים, ובעל סיבובים תדים, ובהיות הכרמל אתר נופש מקסים שבו מבקרים רבים ומטיילים הרבה בני-נוער נגרמות בו תאונות רבות.

2. א. מה הוא מספר הדירות בבנייה ציבורית הנמצאות בפועל בשלבי בנייה ?

ב. באילו מקומות נבנות דירות אלה ?

תשובת שר-הבנייה והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

רק מזל רע גרם לכך שדרכיו של חבר-הכנסת עמאר לא הוליכו אל הישובים והשכונות שבהן אכן נבנות הדירות החדשות, ובכך נמנעה ממנו החוויה לראות במו-עיניו את תנופת הבנייה הציבורית.

מספר הדירות אשר הוחל בבנייתן מאז אפריל 1979 הוא קרוב ל-15,000, והן נמצאות עתה בשלבי בנייה שונים, החל ביסודות וכלה בשלד מושלם, בכל אזורי הארץ.

מספר הדירות שתיכנן משרדי להתחיל בבנייתן ועליו הודעתי ברבים הוא 20,000 בשנת התקציב הנוכחית. המשרד אכן ישיג את יעדו זה.

4810. הצבת שילוט בדרך לסמינאר "אורנים"

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ז' בכסלו תש"ם (27 בנובמבר 1979) :

בתשובה על השאלתה שלי מס' 2540 בקשר לשילוט בדרך לסמינאר "אורנים" נעניתי בתאריך 26 במרס 1979 כי ניתנה הוראה להציב שילוט מתאים בכיכר טבעון.

מפי אנשי הסמינאר נמסר לי כי עד עתה לא הוצב השלט.

בקשר לכך אודה לשר אם ישיב לי :

מתי אכן יוצב בכיכר-טבעון שלט להכוונת הנוסעים אל סמינאר "אורנים" ?

תשובת שר-הבנייה והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

השלט בכיכר-טבעון להכוונת הנוסעים אל סמינאר "אורנים" מוצב במקומו.

4978. שאלת הקמת מפעלים נוספים לבנייה טרומית

חברת-הכנסת י. זכאי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979) :

כושר הייצור של המפעלים לבניית דירות טרומיות בארץ מגיע לכדי 8,500 יחידות דיור וניתן להגדילו ל-9,500 יחידות. בנוסף על כך קיימים מפעלים המייצרים אשקוביות, וכושר הייצור שלהם מגיע לכדי 1,200 יחידות.

בידי כל המפעלים האלה קיימות הזמנות ל-6,500 יחידות דיור לשנת 1979 ועדיין כשרם עומד להם לייצור עוד 3,000 יחידות.

אבקשך להשיב לי :

1. האם הנתונים הנ"ל נכונים ?

2. מדוע אין מפעלים אלה מקבלים הזמנות שמנצלות את מלוא הייצור שלהם ?

3. מדוע יש צורך בהקמת מפעלים נוספים ?

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. מתי נבנה הבלוק הנ"ל ?

2. מדוע לא אוכלס מאז הקמתו ?

3. האם יועד הבניין למכירה חפשיה ?

4. אם כן — מתי ייעשה הדבר ?

שר-הבנייה והשיכון ד. לוי :

בנייתו של בית מס' 143 בקריית-מלאכי על-ידי חברת שיכון-ופיתוח נסתיימה בסוף שנת 1975. בבית 32 יחידות דיור.

מאז ועד לפני זמן קצר לא נמצא דורש לדירות אלה, לא ברכישה ולא בשכירות.

לאחרונה גבר הביקוש לדירות בקריית-מלאכי ולפיכך ניתנה הוראה להשלים את הפיתוח ולהוציא את הדירות למכירה לזכאי משרד הבינוי והשיכון.

4308. בניית בתי-פאר על-ידי חברת שיכון-ופיתוח

חברת-הכנסת ח. גרופמן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ה' באב תשל"ט (29 ביולי 1979) :

הוועדה המקומית לבניין ערים בתל-אביב אישרה תכנית של חברת שיכון-ופיתוח לבנות 30 וילות מפוארות נוספות בשכונת רמת-אביב ג'. כל וילה, שטחה פי-שלושה משטחה של דירה ממוצעת בשיכון לזוגות צעירים ; יש בה שלושה מיפסלים, שיכולים מיוחדים, ומחירה 7 מיליון לירות.

אבקשך להשיב לי :

א. האם בתקופת מצוקת דיור קשה ומחסור בכוח-אדם לבנייה יש הצדקה שחברה ממשלתית תעסוק בבניית בתי-פאר מעין זו ?

ב. אם כן — מה ההצדקה ?

ג. אם לא — האם מוכן הינך להורות על הפסקת הבנייה של וילות-פאר על-ידי חברת שיכון-ופיתוח ?

תשובת שר-הבנייה והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראי תשובתי מיום 26 בדצמבר 1979 על השאלתה מס' 4350 של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

4659. קצב הבנייה הציבורית לנזקקים ולזכאים

חברת-הכנסת מ. עמאר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז בחשוון תש"ם (7 בנובמבר 1979) :

נושא הבנייה הציבורית נדון בכנסת ובוועדותיה והוא עומד בדרגת חשיבות עליונה בכלל משימותיה של המדינה בתקופה זו. הודעת במלאת הכנסת, בוועדות וכן פירסמת בציבור את תכניות משרד לבניית הרבה רבבות של דירות הנועדו לנזקקים ולזכאים — זוגות צעירים, מפונים, עולים חדשים, חוסכים בתכניות חסכון לשיכון וכו'.

עד עתה לא נראית תנופת הבנייה ובמיוחד בהיקף המיוחל והנזכר בהודעותיך ובפירסומיך. עבודות בנייה ואתרי בנייה מטבעם אינם ניתנים להיות בלתי-נראים בהימצאם.

אבקשך להשיב לי :

1. מה הוא מספר הדירות אשר תוכננו לבנייה ציבורית בשנת 1979 ?

2. מי אשם במחדל הגדול של בניית הדירות הפגועות בקריית-שמונה? האם הוסקו מסקנות לגבי האשמים, ומה הן?

3. מה המסקנות לגבי פיקוח בעתיד?

4. מה בדעת כבודו לעשות לתיקון המצב?

5. לפי הכתבה עומדות ריקות 100 דירות (יד שנייה) בנוסף על 700 היחידות החדשות שנעזבו וגם בהן מכרסמות שיני הזמן, וחברת "עמידר" מסרבת לטפל בהן, בעוד מומחים אומרים שההשקעה בהן היא כדאית. מה בדעת כבודו לעשות בנדון?

6. מה יעשה כבודו למניעת תופעות כאלה בעתיד?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:

הכתבה שחבר-הכנסת דב שילנסקי מתייחס אליה דנה במבנים שהוקמו בקריית-שמונה. במסגרת הבנייה של מודול-בטון בקריית-שמונה נתגלו ליקויים של דליפת מים בין הקומות ועוד כמה ליקויים. נציג משרדי הורה לחברה לתקן את הליקויים הללו, והיא אכן מתקנת אותם. בעתיד לא יקבל משרדנו מבנים לקויים ויורה על תיקונם קודם לקבלתם.

אשר לדירות שנתפנו בקריית-שמונה ועומדות ריקות — שיפוצן והרחבתן נכללות במסגרת תכנית העבודה שלנו. קצב השיפוצ יותאם לקצב אפשרות האיכלוס של סוג דירות אלה בקריית-שמונה.

5151, 5207. מפירת הרשימה של הזכאים לדירור לבנקים למשכנתאות

חבר-הכנסת ח. ברילב שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

לאחרונה התפרסמה ידיעה בעתונות-הערב וממנה עולה כי רשימות הזכאים לדירור הגיעו לידי כמה בנקים למשכנתאות, וזאת בעבור תשלום.

אודה לשר אם ישיב לשאלות הבאות:

1. האם הידיעה נכונה?
2. האם המשרד פנה למשטרת ישראל לחקור בעניין?
3. אם לא — מדוע?
4. מה עשה השר כדי למנוע מקרים כאלו בעתיד?

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א בטבת (31 בדצמבר 1979):

רשימת זכאי משרד הבינוי והשיכון הוצעה למכירה על-ידי משרד פרטי להפצה. משרד זה קיבל את הרשימה מחברת שיכון-ופיתוח, אשר היתה זקוקה למידע זה על-מנת להביאו לידיעת הצרכנים הפוטנציאליים של היצע הדירות המצוי ברשותה.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם עומדות רשימות אלה גם לרשות חברות בנייה וקבלנים אחרים, הרוצים להביא לידיעת הציבור היצע דירות שברשותם?
- ב. אם לא — מדוע מועדפת חברת שיכון-ופיתוח?
- ג. אם המידע חסוי, מדוע הועבר לגורם חיצוני אשר עשה בו שימוש מסחרי?
- ד. האם קיימים כללים ברורים באשר לשימוש במידע אישי הנאגר במשרד הבינוי והשיכון והגבלת העברתו לגופים חיצוניים?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כושר הייצור של התעשייה הטרומית מנוצל במלואו ועומד על 8,350 יחידות דירור.

המפעלים הנוספים העתידיים לקום בארץ מסוגלים לקצר הרבה את משך הבנייה, לחסוך בכוח-אדם ולהוזיל את מחירי הדירות תוך שמירה על איכות.

בכך עשויה להסתייע ולהתיעל מערכת הבנייה כולה.

4080. ניצול הדירות הריקות שבידי "עמידר" ו"עמיגור"

חבר-הכנסת י. זכאי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בכסלו תש"ם (12 בדצמבר 1979):

בדין-וחשבון של משרד הבינוי והשיכון לחודש אוקטובר צויין מלאי של 13,000 דירות ריקות הנמצאות בידי "עמידר" ו"עמיגור".

אבקשך להשיב לי:

1. באילו מקומות בארץ נמצאות הדירות הללו?
2. מדוע אין הדירות הללו מושכרות או נמכרות לזכאי משרד השיכון?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מלאי הדירות הריקות שבידי "עמידר" ו"עמיגור" פוחת והולך בהדרגה, לאחר שמשרד הבינוי והשיכון מבשיר לאיכלוס חוזר. במשך השנה-וחצי שחלפה פחת מספרן ב-3,300 יחידות והוא עומד עתה על 12,700 דירות לעומת כ-16,000 במחצית 1978.

יש לדעת כי חלק הארי של הדירות הריקות הן דירות מתפנות הנמצאות בעירות-פיתוח. אלה הן לרוב דירות העשונות שיפוץ יסודי, הרחבה, או אף איחוד יחידות קטנות ליחידה רחבה אחת. הדירות המושפצות עומדות למכירה או להשכרה לגזות צעירים.

קצב השיפוצ עומד ביחס מתאים למידת הביקוש לסוג דירות אלו.

כ-2,700 ממלאי הדירות הריקות עומדות בפני איכלוס במשך השנה הקרובה, ובכך יפחת עוד יותר מספר הדיירות הבלתי-מאוכלסות שבידי "עמידר" ו"עמיגור".

5148. ליקויים כבדיים שהוקמו בקריית-שמונה

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

ביום 30 בנובמבר 1979 פורסמה בעתון "מעריב" כתבה תחת הכותרת: "הגליל קורא לך — כל הדירות עומדות ואינן זמינות למגורים" (הכתבה צורפה). בגוף הכתבה פרטים מדהימים על בתים שבהם "המעלית אינה פועלת, לחץ המים חלש, הקומות העליונות יבשות, וחברת 'עמידר' גילתה ליקויים טכניים נוספים: למשל, נסיון לפתוח ברו בקומה החמישית הסתיים בדליפת מים, דרך כל הקומות שמתחתיה". התברר כי בניינים במצב זה אי-אפשר למסור לדיירים. וכך הגענו למצב שדירות עומדות ריקות, שיני הזמן מכרסמות בהן, ילדי הסביבה משתמשים בהן כמגרשי משחקים, והן הולכות ונהרסות. הנני שואל: —

1. מה הנכון בכתבה הנ"ל?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אמת היא כי חברת פירסום ניסתה למכור רשימת זכאים לדיוור למשכנתאות. היועצת המשפטית של המשרד פנתה ללשכת הפירסום הממשלתית, אשר היתה אחראית לנושא, לפעול לחקירת העניין. היום נתון הנושא בחקירת המשטרה.

משרד הבינוי והשיכון נהג עד כה להעביר את רשימת הזכאים לידי חברת שיכון-ופיתוח, שהיא חברת-בת של המשרד ומבצעת בהיקף רחב את פרוגראמת המשרד באזורי הארץ השונים, לרבות אזורי הפיתוח ומקומות ישוב מרוחקים אחרים.

הוריתי לבחון את ההיבטים הכרוכים במתן מידע דומה לתכרות בנייה אחרות.

5359. מצב הדיוור של 40 משפחות בכפר-יונה

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בשבת תש"ס (21 בינואר 1980) :

בעתונות פורסם ש-40 משפחות מכפר-יונה סובלות סבל רב לאחר שבתייהן, השייכים לחברת "עמידר", הוצפו במי גשמים. אלה בתים טרומיים עם מחיצות גבס שדרכן חודרים מים.

רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם מצב הדיוור של משפחות אלה הובא לידיעתו ?
2. אם לא — המוכן כבוד השר לבקש דו"ח על מצב הדיוור של משפחות אלה ?
3. אילו אמצעים עומד לנקוט משרד הבינוי והשיכון להבטחת תנאי דיוור נאותים ל-40 משפחות אלה, הגרות בתנאי דיוור קשים ?

שר הבינוי והשיכון ד. לוי :

שכונת הבתים הטרומיים בכפר-יונה, הכוללת 66 יחידות דיוור, נבנתה על-ידי חברת "דיוור לעולה" של הסוכנות היהודית ואוכלסה בשנת 1977.

אף-כי הבתים הם חדשים נתגלו בהם ליקויים, וחברת "עמידר" הכינה תכנית מפורטת לביצוע התיקונים הדרו-שים, הכוללים : איטום יסודי של גגות המבנים, תיקון קירות ורצפות. אטימת הגגות תיעשה כבר בימים הקרו-בים, בעוד שתיוקן הקירות והרצפות יבוצע לאחר עונת החורף ויסתיים לפני חג הפסח.

4561. ירידתם מן הארץ של שליחים לגולה

חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את השר לקליטת העלייה ביום ח' בחשוון תש"ס (29 באוקטובר 1979) :

בשאלתה מס' 1533 העליתי את הבעיה של שליחים של הממשלה, הסוכנות היהודית, מדריכים, רבנים, שוח"טים, חזנים ועוד, שנשלחו מהארץ בתפקיד ונשארו ישיבת-קבע בגולה.

ביום 1 באוגוסט 1978 אישר כבודו תופעה זו ואמר בין היתר :

"בדעתי להעלות את הנושא הנוכח לדיון במוסד לתיואום בין הממשלה והנהלה הציונית ולקבל החלטה ברורה ומחייבת, אשר תגביל ותסגור את הפרצות שאיפשרו התהוות מצב מעין זה."

שאלתי לכבוד השר :
מה נעשה בנדון מאז ועד עתה ?

השר לקליטת העלייה ד. לוי :

הן מוסדות המדינה והן מוסדות הסוכנות היהודית נתנו דעתן על נושא זה ואכן נתנו לו ביטוי מפורש בהוראות התקשי"ר של המדינה ובחוראות נוהל של הסוכנות. לא יעסקו ישראלים המוגדרים כיורדים וגם ישראלים אחרים השוהים יותר משלוש שנים בחו"ל.

העסקה מעבר לשלוש שנות שהות ועד חמש שנים לכל היותר תינתן רק למי שמוכיח כי ממשיך בלימודיו, ובאישור אינדיבידואלי המתחדש אחת לשנה.

4923. ירידתם מן הארץ של עולים חדשים תושבי ימית
חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ' בכסלו תש"ס (10 בדצמבר 1979) :
באמצעי התקשורת פורסם כי 18 מתושבי ימית שהם, יחסית, "עולים חדשים" ירדו מן הארץ.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. מה ערך ההטבות (בפטור ממכס על חפצי-בית, על מכונות, על חמרי בניין, ועוד) שזכו להן כל אחד ואחד מהעולים הנ"ל ?
2. האם בירדם מהארץ פיצו את המדינה על ההטבות שקיבלו ?

3. מה הפיצוי שקיבלו בעת עזיבת ימית והאם אופשר להם להוציא פיצוי זה לחוץ-לארץ ?

4. האם בדעת כבודו לנהוג באותה גישה של פיצוי לגבי מתיישבים מחבל ימית שהצהירו כי בכוונתם לרדת מהארץ או שידוע כי יגתו כך ?

השר לקליטת העלייה ד. לוי :

א) חמש משפחות, שתקופת שהותן בארץ היתה אחר חמש שנים ועל-כן אינן נחשבות למשפחות עולים, עזבו את ימית וירדו מן הארץ. בתקופת זמאנות כעולים הש-תמשו בזכויותיהן במכס על חפצי-בית, כמקובל לגבי עולים.

ב) בשלב הראשון קיבלו המשפחות מקדמה על חשבון הפיצוי הכולל. בעת מתן יתרת הפיצוי תילקח עובדת ירי-דת בחשבון ונושא חובותיהן יקוּזו מהסך המגיע להן. בתום חמש שנים רשאי עולה להשתמש במוצרים שקנה כפטורים ממכס לפי ראות עיניו.

ג) אין בידינו מידע מוקדם על משפחות המתכננות ירידה.

משרד הקליטה הקים צוות מיוחד, בראשותה של עובדת סוציאלית, המטפל בכל אחת ממשפחות העולים השוהות בימית באופן אינדיבידואלי, לצורך פתרון בעיותיהן.

5172. ירידתם מן הארץ של עולים חדשים
תושבי ימית

חברת הכנסת ב.צ. רובין שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"א בטבת תש"ס (31 בדצמבר 1979) :

משפחות רבות אשר עלו לארץ מארצות אנגלו-סאקסיות, במטרה להתיישב בימית, יורדות או מתכוונות לרדת מן הארץ. כמה מהן כבר ירדו אך לא מכרו את דירותיהן על-מנת לקבל פיצויים בזמן פינוי המקום. אנשי ימית טוענים שמשרד הקליטה אינו עושה דבר למניעת

ג. אחת הטענות היא שהירידה בגרמת, בין השאר, בגלל ציפיות ורודות מדי שהיו ליורדים לפני עלייתם. האם יש בדעת המשרד להביא לידיעת עולים פוטנציאליים את מצבה הכלכלי החמור של המדינה כדי לחסוך מהם אכזבה ומפח-נפש?

ד. לנוכח עודפי הדירות שיש לאחרונה בשוק, האם ניכרת הקלה כלשהי במצוקת הדיור של העולים החדשים?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. מחקר מכון-פאלק נערך בשנת 1973 על סמך נתוני עלייה של השנים 1969—1972. לכן ממצאים אלה אינם משקפים את המציאות כיום.

ב. המשרד נערך בדרכים מספר למניעת אפשרות אבטלה בקרב עולים, כגון סיוע בקליטת עולים בתעשייה, הרחבת מסגרות הקורסים להשמה והסבה מקצועית לעור-לים, מניעת פיטורי עולים מהשירות הציבורי וכן הקמת ועדות ארציות ומחוזיות, המשותפות למשרדי העבודה, שירות התעסוקה והקליטה, לאיתור מוקדי אבטלה אפשריים של עולים ולחיפוש דרכים אלטרנטיביות להשמתם בתעסוקה.

ג. המשרד מבהיר, באמצעות מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית וכן באמצעות הפירסומים השונים לעור-לים, בשפתם את המצב בארץ בכל תחומי הקליטה.

ד. בשנת 1979 ניתנו 7,384 דירות-קבע לעולים.

לאחרונה ניכר גידול של 50% ויותר במספר העולים הרוכשים את דירותיהם באמצעות משכנתה. מגמה חיובית זו היא תוצאה ישירה של תכנית סיוע חדשה לעולים החדשים בתחום הדיור, שעיקרה הוא הגדלה משמעותית מאוד של המשכנתה, עד כדי 90% ממחיר הדירה, הטבת תנאיה והשתתפות המשרד בהחזרים החודשיים לתקופת שלוש שנים.

יתר-על-כן, עולים השוכרים דירותיהם בשוק החפשי הנגים מהשתתפות המשרד בתשלום שכר-הדירה שלהם.

5380. המודעות שפירסם בעתונות המשרד לקליטת העלייה

חברת-הכנסת א. הרליין שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ג' בשבט תש"ם (21 בינואר 1980):

המשרד לקליטת העלייה פירסם לאחרונה מודעות בעתונים היומיים בדבר מספרי העולים.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה מטרת מודעות אלה?

2. באילו עתונים התפרסמו?

3. כמה עולה מודעה אחת כזאת בעתון?

השר לקליטת העלייה ד. לוי :

1. מטרת מודעות אלו היתה לעורר את מודעות הציבור הישראלי הוותיק לנושא העלייה, תרומתה למדינת ישראל, וכן לגייס באמצעותן מתנדבים לטיפול בקליטה חברתית של העולים.

2. המודעות התפרסמו בעתונות הבוקר והערב בארץ.

3. עלות מודעות אלה היתה כ-200,000 לירות, מן התקציב המוקדש להסברה.

ירידתם של עולים אלה מן הארץ ואינו משכנע אותם לעבור למקומות אחרים בארץ.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם בידי השר מידע על מספר המשפחות שירדו או מתכוונות לרדת מן הארץ?

2. מה עשה משרדך כדי למנוע את ירידתן של משפחות אלה?

3. האם בדעת משרדך לפעול להעברתם המסודרת של עולים אלה למקום ישוב חדש בארץ?

4. האם קיימת בכלל במשרד הקליטה רשות או מחלקה כלשהי המטפלות במניעת הירידה? אם כן — איזו? אם לא — מדוע לא תוקם?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מספר משפחות העולים שהתיישבו בימית מאז הקמתה הגיע לכדי 50. משפחות שנמצאו בארץ יותר מחמש שנים ירדו מן הארץ.

נקבע צוות מיוחד של המשרד, הכולל עובדת סוציאלית, עובד תעסוקה ועובד דיור, המטפל ישירות במשפחות העולים השוהות בימית והוא עוקב אחריהן ומלווה אותן בכל תחומי קליטתן.

הטיפול בקליטתם במקום ישוב חדש עם עזיבתם את ימית ייעשה במסגרת הכוללת של הטיפול בתושבי ימית.

5173. התניית מתן פיצויים לתושבי ימית בהישארותם בארץ

חברת-הכנסת ש. פלאמי-שירון שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979):

בעקבות הידיעות של מגמות הירידה של תושבי ימית, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם בדק השר את האפשרות להתנות את תשלום פיצויי הפינוי לתושבי ימית בהישארותם בארץ?

2. אם לא — האם מוכן כבוד השר לבדוק אפשרות זו?

השר לקליטת העלייה ד. לוי :

הטיפול ותנאי הפיצויים לעולים שהתיישבו בימית יינתן כלשאר האזרחים שהתיישבו במקום, וזאת על-מנת לא ליצור אפליה כלפי העולים.

5299. הבטחת עבודה ודיור לעולים החרשים מארצות-הרוחה

חברת-הכנסת א. שפייר שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ה בטבת תש"ם (14 בינואר 1980):

ממצאי מחקר, שנערכו באחרונה על-ידי מכון פאלק, מצביעים על כן שכמצית מעולי צפון-אמריקה ומערב-אירופה יורדים בשל קשיים במציאת עבודה ודיור. אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם יכול השר לאשר את ממצאי המחקר?

ב. לנוכח סכנת האבטלה, האם צופה השר החמרה בבעיות התעסוקה של עולים חדשים? כיצד נערך המשרד לפתרון קשיים אלה?

כל מתנדב כזה עלה, בסופר-של-דבר, 1,000 לירות, הרי המודעות עצמה היא המטרה שהצבנו לעצמנו, והיא אכן הושגה.

אסתר הרליץ (המערך) :

אדוני היושב-ראש, יש עוד שאילתה שלי, מס' 5381, שלא נענתה.

השר לקליטת העלייה ד. לוי :

היא לא כתובה אצלי ברשימה. התשובה תובא, נראה, במועד אחר.

היו"ר מ. ל. מרון :

היא לא כתובה ברשימה, נמחקה — התשובה לא היתה מוכנה, כנראה.

אני שמח לציין כי למיבצע ההסברה אכן היתה היענות וכי אל שורות מתנדבי הקליטה החברתית ניתוספו כ-200 מתנדבים בכל רחבי הארץ.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת הרליץ.

אסתר הרליץ (המערך) :

כבוד השר, האם לדעתך התגייסותם של 200 מתנדבים מתיישבת עם הוצאה של 200,000 לירות ?

השר לקליטת העלייה ד. לוי :

המיבצע אינו נמדד מראש לפי מספר האנשים אשר ייענו. אני שמח מאוד לקבוע כי 200 מתנדבים נענו והצטרפו לקליטה חברתית כתוצאה ממיבצע זה. ואם

ב. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוס (תיקון מס' 6), תש"ם—1979 *

(הצעת חברת-הכנסת א. מלמד)

לדעתי חובה מוסרית היא לדאוג לאנשים כאלה גם בשטח זה, ולכן אני מבקש להעביר את הצעת החוק שלי לוועדת החוקה, חוק ומשפט, למען הכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

היו"ר מ. ל. מרון :

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה להצעות לסדר-היום והצעות חוק. רשות הדיבור לחברת-הכנסת אברהם מלמד, שיביא את הצעתו : חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוס סות (תיקון מס' 6), תש"ם—1979.

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מביא לפניכם, חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוס (תיקון מס' 6), תש"ם—1979, באה לתקן מצב הקיים היום לגבי מי שנמצאים תחת חסות אפוטרופוס. לפי החוק בסמכותו או מחובתו של האפוטרופוס לדאוג לכל צרכי הקטין או פסול-דין, לרבות חינוכו, לימודיו, הכשרתו לעבודה ולמשלח-יד וכדומה, אבל אין הוא יכול היום לדאוג גם לצרכים מוסריים מסויימים, כגון אזכרתו לאחר מותו, אם הקטין או פסול-דין הוא אדם דתי, אם הוא מעוניין שייאמר "קדיש" לאחר מותו אם הוא יהודי, אם הוא מוסלמי ורוצה להנציח את עצמו בהתאם לדיני דתו, או אם הוא נוצרי ורוצה ששמו לא יישכח. היום אין האפוטרופוס מוסמך לעשות זאת, וגם בית-המשפט המפקח על עבודת האפוטרופוס איננו יכול לפתור את הבעיה הזאת. העניין כבר בא לידי ביטוי גם בפסיקה מסויימת. היו כבר מקרים שהאפוטרופוס הביא עניין מסוג זה לבית-המשפט, ובית-המשפט, לפי החוק הקיים, לא יכול היה לעזור לו.

פסול-דין הם, בדרך-כלל, אנשים אומללים מאוד, אבל יש להם, כמו לכל אחד אחר, גם צרכים שהם מחוץ לצרכי הקיום גופו. לכן הצעת החוק שאני מביא כאן היום מאפשרת לאפוטרופוס לדאוג להבטחת אזכרתו, בהתחשב בדתו, במעמדו, באורח חייו ובשאר נסיבות העניין — היינו שלא היה מצד שני גם הפרזה מיותרת. גם קטין או פסול-דין, הנמצא תחת חסות אפוטרופוס, מוצא מסביבה מסויימת, יודעים מה האפשרויות שלו מבחינת רכוש וכדומה ובהתאם לזה תונצח אזכרתו. אפשר יהיה לעשות את הדבר לאחר קבלת הצעת החוק הזאת, מה שאין כן עתה.

* נספחות.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שהביא היום חברת-הכנסת אברהם מלמד מקובלת עלי. יש מקרים שבהם אין אדם יכול לדאוג לעניינו, אם מחמת מחלת נפש או מחמת ליקוי בשכלו. במצבים אלה זקוק אדם לחשומת-לבו של בית-המשפט, ובית-המשפט רשאי, לבקשת בן-זוגו או קרובו של אותו אדם או לבקשת היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו, להכריזו כפסול-דין ולמנות לו אפוטרופוס. היחס בין האפוטרופוס לפסול-הדין דומה, מבחינות מסויימות, ליחס שבין הורים לילדיהם, ודאגת האפוטרופוס לפסול-הדין כוללת גם ענייני החסוי שאינם עניינים שבממוץ. במסגרת טיפולו חייב האפוטרופוס לדאוג לצרכיו, לחינוכו, הכשרתו לעבודה או אף לקבוע את מקום מגוריו.

הצעתו של חברת-הכנסת מלמד לאפשר לאפוטרופוס של פסול-דין, שהוא שומר מצוות, לדאוג גם להבטחת אזכרתו, בהתחשב בדתו, במעמדו, באורח חייו ובשאר נסיבות העניין, משתלבת בתפקידו של האפוטרופוס ל-פסול-דין והנני מציע איפוא להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

היו"ר מ. ל. מרון :

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוס (תיקון מס' 6), תש"ם—1979, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

ג. הצעות לסדר-היום

1. שמירת צינעת הפרט במשרדי הממשלה ובמוסדות ציבור

דרישתם, היינו, כל מה שידוע על אדם, לרבות זה שהוא ביקר פעם אצל פסיכולוג, ואנו בחברה שיש בה דעות קדומות על פסיכולוגים. ותיקים בכנסת זוכרים ודאי שפעם, בתקופת המיתון, הצעתי לספיר זכרנו-לברכה, שיצרף למשרד האוצר גם סוציולוג וגם פסיכולוג, ואז התפרץ עלי ושאל: מה את חושבת, שאנחנו משוגעים? אלה אנשים שיש להם דעות קדומות. כל מידע על הפסקת הריון, על ביקור אצל פסיכולוג, על אישפוז באיזה שהוא עניין, לרבות מחלת אפילפסיה קלה, שאין לה שום השפעה משום שיש כיום רפואה המונעת את כל התופעות שהיו סימן-היכר לחוליה, כל זה ילך — למי? — לאנשים שאינם בקיאים בכלל בנושאים האלה, לפקידים, למספר רב של פקידים, ומדובר בוויכוח בלתי-חוזר על סודיות, כלומר הכול מותר לחקור שלא בשיתוף האיש, והוא אינו יודע איזו אינפורמציה מועברת עליו. רבותי, אין פה שום משפט נוסף המבטיח סודיות מוחלטת. כמובן, יש מה שנקרא הכלל הקבוע של סודיות בעניין אינפורמציה המגיעה אל עובדי המדינה, ואנו יודעים איך שומרים את הסודיות הזאת בארץ. אם כן, היה פה דבר המנוגד לאתיקה ציבורית. ורבותי, למעשה זו בדיקת כליות ולב, קרי וכתוב, כל מה שידוע על פלוני פרוץ לציבור, וזה חומר שאדם צריך לחתום עליו.

יתירה מכך: אם אנחנו מתייחסים לנושא של הוראה, ורוב עובדי ההוראה בארץ קשורים למשרד ממשלתי, הרי שלפנינו חוזה כובל כי אדם שיאמר שאינו רוצה לחתום על הויתור, כאמור, אין לו עוד מקום עבודה בארץ. אם אני הייתי צריכה לחתום על כך — ואני הייתי מורה — לא הייתי מוכנה לחתום על חוזה כזה. בשום פנים-ואופן לא. איזו זכות יש לאנשים אלה להסתכל על דברים אלה ולחטט בהם? אבל זה חלק של שיטה חקרבית ושאלתנית שפשטה בארץ בקנה-מידה כזה עד שכל אדם וכל מוסד מרשים לעצמם לנהוג כך, לשאול ולחקור.

נוסף על זה, כאשר אוספים אינפורמציה על אזרחים אין מודעים להם מה אספו עליהם. למשל, כשעלתה הבעיה של "הרשימות השחורות" יצאה חוות-דעת של היועץ המשפטי לממשלה שאסור למסור אינפורמציה כזאת בדרך של מודיעין, של רכילות וכו'. יתירה מכך: יש להודיע לכל אדם מה האינפורמציה שנאספה עליו על-מנת שיוכל להתגונן. נניח לרגע — ואינני רוצה לנגח — שאמנם משרד הדתות נוהג כך במרכז, נניח, אבל אתם יודעים שיש, למשל, אדם פרטי בשם הרב פדלי, המנהל חתקרים באופן פרטי על "מי הוא יהודי" כהלכה ומי אינו יהודי כהלכה, איפה עשו גט ואיפה לא עשו גט, עם כל הפרטים למיניהם, באמצעות בלשים. האיש הזה הוזמן לוועדת החוקה, חוק ומשפט בדיון מסויים לצורך תיקון חוק השבות.

חיים קורפו (הליכוד):

— — — צינעת-הפרט. האם הוא יכול לבוא ולהת-

גונן?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
תקשיב. אולי תשמע עד הסוף? הוא פירסם את הדברים. אינו מכחיש אותם.

היו"ר מ.ל. מרון:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת שולמית אלוני, בנושא: שמירת צינעת-הפרט במשרדי הממשלה ובמוסדות ציבור. רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הואיל ואני הולכת להביא לפניכם תיאור של כמה תופעות חמורות ביותר המצויות אצלנו, חובתי להקדים ולהעיר שתי הערות: האחת — אין הדברים מכוונים לא לממשלה זו ולא לממשלות קודמות אלא גם לממשלה זו וגם לממשלות קודמות. היינו, יש אצלנו שיטה בתחום של חקירת ודרישות — ואברהם זאת לאחר מכן — וייתכן שתחילתה עוד בתקופת הישוב, תקופות של מחתרות, תקופות של ית-פוליטיזציה ומסורת בלתי-ממלכתית, אשר אנו לא נגמלנו ממנה ואשר נתנה עוצמה וכוח לשלטון, שספק אם הוא רוצה או יכול היום לשחרר את עצמו מכך, משום שמי מוותר על שלטון? אבל אי-אפשר לתקוף לא מינהל זה ולא מינהל אחר משום ששום מינהל, בתקופה קצרה, לא יכול היה להשיג אינפורמציה כל כך רבה ולהביא ל- state of mind, היינו לתחושה נפשית או מצב נפשי, שהציבור יורגל להם ולא יתקומם ולא ימרוד נגד חתקרים ושאלונים שבשום מדינה בעולם — ואני אומרת: בשום מדינה בעולם, אף לא במדינות קומוניסטיות-טוטליטאריות למיניהן, אין איסוף כזה ו- חקירות כזו לגבי אינפורמציה והשגתה.

וההערה השנייה: הואיל והדברים הם אמנם חמורים אינני רוצה שילכו כאן להשוואות עם משטרים שאנו איננו שייכים אליהם. לי, כתבת הכנסת, לא צפויה שום סכנה אם אבוא היום ואביע ביקורת חמורה מאוד על הנעשה, שמישהו מחברי הכנסת יקום ויציע בשל כך להסיר את חסינותי ולהגלותני לגורק או לסיביר. אפילו מי שרוצה מאוד לסתום את הפה למיעוטים קטנים-כמוני — ויש כאלה, לא דווקא המפלגות הדתיות — לא יעשה זאת על בסיס נושא כזה.

על-כן אני פונה אל חברי הכנסת ואל נציגי הממשלה: מתוך שיש לנו כוונות, רצון, ואולי דימוי עצמי של חברה דמוקרטית, הבה נהיה ערים לדברים הקורים פה ונגייס את כל הכלים העומדים לרשותנו כדי לכבד את האדם, את זכויותיו, את צינעתו, ואם יש לנו אינפורמציה עליו — נודיע על בטרם מפרסמים אותה בציבור ובטרם משתמשים בה.

כפי שאמרתי הדברים אינם חדשים, והבאתי אותם היום בעקבות חוזר חדש שחולק בימים אלה למעומדים להוראה על-ידי משרד החינוך והתרבות בתחום הנוגע לנציבות שירות המדינה והמינהל. בחוזר זה נאמר כך: כל אדם הרוצה להיות מורה חייב לחתום על ויתור על סודיות רפואית, הכולל את הדברים הבאים: "אני, המועמד לשרת במשרה פלוגית, מסכים באופן בלתי-חוזר שכל אדם או מוסד, שמצוי בידו מידע רפואי כלשהו הנוגע אלי, בין בכתב ובין בכל דרך אחרת" — ובמלים "בכל דרך אחרת" הכוונה גם לידעה סתמית — "ימסור לנציב שירות המדינה, למנהל הכללי, לרופאים בשירות המדינה או לבאי-כוחם מידע זה, כולו או מקצתו, לפי

של כיסוי ראש, בתחום של טהרת המשפחה, בתחום של הליכה למקוה. השאלון בידי. השאלון, שנאסף מ-14,000 עובדי מדינה בין פברואר לאפריל בשנה שעברה, לא הושמד והוא מצוי בשלושה עותקים במשרד החינוך והתרבות. ההודעה שניתנה לוועדת החינוך והתרבות היתה שהוא נגנז. הוא לא הושמד. הוא ישנו, ובכל שעה ניתן לדלות אותו, ואין שום חוק האוסר לדלות אותו ולהשתמש בדברים האלה לרעת האדם.

יש כאן בידי שאלון של טוען רבני המבקש, לצורך מוזנות או תוספת מוזנות או ביטול מוזנות או גט או ירושה או גיור, אינפורמציה שאני מתביישת לקרוא אותה, כי זה כתב פורנוגרפיה, אבל בין השאר הוא כולל שאלות: "האם קיימת יחסי מין לפני שנישאת? האם הגבר היה נשוי או רווק, יהודי, ערבי או תייר?" אחר כך יש שאלות אם קיימו יחסי מין בחברה, אם הולכים לסרטים פורנוגרפיים לצורך גיור. ואחר כך יש שאלות, שאני מתביישת לקרוא אותן בקול רם, הנוגעות ליחסי מין עם ההלכים המדויקים שלהם. וזה מופץ ונשאל. ואם הייתי אומרת שזה מוגזם ולא כל הטוענים הרבניים עושים כך — וחברת הכנסת קורפו, יש לי השאלון ושמו של הטוען, אבל לשיטתך לא אקרא את שמו — הרי שבאופן רשמי כל בחורה הרוצה להינשא שאלת על-ידי מה שקוראים "רבניות" — ואין מוסד כזה — שאלות אינטימיות ביותר לצורך קביעת הנישואין והזכות לנישואין. וזה מופץ באמצעות המשרדים הנוגעים בדבר.

אולם זה, כמובן, רק חלק אחד מהמערכת — תחום יחסי המין, תחום יחסי המשפחה, תחום היוחסים האינטימיים ביותר והמוצא האתני, הדתי וכו' — אם כי חלק חשוב ובעל השפעה. ורק כשכך היא המערכת כולה בישראל יכול להינתן פסק-דין בבית-הדין הרבני הגדול, בהרכב הרב יוסף קשת, הרב מרדכי אליהו והרב שלום מורחי, עירעור בתיק מס' תשל"ה / 271, בהנמקה הואמרת שיש לגרש את האשה כי "האשה חולה, מבוגרת, שכבה עם מישוה בעדן" — היינו הוא היה נשוי אתה חמש עשרה שנה, ועם עדן אין לנו קשרים כבר מאז קום המדינה — "היא זונה ומאוסה, ומצווה עליו לגרשה." זהו הנוסח. אם כן, זהו חלק של המערכת, אבל אני קודם הסברתי מה עושה שירות המדינה, מה חוקרים בתחום המוצא האתני-דתי, מה חוקרים בתחום הפרט.

נעבור רגע לכרסות במוסדות אינטליגנטיים כמו אוניברסיטת חיפה, למשל. כולכם יודעים על הכרסות המפורסמת של משרד החינוך והתרבות. אני עצמי יכולה לספר לכם, זה לא דבר חדש, זה התחיל בתקופת ה-מאנדט. כבר הייתי אם ל-3 ילדים יודועה בציבור — יש גם ידועה בציבור חוקית — כאשר מר כסיף, מנהל המחלקה לחינוך בתל-אביב, אמר: בואי, אספרי לך משהו. האם היית ילדה מופרעת בבית-הספר? שאלתי אותו: למה? הוא לקח את התיק האישי שלי ושם באמת היה כתוב שאני עברתי בתי-ספר אחדים בילדותי. עברתי כמה בתי-ספר; השאלה היא למה. דבר אחד לא היה כתוב שם: שהיתה מלחמת העולם השנייה והורי היו בצבא הבריטי, על המשתמע מכך. זה לא כתוב. אלא כתוב: כמה בתי-ספר. אני לא ניקיתי מזה, מסיבות אלה או אלה. אבל עובדה היא שראיתי את התיק הזה וניתן לי להגיב עליו, למעשה ערב השמדתו, כאשר לא עסקתי עוד בהוראה.

בחור נכה צה"ל, שהשיקום שלו הוא לימוד באוני-

חיים קורפו (הליכוד):
כמי ששומרת כל כך על צינעת-הפרט, מה מפריע לך לומר: מ.פ.?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
תקשיב אולי לסוף המשפט.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
יאמרו שזה מאיר פעיל.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
האיש הזה הוזמן לכנסת, לוועדת החוקה, חוק ומשפט, הושב בראש השולחן והתחיל לחלק ציונים לבני-אדם, מי טהור ומי אינו טהור. אין זו סתם רכילות. האיש, בתוקף עבודתו הפרטית החקרנית, הוזמן לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ובכך ניתנה לגיטימציה.

חיים קורפו (הליכוד):
דברים מישבת הוועדה אסורים לציטוט במליאה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
חברת-הכנסת קורפו, כשאמרתי קודם שאין לי ספק כי יש פה חברי כנסת שהיו רוצים להגלות אנשים כמוני לגורקי או לסיביר, אתה יודע בדיוק למי התכוונתי. אתה הרי לא תיתן לגמור משפט.

חיים קורפו (הליכוד):
את אינך מפריעה לשום איש. את מייחסת לעצמך משקל רב מדי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
בעניין הכול מותר.

חיים קורפו (הליכוד):
לא, ההיפך מזה. אני רוצה להוכיח שהכול מלא, כי את מדברת על גושא ובעצמך את מפירה אותו במחידה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אדוני היושב-ראש, אולי אתה יכול לדאוג לכך שחברת-הכנסת קורפו יתן לי לגמור לדבר? בבקשה. שמעתי אותו בוועדת הכנסת, באיזה להט הוא מגן על כך שלא יתנו לחברי הכנסת לקרוא קריאות-ביניים ולהפריע לאנשים לדבר.

חיים קורפו (הליכוד):
קריאות-ביניים הן לגיטימיות, ומדי פעם מותר ל-חברי הכנסת לקרוא אותן. גם חברת-הכנסת אלוני וגם חברי כנסת אחרים קוראים קריאות-ביניים מדי פעם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אבל אין זו קריאת-ביניים. אני חושבת שזו הטרדה מכוונת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הכוונה היא שמי שמצדדים בקריאות-ביניים יקראו קריאות-ביניים, ומי שאינם מצדדים בכך לא יקראו קריאות-ביניים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני רוצה להפנות את תשומת-לבה של הכנסת שהשאלון שנשלח ל-14,000 עובדי מדינה בחינוך הדתי כולל שאלות על צינעת-הפרט בתחום של לבוש, בתחום

במדינת ישראל נמצא ממיטה עד מיתה — היינו מלידה עד פטירה — תלוי במנגנון. יש לנו מחשבים שעליהם עולה כל האינפורמציה. האיש איננו יודע ואין אומרים לו מה נאגר עליו ואין לו הזדמנות להתגונן. הוא נשאל שאלות אינטימיות הפוגעות בד' אמות באוויר הנשימה של היחיד.

אני מציעה שתי הצעות, אדוני: (א) להוציא מייד לכל המשרדים הוראות להפסיק בחקירות למיניהן ולהכין שאלונים ברורים, ממוסדים, על-מנת שכל מי שביחס אליו נאגרת אינפורמציה, או נאגרות הערות יוכל לעיין ולהעיר, ולא יתביישו להראותן לו מפני שנכתבו כלאחר-יד; (ב) אני מציעה להכין חקיקה ברורה, חד-משמעית, לצורך הגנה על צינעת-הפרט, אשר תראה עבירה פלילית בנסיון להתערב, לחקור בעניינים שאין הציבור צריך לחקור בהם ובהפצת מידע עליהם, לרבות כל הבעיות הפרטיות למיניהן אשר רמותי עליהן — רק ברז — בראשית דברי.

היו"ר מ.ל. מרון:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת-הכנסת אלונה העלתה נושא נכבד ובחלק מסוים מהדברים ש-העלתה יש לה מה שקרוי בלעז case. אני רק מצטער, לא אחת, כאשר אני שומע את ידידת חברת-הכנסת אלונה, כי עליידי מנזון חריף מדי והנמקות מופרזות לעתים היא קצת מחטיאה את המטרה ופוגעת בעניינים צודקים כשלעצמם שהיא מעלה.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח):

בקורי העכביש של התקנות והחוקים האלה אנשים כמוך וכמוני לא נתפסים, אבל אילו ראית אותם אנשים הנחנקים בהם היית מבין את הלהט שלי.

שר-המשפטים ש. תמיר:

חברת-הכנסת אלונה, ראיתי גם ראיתי, טיפילתי בהם כמעט 30 שנה מחיי ואני מודע לכך. אני מדבר על ה"איך". אני גם סקרן — אני רוצה שתקבלי את דברי ברוח שבה אני אומר אותם — ליום שבו תעלי על הדוכן הזה ופעם אחת ממאות ההופעות שלך תוותרי על הרבנים; פעם אחת. יש לך טיעונים למכביר. אני חושב שאין זה מועיל לשום חבר כנסת כשהוא נהפך למי שידוע שיש לו סוגיה אחת שממנה אינו מרפה בשום הזדמנות.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערכ):
היא לא יכולה לחיות בלי הרבנים.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח):
האם במדינה הזאת יכול אדם להתקיים בלי ההתערבות?

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):
רק אם הוא מוסלמי.

שר-המשפטים ש. תמיר:

בסדר, אני נותן לך עצה — אני חושב ש-ה case שלך יהיה הרבה יותר חזק. היה לי פעם ידיד שבכל שיחה קפץ עם-יומר אנטי-דתי, עד שגיליתי שהוא דור תשיעי לרבנים. מזה צמחה אצלו ההתנגדות הגדולה.

ברסיטת חיפה ואחרי שנת לימודים הוא רוצה לדעת מה הם ההישגים שלו על-מנת שיוכל להמשיך בכיוון הרצוי, פנה לאוניברסיטת חיפה בבקשה לראות את הכרטיס האישי שלו. היה סירוב מוחלט. פניתי לאוניברסיטה ושאלתי מדוע לא מראים לו את הכרטיס. אצטט לפניהם קטעים מן ההנמקה שניתנה על נייר רשמי של אוניברסיטת חיפה — אדוני שר המשפטים, אני מבקשת ממך שתקשיב. הנייר האוטנטי לפני: "התברר לי שבמקרים מסויימים, לא רבים, נכללות בתיקים אלה הערות או הערכות שונות של מורים לגבי התלמידים. אין כאן עניין של טופסי הערכה ממוסדים אלא של הערות ה-נכתבות פחות או יותר בדרך-אגב. ההתנגדות לפתיחה כללית של תיקים אלה נעוצה בחשש שלעתים נכתבות הערות אלה שלא בניסוח השקול שמוכנים להביא לידיעת התלמיד."

היו"ר מ.ל. מרון:

חברת-הכנסת אלונה, עליך לסיים. אני מצטער מאוד. יש לנו היום סדר-יום עמוס וגדוש.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, אני משתדלת, אינני מרבה ב-הבאת הצעות לדיון. הכנתי חומר בצורה מסודרת. תרשה לי לסיים.

ההתנגדות לחשיפה של תיקי התלמיד נעוצה באותו חשש של חשיפת הערות שנרשמו בחופזה ושאינן כוונות שקולה. דברים כאלה כותבים על תלמיד וגורמים עימות ונוק שלא לצורך, כי אז התלמיד יגן על זכויותיו נגד הערות לא שקולות.

ביקש ממני היושב-ראש לסיים את דברי, אבל אני רוצה להעיר עוד משהו. הבאתי לפניהם כדוגמאות מקרה של בחורה שפוטרה מעבודה בבית-חולים ללא שום הודעה מוקדמת מפני שהביאו לידיעת ההנהלה שלחבר שלה יש תיק במשטרה. לפני מונח פסק-הדין ובו כתוב שהבחור נעצר בטעות ושוחזר מייד על-ידי השופט. בכל-זאת הבחורה פוטרה, לא ניתנה לה הנמקה, לא היתה לה אפשרות להתגונן.

יש פה מורה מנצרת שהוא טאנקיסט ומשרת במילואים. הוא רצה לעבוד כשומר-לילה בכפר-גבעון לתקופה מסויימת. הודיעו שיש לו תיק במשטרה. לא נימקו, לא הסבירו. צילמו אותו כאשר היה סטודנט בהפגנות — לא הראו לו את הדברים — ועל-כן הוא שמאלני. כך יש לו רשימה של אנשים שפוטרו מהעבודה או לא נתקבלו לעבודה, בלי שידעו מדוע, בשל כל מיני אינפורמציה שנאגרה לגביהם.

הצבא משחרר אנשים בשל סעיף נפשי, ביניהם אנשים שגדלו והיו לפרופסורים ידועי-שם. יש לי פה אסמכתאות. אבל כל אימת שהם נכנסים לארץ או יוצאים מן הארץ הם צריכים להראות את הפנקס הכולל של מקרה אישי ומתעללים בהם שם. מי צריך לדעת את כל הדברים האלה? לצבא יש צורך לסמן למה שוחרר; אבל אי-אפשר שכל איש ב"אל על" וכל איש במכס יחטט. יש לי פה מכתבים של אנשים אשר, בשל השקפתם הפוליטית, כל אימת שהם באים ארצה ויוצאים ממנה מתעללים בהם, בדרך-כלל, ועורכים להם כל מיני בדיקות. לאיזה צורך העניין, ומדוע לא מסבירים להם את הדברים?

אני רוצה לסיים ולומר, אדוני שר המשפטים: האזרת

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
זו אולי הסיבה.

שר-המשפטים ש. תמיר :
אולי.

לגופו של עניין: הנושא שהעלתה חברת-הכנסת אלוני לדיון מתייחס לסוגיה נכבדה המעסיקה בשנים האחרונות את הציבור במרבית המדינות המתוקנות. המדינה היא באיזון העדין בין זכות האזרח לפרטיות ולזכות הרשויות השלטוניות לקבל מידע המתייחס לעניינים שהפרט מבקש לשמור לעצמו.

ביום 20 באוגוסט 1974 מינה שר המשפטים ועדה לבדיקת הדרכים להגנה על האזרח בפני פגיעה בצינעת הפרט. הוועדה, בראשותו של שופט בית-המשפט העליון יצחק כהן, נתבקשה להביא בפני שר המשפטים את המלצותיה לחקיקה בנושא. ביום 25 באוקטובר 1976 הגישה הוועדה את המלצותיה לשר המשפטים ועותקה הופצו בין גורמים ציבוריים שונים. עיקרי המלצות גובשו בהצעת חוק המצויה כיום בטיפולה של ועדת שרים לחקיקה. אני מקווה, חברת-הכנסת אלוני, שכאשר אביא את הצעת החוק הזאת בפני הבית בקרוב נזכה לתמיכה שלך ושל הרוב המכריע של חוגי הבית בהצעה זו, שהיא מאוזנת מאוד וחשובה מאוד לקיום צינעת-הפרט.

הזכות לפרטיות, אף שהיא אחת מהזכויות הקשות להגדרה מדויקת, תחומיה ברורים למדי: תחומי הזכות מתפרשים לגבי אותם עניינים של הפרט אשר עלי-פי מוסכמות חברתיות וזכאי הוא, הפרט, לשמור לעצמו מבלי שזולתו יתן להם פומבי בלא הסכמתו. הדעה המקובלת כיום היא שאין די בהגנה הניתנת לאדם עלי-פי הדין נגד פגיעה בגופו ובנכסיו אלא יש להבטיח את זכויות האזרח גם עלי-די מתן הגנה בפני הפגיעה בפרטיות.

הבעיה העיקרית שבה התלבטה ועדת-כהן היא מציאת האיזון המתאים בין הזכות לפרטיות, מזה, לבין הזכות של אמצעי התקשורת לאסוף ולפרסם ידיעות, ושוב בין זכות היחיד לפרטיות לבין הצורך לנקיטת פעולות מוסיומיות עלי-די זרועות השלטון, מזה. הוועדה נתנה דעתה לבעיה זו והציעה פתרון באמצעות קביעת מערכת של הגנות שאומצה בהצעת החוק הנזכרת. בין ההגנות שקבעה ועדת-כהן מצויה הגנה הנתונה למעביד הבוחן עובדות מוסיומיות לגבי עובדו כדי לברר פרטים עלי-אודותיו, הדרושים לבדיקת כשירותו או לבדיקת נאמנותו להתחייבויותיו עלי-פי הסכם עבודה.

לשם השלמת המערכת המשפטית בנושא זה מיניתי ביום 20 במאס 1978 ועדה ציבורית, בראשותו של חבר-הכנסת דוד גלס, לבחון את הנושא של מניעת אפשרויות פגיעה באזרח באמצעות מידע המרוכז במחשבים, וביקשתי את המלצותיה לחקיקה. אני מניח שוועדה זו תסיים את עבודתה בקרוב ותגיש לי את המלצותיה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הטופס שאלי מתייחסת חברת-הכנסת אלוני הוא טופס בדיקה רפואית של מועמד לשירות המדינה, ובו מצוי בין היתר ויתור על חיסוי רפואי כדי שניתן יהיה לאמת את המידע הרפואי שמוסר המועמד לצורך קבלתו לשירות. בוותור כאמור אין פגם כאשר הוא מיועד לאפשר לגורמים

המוסמכים, לרופאי משרד הבריאות, להשתמש בו. ואמנם בעיון בטפסים מדף 2240 ו-2241, שהוצאו לגבי מועמדים לשירות המדינה, מתברר כי קיים ציון מפורש בשולי הטפסים הקובע כי החומר סודי, לשימוש והחזקה בלעדיים של רופאי משרד הבריאות. זאת ועוד, חומר כזה מוגן במעטה סודיות מכוח החוק. סעיף 117 לחוק העונשין קובע איסור על עובד הציבור למסור ללא סמכות כדין ידיעה שהגיעה אליו בתוקף תפקידו לאדם שלא מוסמך לקבלה, והמפר איסור זה דינו מאסר שלוש שנים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
בטפסים שאנחנו קיבלנו אין שום הערה בעניין סודיות, וזה היה טופס רשמי — — —

שר-המשפטים ש. תמיר :
לא הפסקתי אותך אף פעם אחת. אני נמצא בעיצומה של תשובה.

עובד ציבור שהתרחל בשמירת ידיעה שהגיעה אליו בתוקף תפקידו, דינו מאסר שנה אחת, ואילו עובד ציבור שהחזיק ידיעה כאמור ללא סמכות כדין או בניגוד להוראות, דינו מאסר שנה. סעיף 496 לחוק העונשין מוסיף על הוראות אלה וקובע איסור על גילוי סוד מקצועי. הסעיף קובע כי המגלה מידע סודי שנמסר לו אגב מקצועו או מלאכתו כאשר אינו נדרש לגלותו מכוח הדין, דינו מאסר שישה חודשים. ההוראות הנזכרות הן חלק ממערכת של כ-60 סעיפים הקובעים את סודיותו של מידע המתייחס לפרט שנתקבל עלי-די השלטונות לצרכים שונים, כגון סוד, בריאות, מסים, בנקאות, ביטוח, כשרות משפטיות וכדומה.

טענתה של חברת-הכנסת שולמית אלוני היא שמידע רפואי כאמור מגיע למי שאינו צריך לטפל בו ואינו נשמר בסודיות המתאימה. כיוון שאני מסכים עמה שמן הראוי שחומר כזה יטופל רק עלי-די רשויות המוסמכות לכך ויישמר במירב הסודיות, אין אני מתנגד שהנושא יועבר לוועדה, לשם בדיקת פרטי המקרים שאליהם מתייחסת חברת-הכנסת שולמית אלוני ולשם בחינת הדרכים המתאימות לטיפול נאות בחומר רפואי כגון זה.

אשר לבעיה בכללותה — הצעת החוק עמנו, והיא תוגש בימים הקרובים לאישורה של הממשלה, ולאחר מכן לאישורה של הכנסת. אני מציע להעביר את הדיון לוועדה. אם חברת-הכנסת אלוני מסכימה, אני מציע את ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ.ל. מרון :
חברת-הכנסת אלוני, האם את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדה ?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
כן.

היו"ר מ.ל. מרון :
אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

2. הבטיחות בנמל התעופה בן-גוריון

לחכות עד שיתרחש, חלילה, אסון כדי שהממשלה תחליט לנקוט אמצעים סבירים להגברת הטיסה ובטחונה.

ולבסוף: רשות שדות-התעופה היא גוף עצמאי, היא מצויה בפיקוח משרד התחבורה, תקציבה ממומן מההכנסות של השירותים בשדה, אבל בשטחיהן פועלים גם מינהל התעופה האזרחית וכמובן גם צה"ל. האם לדעת הממשלה אין מקום לרכו את כל הטיפול בבטיחות האוויר-רית ביד אחת כדי שלא יגלגל גורם אחד על השני את האחריות לכוסר האווירי של ישראל, שהוא כינתים צינור קשר יחיד שיש למדינה עם ארצות-חוץ?

משום כך ומשום האזהרה החמורה של אנשי המקצוע אני מציע, אדוני היושב-ראש, לדון בנושא.

היו"ר מ.ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וירשובסקי, ואחריו — לחבר-הכנסת בן-מאיר.

מרכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעתון "מעריב" של היום אנו מוצאים כותרת גדולה בעמוד האחרון: "בכל רגע עלולה להתרחש בישראל תאונה אווירית". דברים אלה גם שודרו אתמול בקול-ישראל, כהמשך לכתבת-תחקיר שעשה קול-ישראל — ואני מברך אותם על כך — בנושא של בטיחות התעופה בישראל. בתוך אותה כתבה נאמר עוד משפט, ציטטה מדברי מר שוהמי, סגן היועץ המשפטי במשרד התחבורה: אמנם המשרד מודע לעובדה של חוסר ריכוז סמכויות בנושא; בשבועות הקרובים תוגדר חלוקת סמכויות ברורה בנושא זה.

חברי כנסת נכבדים, כמה זמן ואילו סכנות צריכים לעבור עלינו כדי שסוף סוף נתמודד עם הבעיה הזאת של הבטיחות האווירית? הרי הכותרת שקראתי לכם אינה כותרת חדשה. זו לא איזו שהיא ידיעה שנחנתה עלינו באופן מפתיע. אנחנו קוראים בעתונות כבר הרבה מאוד זמן על המכשט-תאונות ששדה-התעופה הבין-לאומי היי-חיד שיש לנו עומד בפניהן. אני מברך כותרת מעתון "מעריב" מ'1 בינואר 1978, לפני יותר משנתיים, "אסון נמנה לפני שבוע בלוד, כאשר מטוס נחת ברעפל". אני מביא כותרת שהיא ציטטה מדברים שנמסרו עליידי ראש איגוד הטייסים דאן, הקברניט אריה עוז, שכתב מכתב אל מר רמון הראל, המנהל של רשות שדות-התעופה: בכל המורח-התיכון אין נמל-תעופה מפגר יותר מנמל בן-גוריון. וזה היה לפני שנתיים, כאשר אנחנו בנושא זה רגיש, כה מסוכן, עדיין עומדים במצב שמופיעים עובדים במערכת, שאין להם אינטרס אישי או כלכלי בדבר אלא הם נוגעים בדבר מפני שהם עובדים, ואומרים: בכל רגע עלולה להתרחש בישראל תאונה אווירית. האם הדבר הזה אסון מעיד על אולת-יד, על חוסר יכולת להתמודד עם בעיות שהן ממש בעיות של חיים ומות, ולא של אדם אחד? זו לא בעיה של תאונה אחת שיכולים להיות מעורבים בה איש אחד או משפחה אחת. כאן מדובר על אסון מטוס, כאן מדובר על מאות אנשים. אינני חושב שהאסון הוא יותר גדול אם יש הרג אחד או עשרות, אבל ההיקף של הבעיה, החומרה של הבעיה, היו צריכים להטריד את המדינה כדי שיעשה סדר לפחות בעניין הזה. והנה אנחנו כל הזמן רדופים בכותרות האלה ובסכנה הזאת. אמנם יכול מישור להגיד:

היו"ר מ.ל. מרון:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום: הבטיחות בנמל-התעופה בן-גוריון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת האזנר, ואחריו — לחבר-הכנסת וירשובסקי.

גדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני זמן לא רב השמיעו קברניטי טיס ישראלים, בפומבי, אזהרה חמורה בדבר העדר תנאי בטיחות הכרחיים בנמל-התעופה בן-גוריון. הם הרחיקו לכת עד כדי כך שקבעו כי תאונה אוויר שם היא בלתי-נמנעת וכי השאלה היא רק מתי יתרחש אסון זה. כאשר נשאלו על פרטים לגבי חזות קשה זו גוללו הקברניטים פרשה של תלונות הנשמעות חמורות מאוד. חלקן של התלונות נובע בוודאי מתנאים אובייקטיביים, אבל חלקן הוא מעשי ידי אנשים הניתנים לתקון.

לתעופה מודרנית במהירויות גבוהות דרושים תנאים מינימאליים, וביניהם מרחב תימרון, נוהלים מסודרים, אמצעי פיקוח ואנשי מקצוע מיומנים. התלונות של הקברניטים כווננו נגד כל אחת מארבע תביעות הכרחיות אלה. מרחב התימרון האווירי שלנו קטן למדי. הארץ קטנה, עם פינוי שדות-התעופה בסיני הוא הצטמק, ואחרי פינויים נוספים לפי הסכם קמפ-דייוויד עתיד המרחב האווירי שבשליטת ישראל להצטמק עוד יותר. אימוני חיל-האוויר במרחב האווירי המצומצם יתקלו בבעיה קשה. לבעיה זו יש, כמובן, השפעה גם על כל מערך הטיסה האזרחית. כיוון הטיסה בשדה-התעופה בן-גוריון, ממנו ואליה, הוא רק אחד: מזרח — מערב. המסלול "השקט", מן הים לשדה-התעופה ומשם חזרה לים, עובר מעל דרום חולון ובתיים. הזזת המסלול אינה אפשרית בגלל שטחי אימונים של צה"ל ומטווחי פגזים הנמצאים בקירבת מקום. לפני שנתיים דובר על מסלול נוסף, צפון-דרום, שיאפשר כניסה בין הרצליה ונתניה ובחיתה ליד ראש-העין. מה על המסלול הזה? בשעתו דובר עליו והוקצבו סכומים ניכרים כדי לשפר את מסלולי ההמראה והנחיתה. אחר כך לא נמצאו, כנראה, אמצעים הדרושים לכך.

ב-1978 פורסמה תכנית לפיתוח שדה-התעופה בן-גוריון. מה קרה לתכנית זאת? לפני שנתיים אמר הד"ר רמון מנכ"ל רשות שדות-התעופה, כי נותרו עוד שנתיים בלבד לבטחון טיסה באותו שדה. שנתיים אלה מסתיימות בימים הקרובים. מה בדעת הממשלה לעשות כדי להבטיח את בטחון הטיס?

ולגבי המיכשור: הטייסים טוענים כי הוא גרוע. נאמר כי עזרי הניווט, לאמור הסימונים והרמזורים, אינם אמינים ומכלי-מקום אינם מקצים לרמה הנדרשת בתעופה הבין-לאומית. נטען עליידי הקברניטים כי רמת הסיכון בשדה-התעופה גבוהה. הם אומרים כי חלק מעזרי הניווט, אין בקרה עליהם וחלקם יצאו מכלל שימוש או שאינם פועלים כהלכה. הקברניטים טוענים כי רמת הדיווח המטיאורולוגי היא נמוכה וכי אין תיכנון כולל של מרחב טיסה. הקברניטים מתלוננים על מסלולי הסעה, אשר בגלל היותם בלתי-מספיקים נאלצים לשמש כמסלולי המראה בלבד. הקברניטים אומרים כי השילוט והסימון בשדה לקויים.

והי רשימה רצינית ומחרידה של תקלות ואין צורך

הייתי מסתפק, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בסתם העברת הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת או לוועדה אחרת. הנושא הזה מחייב הקמת ועדת חקירה, ועדת חקירה שאינה צריכה למצוא אשמים — את מי לתלות ובמי האשם — אלא לקבוע באופן מוסמך שאכן קיימת סכנה כזאת ומה יש לעשות לאלתר כדי שלא תתקיים סכנה כזאת. ייתכן שגם תקבע מה צריך לעשות לאורך זמן.

חבר-הכנסת האזנר, שדיבר לפני, ציטט דברים שאמר רמון הראל בנובמבר 1978: נמל בן-גוריון יכול לתפקד ללא סיכון עוד שנתיים. שלושה-רבעים מהזמן כבר ניצלנו. ביזנו את הזמן הזה ולא נעשה דבר לתיקון המצב. לכן צריכה לקום ועדת חקירה שתבדוק מדוע לא מתגברים על הבעיות, מדוע יש מלחמות יהודים על חלוקת סמכויות. הוועדה תקבע סמכויות ותפנה דרישה לממשלה לתת תקציבים, גם בתקופה זו, כאשר "חונכים בבשר החי". לא מדובר, בשלב ראשון, בתקציב של מיליארדים; מדובר בסכומים קטנים יחסית. אפשר למצוא הסדרים למניעת הסכנה המיידית הזאת. ועדת חקירה כזאת יכולה להיות לברכה ופעם אחת לפתור לתמיד את הבעיה הזאת ולקבוע מי אחראי לדברים האלה ומי המוסר. להשאיר את המצב כפי שהוא, שיש רשות שדות-מיליארדי ואין לה סמכויות בענייני ביטחון ואילו ענייני הביטחון הם בעיקר בסמכות מינהל התעופה האזרחית שיש לו מחלקה שכמעט אינה מתפקדת — זה דבר שאיננו יכולים להרשות לעצמנו שימשיך להתקיים. הטיפול בוועדת הכלכלה בהחלט צריך להיעשות, עלינו להיות ערים לבעיה. אני פונה לטייסים ולפקחים להמשיך להת-ריע, לא להגיד: בלא-ידי לא שומעים לנו. אני פונה אליהם בבקשה להמשיך להתריע. חובתכם הלאומית להציל חיי אדם, אבל גם המדינה צריכה להקים גוף מתאים. לא הייתי מתנגד לוועדת חקירה ממלכתית כדי שלא יגידו שמערבבים פוליטיקה בעניין. אני מציע ועדת חקירה ממלכתית שתספק מסקנות בקשר לטיפול בנושא כדי שלא נהיה צפויים לסכנות איומות ומחרדות, שלא נצטרך להקים ועדת חקירה לאחר מעשה, כי אז תהיה זאת ועדת חקירה שתעסוק בהאשמות הדדיות. היום אפשר להספק מסקנות שיצילו חיי אדם; אחר כך יהיה מאוחר. אני מציע שלא לזלזל בנושא, לתת לו את תשומת-הלב הראויה, לא להתעלם ולומר שלעת-עתה לא קרה שום דבר ושהלאה יהיה בסדר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו במדינת יש-ראל גאים בכך שחיי אדם יקרים לה. זאת בתיאוריה. כאשר מגיעים למעשה, כאשר יש סכנה לחיי מאות בני-אדם, פתאום מגלים חולשה, חוסר נחרצות לפעולה לפתרון הבעיה.

היו"ר מ.ל. מרון:

רשות לקריאת-ביניים לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):

אני מוצא לנכון להפנות את תשומת-לבה של חברי הבית ששני חברי הכנסת העלו אותו נושא לפני שנתיים וחצי ולפני ארבע שנים. הונחו מסקנות בנדון, עליי ועדת הכלכלה, על שולחן הכנסת. אני מצטער לקבוע שהמסקנות נשארו אי-שם במגירות של הממשלה.

היו"ר מ.ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יש כותרות — ושום דבר לא קרה, אולי יש הפרזה, אולי יש הגזמה. אבל מדובר כאן לא בפוליטיקאים ולא בעסק-נים אלא בפקחי טיסה ובטייסים, שהם חיים את העניין הזה. אילו לא אמרו את הדברים אלא מסתירים אותם, הם היו מועלים בתפקידם. יש לברך אותם על כך שמצאו את העוז להגיד את הדברים גם בוועדת הכנסת וגם בפומבי.

מטרידה אותי העובדה שהתגובה היא שהסמכויות אינן מוגדרות וצריך בשבועות הקרובים להגדיר אותן. רבותי, יש כאן בעיה מורה מאוד. יש לנו, בסך-הכול, שדה-תעופה בין-לאומי אחד, אבל רשויות לא חסרות לנו. יש רשות שדות-התעופה; יש לנו מינהל לתעופה אזרחית; יש לנו גם גורם צבאי חשוב מאוד — חיל-האוויר. גורמים לא חסרים. ריב סמכויות לא חסר. אבל מה שחסר זה הפתרון של הבעיה הזאת. האם הבעיה הזאת טעונה השקעות של מיליארדים? יכול להיות, לטווח הארוך. אבל לטווח הקצר אין ספק שאפשר היה או צריך היה למצוא פתרונות שיפתרו את הבעיה כדי שלא תהיה צפויה סכנה מיידית של תאונה אווירית.

חברי כנסת נכבדים, אני שמח שאנחנו מדברים כאשר היום הדבר הזה הוא בתיאוריה. אבל אני יכול לתאר לעצמי — ונאמנים עלי הדברים שאמרו האנשים העובדים בשדה — מצב שבו, חסיונלית, יקרה אסון. איזו היסטוריה תסתיק את כלונו? איזו זריקת קסם איזו התרוצצות תתחיל? במקום לעשות משהו היום, לפעול במהירות ובצורה שתפתור את בעיית הסמכויות וחלוקת התפקידים, אנחנו ממשיכים במלחמות היהודים ורבים על סמכויות.

לפי האינפורמציה שהגיעה לידי גיסו פקחי טיסה להיפגש עם חיל-האוויר כדי למצוא הסדרים ותיאום אתו. והוצרך בתיאום הולך ומחריף בגלל צימצום המרחב האווירי שלנו, והדבר כבר על-ידי קודמי. אבל חלפו חודשים עד שנקבעה הפגישה. רק לאחר פירסום הודעה בראדיו ב-26 בינואר נקבעה פגישה. זאת אומרת, אנחנו נמצאים כאן במצב שבו מנסים להתמודד עם הבעיה לא כאשר היא מתעוררת בחיים, בשדה, אלא כאשר היא עולה לכותרות העתונות. אני רק מקווה שלא נראה כותרת איומה ויתברר ממנה שאיתרנו את המועד. הטיפול עד עכשיו היה מאולתר.

חברי הכנסת, לא בשנת 1978 החל הדבר. כבר בשנת 1971 זיהתה כמעט תאונה עם ראשי-הממשלה דאז הגברת גולדה מאיר. בוודאי על המטוס שלה שמרו והקפידו היטב. מאז ננקטו כל מיני פעולות אילתור בשדה-התעופה ועד תיבוס ממשיתים לאלתר, כגון ראדארים שאינם מוחל-מים ועוד דברים המתבררים כאשר קצת בודקים את הנושא. איננו עוסקים בנושא שולי ושיגרת. אנחנו עוסקים בנושא שבנפשמם ובחיייהם של מאות ואולי אלפי אנשים. אם יקרה אסון, מי יודע מה יקרה בשדה-התעופה. אין לנו תחליפים. לכן טוב שהנושא הועלה על-ידי כלי-התקשורת. זו דוגמה שלפעמים כל הממשל, כל המערכת הציבורית — הכנסת, משרדי הממשלה והציבור — אינם נכנסים לפעולה של-ממש להתמודדות עם הבעיה עד שכלי-התקשורת מראים נגד העיניים מה הולך ומה עשוי להתרחש. אני מקווה שאחרי הדיון שהתקיים אתמול בוועדת הכלכלה ובהמשך לדיון היום לא ירד הנושא הזה מסדר-היום, לא ייכנס למגירות ולא יהיה חלק ממלחמות היהודים במשרדי הממשלה השונים. גם לא

אני, כחבר ועדת החוץ והבטחון וכחבר ועדת-משנה אחרת, יודע מהו הסכום האדיר שמדינת ישראל משקיעה כדי להבטיח את הבטחון במטוסי "אל על", אבל אינני יכול לומר זאת כאן, כי סכום זה הוא חסוי. אינני יודע מדוע, אבל אני בוודאי לא אחליט לגלות אותו עכשיו. אני בטוח שתושבי המדינה, ולא מעט חברי כנסת, היו נדהמים אילו היו שומעים את הסכום האסטרונומי — אפילו באינפלציה של היום — שמשקיעה המדינה כדי להבטיח את הבטחון במטוסי "אל על". בחלק קטן מסכום זה אפשר לתקן את המפגעים בנמל-התעופה בן-גוריון שאפרט אותם מיד. מה הועילו חכמים בתקנתם, שנוציא סכום אדיר כזה — שלא נמדד בעשרות מיליונים, הרבה מעבר להיקף זה — כדי להבטיח את הבטחון, על-ידי קציני בטחון וכל הדברים שנעשו במטוסי "אל על" ובנמל-התעופה, אם, חלילה, בגלל בעיה בטיחותית תהיה תקלה שתביא, חלילה, לאסון, מעבר לאבדן חיי אדם, שאין להם מחיר ואין להם משקל?

האם יש הצדקה לכך שהיום, במדינת ישראל, יאמר יושב-ראש איגוד הטייסים — והוא איננו בכלל חשוד בעיני — שכל יום העובר בלי אסון תעופתי הוא נס? אני כיהודי מאמין בנסים. אבל אני גם יודע שנצטוונו על-ידי חז"ל שלא לסמוך על נסים. האם יש הצדקה, אדוני היושב-ראש, לכך שבמגדל הפיקוח עד היום אין שליטת עין על המסלולים? האם יש הצדקה שהמסלול השקט הוא מחוץ לטווח הראייה, ועל המסלול הזה מפקחת מצלמה שיכולה לראות שטח של 800 מטר מתוך 3,600 מטר והקוטר שלה הוא 10 ס"מ, וזה כאשר הפליטות מהמטוסים אינן מפריעות לראייה בכלל? האם יש הצדקה לכך שעד היום הזה אי-אפשר לראות עצמים על המסלולים? האם יש הצדקה לכך שכל מערכת ההכוונה, המשואות המכוונות את המטוסים לנחיתות מכשירים, אינן יעילות בגלל סילו באחד מהושבים באזור? האם זה מוצדק שמבני המשואות הם בגובה כזה ובמצאים במקום כזה שהם עלולים להיפגע בהמראה ולשבש את אפשרות הנחיתה על המסלולים? האם יש הצדקה לכך שתהיה בעיה חמורה של מערכת התאורה במסלול השקט, שבלשון צבית אפשר לומר "שקברו אותה עמוק באדמה" ולכן איננה יעילה ויכולה לגרום למפגע? האם, רבותי חברי הכנסת, יש הצדקה לכך שבסביבות נמל-התעופה בן-גוריון יש מטווח שיורים בו פגזים, ואם הירייה איננה מדויקת עלול הפגז להגיע לגובה? רק לפני זמן-מה דיווח טייס של מטוס "אליטליה" שהוא קלע לפגזים. מי שראה את הסרט "נמל התעופה 80" יודע שזה תואר מקרה שמטוס הותקף על-ידי טיל בגלל טעות. זה לא יכול לקרות בסרט, אך לא במציאות. האם יש הצדקה שזה יקרה במציאות? אי-אפשר להגיד לי שלא ניתן היום למצוא פתרון למטווח הזה ולהעתיקו למקום אחר. מדובר באזור בתיים. מטווח זה מסכן את התעופה. מי שמע דבר כזה? מי היה מאמין לזה? האם יש הצדקה לכך שפעילות הכבאים בשדה-התעופה, מבחינת מהירות ההגעה של אנשי כיבוי האש למטוס, תהיה איטית בהרבה מהרמה הסטנדרטית המקובלת בכל נמל-התעופה בין-לאומי?

העובדה היא, אדוני היושב-ראש, שפקחי הטיסה מתריעים על כל אלה כבר שנים. בעניין זה צדק חבר-הכנסת יוסף תמיר. אני יודע שלפני שנתיים או ארבע שנים הועלו הצעות בנושא זה על סדר-יומה של הכנסת. נדמה לי שגם אני העלתי הצעה, אבל אינני רוצה להגיד בבטחון. אני זוכר שהייתי נוכח בדיון. אני יודע שלפחות

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נמל-התעופה בן-גוריון הוא כרטיס-הביקור של מדינת ישראל, זה נמל הכניסה והיציאה היחיד של המדינה ברגע זה, נמל שבו עוברים יותר ממיליון תיירים בשנה ועוברים בו מאות ואلاف אזרחי ישראל וחושביה. נושא הבטיחות של הטיסה והבטיחות בנמל-התעופה הראשי, הבלעדי והבין-לאומי של המדינה הוא נושא שאי-אפשר להפריז בחשיבותו בשום מדינה בשום עת, משום שכאן אנו דנים בנושא שהוא, פשוטו כמשמעו, פיקוח-נפש. אם היה אי פעם נושא שהתגדרה של פיקוח-נפש מתאימה לו, הרי זה נושא זה. כאן לא מדובר בפיקוח-נפש אלא בפיקוח-נפשות. נכון ש"כל המקיים נפש אחת — — — כאילו קיים עולם מלא", שנפש אחת שקולה כנגד עולם מלא, בפיקוח-נפש אין עניין של כמות וכל אדם הוא אדם באשר הוא, אבל כדאי להדגיש שכאן עוסקים לא רק בפיקוח-נפש אלא בפיקוח-נפשות, שחלילה וחלילה התוצאה של אי-בטיחות במקרה זה היא אבדן חיים של מאות אנשים ברגע אחד.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פשוט אי-אפשר להאמין שהיום, בשנה ה-32 למדינת ישראל, המצב בנמל-התעופה בן-גוריון הוא כפי שהוא. בכל מדינה, בכל עת ובכל מקום בטיחות תעופתית ובטיחות בנמל התעופה הן נושא של פיקוח-נפש. כל אחד מבין את המשמעות המיוחדת ואת הרגישות המיוחדת של נושא זה במדינת ישראל, בגלל הקשר שלנו עם העולם החיצוני ובגלל בעיות הבטחון של מדינת ישראל שאינן קיימות במדינות אחרות. אנחנו מצויים כפל כפליים בעניין הבטיחות, בגלל הרגישות המיוחדת של מדינת ישראל, במצב הזה נושא הבטיחות הוא נושא מספר אחד. בצדק התגאינו תמיד על חברת התעופה הלאומית, חברת "אל על", שהדגישה תמיד את הבטיחות במקום ראשון; היום — גם את נושא הבטחון, אני יודע ואתם יודעים על הרבה יהודים שטפו דווקא ב"אל על" על-אף השירות הלא-כל-כך טוב. אנחנו מקווים שעכשיו, לאחר השינוי, תהיה חברת "אל על" גם מספר אחד בשירות. בכל אופן בעבר אנשים ידעו שאפשר לקבל שירות טוב יותר בחברות אחרות ובכל זאת טסו ב"אל על", בגלל נושא הבטיחות, ועכשיו בעיות הטרור גם בגלל הבטחון. התגאינו בעובדה שחברת "אל על", חוץ ממקרה של פגיעה על-ידי יד זדונית, על-ידי מחבלים או על-ידי מטוסים רוסיים, סובייטיים, אין לה אף fatality: בכל שנות קיום החברה אין אבדן של חיי אדם אחד כתוצאה מבעיה בטיחותית, להוציא פעולות של מחבלים או מקרה שהיה לפני 25 שנה כאשר מטוסי קרב הפילו מטוס אזרחי שלא היה, כמוכן, חמוש.

שלמה הלל (המערך):

לא מטוסי קרב. זה היה טיל מעל בולגאריה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני מקבל את התיקון.

הדבר הזה היה צריך לחול באותה מידה לגבי נמל-התעופה בן-גוריון. תיירים הבאים לישראל רואים ג'יפים צבאיים ליד המלונות; לשמירת הבטחון. אין הדבר מוסרי לנו. לפחות היינו צריכים לומר שמבחינת הבטיחות אנחנו מספר אחד בעולם. ואין סיבה בעולם שנמל-התעופה לא יהיה נמל-התעופה הבטוח ביותר, מבחינה בטיחותית, בעולם כולו.

אבל צר לי על חברי הכנסת שהעלו את הנושא לסדר-היום, ובעיקר צר לי על קריאת-ביניים לא מוצדקת של חברי הכנסת יוסף תמיר, משום שגם כאשר העלו נושא כזה הטיחו האשמות. זה איננו נושא פוליטי, ולפיכך ראוי היה שלפחות במקרה זה יבדקו את העובדות לאשורן. ובכן הכנסת עסקה בנושא הזה.

משה עמאר (המערך):
האם גם בנושא השני היתה בדיקה?

השר מ. נסים:

בכול. כך הוצג העניין. אבל זה איננו נושא פוליטי. אז רק להאשים, בלי לבדוק?

חבר-הכנסת תמיר, לפני שנתיים וחודשיים העלתה אתה הצעה לסדר-היום בנושא זה. ועדת הכלכלה דנה בנושא, קיבלה החלטות והניחה אותן על שולחן הכנסת. מה אמרת כאן? אתה מודיע לחברי הכנסת שהמסקנות נשארו במגירות. האם בדת? בטוחני שלא. כי אילו היית בודק, והיית לוקח את המסקנות אחת אחת, היית נוכח שרובן ככולן הוגשמו. צר לי עליך שבגלל מעבר מספסל לספסל היית צריך להשתמש בהאשמה חסרת-ייסוד זו. אני יודע את הגינותך והייתי מציע שלאחר שתשמע את דברי תשובתי תיקח את מסקנות ועדת הכלכלה, והיה אם תמצא שלא היתה התייחסות מעמיקה ורצינית לכל אחד מהנושאים שהועלו, אתנצל בפניך.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
ולא — אני אתנצל בפניך.

השר מ. נסים:

ולא — אני מבקש את התנצלותך בפני הכנסת, לא בפני.

רבותי, התעופה האזרחית בישראל מתנהלת על-פי עקרונות בטיחות המוכתבים על-ידי רשויות תעופה בין-לאומיות בהתאם לאמנות בין-לאומיות מחייבות. אמנות אלה קובעות סטאנדארטים ומחייבות נוהלים כדי להבטיח שמירה מירבית על בטיחות הטיסה. התעופה בישראל, ובכלל זה התעופה הבין-לאומית, מתנהלת בהכוונה של רשויות התעופה הלאומיות ובבקרה של מוסדות בין-לאומיים. יתר-על-כן, יותר מ-16 חברות תעופה סדירות בין-לאומיות מקיימות קשרי תעופה קבועים עם ישראל באמצעות נמלי-התעופה בן-גוריון לשיבועות-רצונם המלאה.

תמיד יש מקום לשיפורים, ובוודאי גם היום, בכל הקשור לבטיחות הטיסה. רשויות התעופה בישראל שוקדות על שמירה קפדנית של עקרונות ונוהלים במגמה להבטיח בטיחות הטיסה, וזאת למרות התנאים האובייקטיביים הקשים יחסית שבהם פועלת התעופה בישראל.

לפני שנתיים וחודשיים העלה, כאמור, חבר-הכנסת יוסף תמיר הצעה לסדר-היום בנושא זה. הנושא הועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת. הוועדה קיבלה אז חוות-דעת של בעלי מקצוע רבים, לרבות נציגי איגוד הטייסים, נציגי חברות התעופה ונציגי משרד התחבורה ורשות שדות-התעופה, והגיעה להמלצות. ועדת הכלכלה של הכנסת דנה רק אתמול שוב בנושא זה, בעקבות הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת איתן לבני. אני רוצה להודיע לכנסת מה נעשה בהמלצות של ועדת הכלכלה.

רשות שדות-התעופה שקדה על השיפורים שהומלצו

אחי נפגשו טייסים והתריעו על כך לא אחת, כי המדובר בסכנת נפשות.

צדק חבר-הכנסת וירשובסקי בהציגו את השאלה: למה אנו מחכים — שבאמת יקרה, חלילה, משהו ותהיינה ועדות חקירות ותהיינה כותרות בעתונים? הרי אנו רואים את הדברים לנגד עינינו. זה איננו עניין פוליטי. זה איננו עניין של התחליות ולא של שלמות הארץ. זה דבר שאין לו הצדקה. אין הצדקה לכך ששדה-התעופה שלנו יהיה הכי-פחות בטוח מבחינה בטיחותית. אני יודע שיש בעיות של ציוד, יש בעיות של מכ"ם, יש בעיות של תנאי עבודה של פקחים וטייסים. אנו יודעים שעלולה, חלילה, לקרות שגיאת אנוש, אבל לפחות עלינו לעשות הכול, ולתת את כל התנאים, כדי לצמצם סכנה של פגיעת אנוש. וכבר היו מקרים מעולם.

יש בעיות הקשורות בהכוונה ובפיקוח. על מטוסים ועל המרחב האווירי של ישראל. יש בעיה של חיל-האוויר. אינני מקבל שיש כאן עניין של הפרדת רשויות. יש ממשלה אחת בישראל. בחוק-יסוד: הצבא כתוב שהצבא כפוף למרות האזרחית. לכן אין שתי רשויות. זה האלף-בית של כל משטר דמוקרטי. בלתי-אפשרי הוא שהממשלה לא תוכל להחליט ושהחלטתה לא תחייב גם את הצבא בכל הנושא של המרחב האווירי. גם אם יש ויכוח, גם אם יש מריבות, צריכה הממשלה להחליט, והחלטתה מחייבת.

אני רוצה להעיר דבר נוסף, והוא האחרון: מבחינת המרחב האווירי יש נקודה אחת — ואינני רוצה להגיד איפה, אולי זה מסווג — שבה נפגשות שלוש בקורות אוויר ויש בעיה חמורה של איר-תאום ואי-שליטה בנקודה זו. מוסרים שכמעט כל שבוע יש מה שקוראים "כמעט-תאונה" באותה נקודה. איך יכול להיות דבר כזה? האם מישור מעלה על הדעת דבר כזה? מי שמכיר את החומר יודע שיש פה הרבה "חלם", בלשון המעטה, ואין לכך הצדקה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שהכנסת חייבת לתת דעתה על הנושא, ובדחיפות. אם השר המשיב יציע להעביר את הנושא לוועדה, אסכים. אבל אני רוצה לומר כי אם אכן אנו יכולים תוך פרק זמן קצר, תוך חודש, לקבל מוועדת הכלכלה תוצאות של המאמץ הזה, כלומר שהדברים באו על תיקונם והובטחה בטיחותו של נמל-התעופה בן-גוריון, שהיא אינטרס לאומי ואנושי ממדרגה ראשונה, יכול להיות שנוכל לחסוך את עניין ועדת החקירה. אבל אם לא, גם אני אתמוך בכך שנחליט שהממשלה תמנה ועדת חקירה ציבורית, בהתאם לחוק, שתבדוק את הדברים ותסיק מסקנות, ובמהירות, משום שבנושא זה כל יום עובר, כל דקה עוברת, ללא אסון הם נס. ואנו איננו צריכים לחיות בנסים, ואיננו צריכים לסמוך על נסים. לכן אני מציע שהכנסת תמליץ לנקוט צעדים דחופים כדי שנמלי-התעופה בן-גוריון יהיה הנמל הבטוח בעולם ולא, חלילה, ההיפך.

הי"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת שמיר איננו. רשות הדיבור לשר נסים, לתשובה.

השר מ. נסים:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדה, אפשר היה להבין את חברי הכנסת שהעלו את הנושא הזה על סדר-היום ודיברו ברגש. בוודאי, הנושא חשוב, וכל נושא שכרוכה בו סכנת נפשות צריך לעורר תשומת-לב מרובה.

גרעון האונזר (המפלגה הליברלית העצמאית):
אני מבקש לשאול את השר: אם היחסים טובים, מה העילה שהקברניטים ופקחי הטיס מזהירים את הציבור ומתלוננים מה?

מורכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
רק אתמול הזהירו.

השר מ. נסים:

אל תבקש ממני להשיב. לא אמרתי שהדברים משביעי-רצון, אמרתי שיש הרבה מה לשפר ולעשות, וכדי לשפר ולעשות את כל מה שצריך דרושים הרבה מיליארדים של לירות, אל נתעלם מזה. יש עוד בעיות הקשורות גם הן בחיי אדם וגם הן מצריכות הוצאה כספית גדולה, ואינני רואה קונסנסוס בין חברי הכנסת בוועדת הכספים או בוועדות אחרות של הכנסת לגבי סדרי העדיפויות. כל אחד יאמר את אשר בלבו, ובצדק, בתום-לבו בלי ספק. אבל בעיניי זה יש המלצות של ועדה של הכנסת, שחקרה ודרשה ולמדה ביסודיות והמליצה. רשות שדות-התעופה ומשרד התחבורה לקחו את ההמלצות סעיף סעיף וביקשו לקיים את מצוות הוועדה. הצבעתי שחור-על-גבי-לבן על מעשים שנעשו בהקבלה ובחפיפה למה שהמליצה ועדת הכלכלה של הכנסת או.

(חברי הכנסת מ. וירשובסקי קורא קריאת-ביניים)

יש שיתוף פעולה הדוק בין רשות שדות-התעופה ואיגוד הטייסים, יש שיתוף פעולה הדוק בין רשות שדות-התעופה וחברות התעופה הזרות, ומן הראוי לציין זאת. אלה הן עובדות.

שנית, אינני שר התחבורה ואיני עוסק בזה במישרין. אני רק משיב בשם שר התחבורה, לכן איני יכול לדבר על פרטים. אבל אנשי משרד התחבורה יוכלו, אולי, לומר לך נימוקים טובים. אני מניח שיש להם. אני יודע ומתאר לעצמי מה הם, בכל-זאת, המניעים של איגוד הטייסים לבוא לעתים ואולי אולי — ואני אומר זאת בהסתייגות רבה — להגוים בהצגת הדברים. מדוע דווקא איגוד הטייסים הישראלי מעלה נושאים אלה — וזו זכותו ואף חובתו — ומדוע הטייסים של חברות התעופה הבין-לאומיות, הטעות לא מעט בשדה-התעופה בן-גוריון, דעתם מיושבת עליהם? צריך לבדוק גם את זה.

אינני בא להאשים איש בעניין זה. פשוטו כמשמעו, אני מביא ניואנס שמן הראוי לשקול אותו. אבקש מאנשי משרד התחבורה שיפגשו אתך וימסרו לך את הנימוקים, לפי הערכתם.

גרעון האונזר (המפלגה הליברלית העצמאית):
אני מודה לך. אחזה אותי לחלה כאשר שמעתי בראדיו אנשים אומרים שאסון אווירי הוא בלתי-נמנע, והשאלה היא רק מתי ובאיזה יום זה יקרה.

השר מ. נסים:

לא אמרתי שהכול שפיר. אילו אמרתי זאת אפשר היה לטעון שיש כאן, אולי, זילזול בנושא חשוב. אבל אין הדבר כך. אמרתי שבין הרשות ואיגוד הטייסים מתקיים שיתוף פעולה הדוק. באחרונה, בעזרת מאמצים משותפים של שני הגורמים, הושג הסכם עם משרד הבטחון להעברת מטווח הירי שפעל באזור חוף הים דרומית לתולון והיווה מטרד בטחוני חמור.

בהחלטות ועדת הכלכלה של הכנסת, כמובן באותם נושאים שהם בתחום אחריותה. והנה הפעולות שנעשו בשנתיים הללו: גערך תכנון מפורט של הארכת המסלול הקרוי 03/21, הוא המסלול צפון-דרום החדש. עם אישור המועצה העליונה לתכנון ולבנייה ניתן יהיה לגשת, כך יש לקוות, כבר באביב הקרוב לבניית הארכת המסלול ומיכשורו. חברי הכנסת צריכים לדעת שלפני כשנה הוחלט על ויסות הבנייה או, יותר נכון, הקפאת הבנייה הציבורית. אחת הסיבות לעיכוב בניית המסלול הזה היתה הקפאת הבנייה. משרד התחבורה גורס כי נושא זה, דהיינו הקמת המסלול החדש, הוא חשוב ביותר לקידום התעופה ובטיחות התעופה בישראל, באשר הארכת המסלול תאפשר הפרדה בין תנועת מטוסים נכנסים לבין היוצאים, ובכך תוקטן עד למינימום הסכנה של מה שנקרא "כמעט ונפגע".

הוכנה תכנית-אב לשיפור התעבורה האווירית בישראל בעזרת חברה אמריקנית בעלת מוניטין בין-לאומי בתחום זה. בין היתר הומלץ לערוך סקר מיקום וניסוי המכ"ם הקיים. לצורך זה התקשרה רשות שדות-התעופה עם חברת "אלתא" הישראלית.

הרשות רכשה והפעילה סימולאטור להדרכה והשתל-מות של פקחי הטיסה. קיימת היום תכנית תלת-שנתית להכשרתם של הפקחים לתפעול פיקוח טיסה בעזרת המכ"ם הטרינאלי המשופר.

הושלמה התאורה למסלול השקט, מסלול 26, לרבות התקנת מערכת תאורת-עזר להנמכת מטוסים. בנוסף על כך נמצאת היום בהתקנה מערכת נצנצי סף מסלול. כל אלה מאפשרים לטייסים לבצע שיפוט יעיל בגישה לנחיתה בשעת גשם וסערה ובתנאי ראות מוגבלים. להערכת משרד התחבורה יושלמו עבודות התקנת הנצנצים במשך שנת 1980, ובכך תשופר בצורה מהותית בטיחות הגישה למסלול זה בחריפים הבאים.

נעשתה פעולה מקיפה למלחמה במטרד הציפורים ונק' בעו גוהלי פנייה מיוחדים לאחר ההמראה. יש לציין כי בשנתיים האחרונות פחתו בהרבה מקרי ההיתקלות בציפורים, אולם פתרון יסודי לבעיית הציפורים יהיה אך ורק אם תסולק לחלוטין מזבלת חיריה מן האזור.

הרשות העדיפה בתקציבה — גם זה לפי המלצת ועדת הכלכלה של הכנסת — רכישה והתקנה של מכשירים חדשים בתחומי עזרי הניווט והתקשורת המיבצעית.

רשות שדות-התעופה שוקדת על קידום רכש והתקנת אמצעים לשיפור התצפיות המטיאורולוגיות ודיווחן לטיי-סים. כמו-כן הוקצב סכום ניכר לשיפור עמדות תצפית לצופים ולריכוז דיווח על מקום ענני סערה בעזרת המכ"ם המטיאורולוגי בבית-דגן.

על-מנת להתגבר על מגבלת הראות מהמגדל הקיים לגבי חלק מהמסלולים תוקם עמדת תצפית פיקוח קדמית שתשמש לשיפור השליטה על תנועת מטוסים וכלי-רכב מהמגדל הקיים.

בין רשות שדות-התעופה לבין איגוד הטייסים מתקיים שיתוף פעולה הדוק. באחרונה, בעזרת מאמצים משותפים של שני הגורמים — — חברי-הכנסת בן-מאיר יודע להעלות הצעות לסדר-היום, להאשים, לדרוש ועדות חקירה, לעלות לטונים גבוהים ביותר, רק לא להקשיב.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
בשבילי אלה היו טונים נמוכים מאוד. אבל המצב חמור, אל תזלזל בזה. הנושא קשור בחיי אדם.

נפגשתי עם הטייסים ומהם למדתי שהמלצות הכנסת לא מומשו, ואני מצטער על כך. אולי רק לגבי מסלולי הנחיתה וההמראה.

אני מצטער מאוד מאוד על כך שהכנסת כאן בימה פוליטית. אין לזה כל קשר עם פוליטיקה. הנושא הזה הוא אפוליטי, אפוליטי ומעבר לכל עניין פוליטי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אבל הוא אסוני ועלול, חס-יחלילה, לקרות משהו.

השר מ. נסים:

אדוני היושב-ראש, חבר-הכנסת תמיר הביא ראייה מההצעה של חבר-הכנסת לבני. אני יכול להגיד לו שהיא הובאה לפני שנה-יחצי עוד לפני שמסקנות ועדת הכלכלה הוגשו על שולחן הכנסת. שנית, גם כאשר יש כבר המלצות, האומנם יש חופעה כזו שכבר למחרת בבוקר ניתן לבצע? הרי אלה דברים הקשורים בתקציבים, בהזמנת מומחים מחוץ-לארץ, בהזמנת מכשירים, והאם אפשר לצפות לכך שלמחרת בבוקר הדבר כבר ייעשה ויבוצע? הלא זה מצריך זמן נכבד ביותר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

מאז 1978 היה זמן מספיק. אני לא שמעתי כאן אף לא על שיפור אחד שנעשה, שמעתי רק על תכניות ומחשבות.

השר מ. נסים:

אם כך, סימן שלא הקשבת, חבר-הכנסת וירשובסקי. אילו הקשבת לא היית יכול לומר את הדברים שאמרת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

הקשבת קשב רב.

השר מ. נסים:

ובכן אני חוזר ואומר שהדבר מצריך זמן. ואל-נא תשכחו שזה נעשה תוך כדי מגבלות תקציביות קשות ומרות. כולנו צריכים להיות מודעים לצורך הזה, ודברים לא מעטים נעשו.

תמר אשל (המערך):

אילו היה קורה אסון ומטוס היה נופל, חס-יחלילה, היו כבר מוצאים תקציבים.

(חבר-הכנסת י. תמיר קורא קריאת-ביניים)

השר מ. נסים:

גם בלי שהעלית הצעה לסדר-היום ניתנה לך אפשרות לדבר, חבר-הכנסת תמיר. אתה אמרת שהמלצות האלה הושארו אי שם במגירה.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):

נכון.

השר מ. נסים:

בזה חטאת לאמת. אתה טוען גם שיש ויכוח בין רשות שדות-התעופה לבין איגוד הטייסים. גם זה לגיטימי ואולי זה גם נכון. אבל עצם העובדה שקיים ויכוח, האם די בזה כדי לומר שמה שאמרו אנשי איגוד הטייסים הוא הלכה למשה מסיני? האם לא יכולה להיות דעה אחרת? האם הוויכוח איננו לגיטימי? האם משום כך צריך להציג את העניין כנושא שכאילו הושאר במגירה?

(חבר-הכנסת י. תמיר קורא קריאת-ביניים)

הטייסים מדברים — אני יודע — — —

שיפור בולט בתחום שירותי ההצלה בנמל-התעופה בן-גוריון הושג עליידי הקמה והפעלה של עמדת כיבוי אש קדמית. מיקומה הנוכחי של אותה עמדה מאפשר לכוחות הכיבוי להגיע לאזור הסכנה בזמן קצר ביותר. בנוסף על זה דאגה הרשות לרכוש שתי מכוניות כיבוי אש חדשות; הראשונה כבר הגיעה ונכנסה לפעולה לפני כחודש ימים, ומכונית שנייה תגיע לקראת סוף מארס 1980.

בשנה החולפת נעשתה בנמל-התעופה בן-גוריון פעולה נמרצת לשיפור סימון מסלולי הסעה, כניסה ויציאה לעמדת חנייה. בנוסף על כך מעובדת תכנית שילוט חשמלית להנחיית מטוסים מסייעים על הקרקע. תכניות אלו הוכנו בהיועצות באיגוד הטייסים ובהסכמתו.

בעתיד הקרוב יוקם מרכז תיאום טיסות ארצי, שיאפשר תיאום יתר עם חיל-האוויר בכל הקשור לתיאום הטיסות בפרוזדורי האוויר.

רבותי חברי הכנסת, כיוון שהנושא הוא חשוב אין בדעתי להסיר אותו מסדר-היום. בהחלט יש מקום לדון ולדון בו, על-מנת שיקבל את הטיפול הראוי לו, משום שמדובר בחיי אדם. לכן אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת, שממילא דנה בו. כפי שכבר אמרתי, רק אתמול היה דיון על-פי הצעתו לסדר-היום של חבר-הכנסת לבני. אני מציע, לכן, שנעביר את ההצעות הללו לדיון יסודי בוועדת הכלכלה של הכנסת.

אני יכול לומר עוד כי נקבע כבר שהמנהל הכללי של משרד התחבורה יפיע בעוד שבועיים לפני ועדת הכלכלה של הכנסת. הוא ידווח על כל הנקודות ביתר פירוט ובהרחבה, וימסור על הפעולות שנעשו עליידי משרד התחבורה ועליידי רשות שדות-התעופה. אני יכול לומר ששר התחבורה הוציא כבר בחודש מארס 1979 הוראות והנחיות לגבי תחומי האחריות של הגורמים השור-בים העוסקים בבטיחות של נמל-התעופה בן-גוריון, דהיינו רשות שדות-התעופה ומינהל התעופה האזרחית — כך נדמה לי נקרא האגף הזה. אני אומר זאת בתשובה לקריאת חבר-הכנסת וירשובסקי. הפעולה נעשית בהתאם להנחיות האלה. אין היום ריב רשויות, כפי שהיה בעבר, אלא שגם פה יש לקחים מן ההנחיות שכבר הוצאו עליידי שר התחבורה. וכבר זומנה פגישת לימים הקרובים, או לשבועות הקרובים, כדי להבטיח שאמנם תיאום הפעולה יהיה כהלכתו, ואם יש צורך — ישופר כהנה וכהנה.

לפיכך, אדוני יושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת הכלכלה של הכנסת.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להעיר. לפני שהתחלפ היושבים-ראש ביקשתי רשות לשאול שאלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
בבקשה.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):

עובדה היא, השר משה נסים, כי לאחר שהעליתי נושא זה לפני שנתיים-יחצי והנחתי מסקנות הוועדה על שולחן הכנסת ראה חבר-הכנסת איתן לבני לנכון, לפני חודשים מספר, להעלות שוב את הנושא הזה. פירושו של דבר שהוא לא מצא את תהליך הביצוע של המלצות ועדת הכלכלה כהלכתו; שאם לא כן, מדוע היה מעלה את ההצעה הזאת מחדש? נמצא שזה לא היה כשורה. בין הטייסים ובין משרד התחבורה ורשות-הנמלים יש תילוקי דעות מהותיים לגבי מגדל הפיקוח ואביזרי השימוש המדרגיים וכל הכרוך בזה. אתה לא פגשת את הטייסים. אני

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
אני מסכים.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
חבר-הכנסת בן-מאיר, האם אתה מסכים ?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
אני מסכים.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
אם כך, לפנינו הצעה אחת ואני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הכלכלה נתקבלה.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה) :
אני לוקח בחזרה את ה"מגירה".

השר מ. נסים :
אני מודה לך.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
חבר-הכנסת האוזנר, האם אתה מסכים להצעת השר
להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת ?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
אני מסכים.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
חבר-הכנסת וירשובסקי, האם אתה מסכים ?

3. תפיסת קרקעות הלאום בשטחיהם של ישובים בדרום הארץ

וסדר ומעוניינים להשתלב בחיי המדינה, בשמירת חוקיה
ובאזרחות טובה שלצדה יש גם זכויות וגם חובות. אבל
קיים מיעוט בקהיליה זו הפורק עול, שענינו להשתלטות
על קרקעות ולהתעלמות מוחלטת מהחוק והסדר שעליהם
אמונים אחיהם, כאמור. עם מיעוט זה יש למצות את
הדין ולהחזיר את הסדר על כנו.

המצב היום בנושא זה של הבדואים נותן את התמונה
להלן: בעניין הסדר הקרקעות — התביעות כוללות
כ-800,000 דונאם אדמה חקלאית ומרעה, בנוסף על
תפיסה בלתי-חוקית של עוד שטחים. בית-המשפט המ-
חוזי בבאר-שבע קבע חד-משמעית שהאדמות שמדובר
בהן הן אדמות "מואת" ולכן שייכות במלואן למדינה.
הוגש עירעור על פסיקת בית-המשפט המחוזי, אך עד
היום, עד כמה שידוע לי, לא קויים הדיון בבית-המשפט
העליון בשל דחיות חוזרות ונשנות.

רב שילנסקי (הליכוד) :
מתי הוגש העירעור ?

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
לפני שנים.

אף שהבדואים החיים כיום בנגב הם צאצאים של
כ-13,000 הבדואים שנשארו בארץ בתום מלחמת השחרור
מתוך כ-70,000 בדואים שהיו לפני המלחמה, הגישו אלה
תביעות בעלות על רוב השטח, באופן שברור שחלק ניכר
מן התביעות הן חסרות כל בסיס. גם ליתר התביעות
אין הוכחה מובהקת לגבי בעלות, והמציאות מורה על
תהליך מתוחכם ומכוון, וכך יצא שכ-5,600 משפחות
התפרסו על פני שטח של 250 דונאם בממוצע למשפחה
— מרחב שהוא גדול מדי לממדיה של מדינת ישראל.

הממשלה החליטה כבר ב-1975, מתוך מניעים הומא-
ניים ומתוך התחשבות בתביעות הבדואים, על הסדר
פשרה וולונטארי, לפנים משורת-הדין, שעיקרו הוא כי
אף שהאדמות שייכות למדינה תיתן הממשלה, המדינה,
פיצוי על קרקע לאלה שעברו אותה מאז תקופת המאנ-
דט, בשיעורים שהשתנו, אולי, בינתיים ולכן אני לא
רוצה לפרט אותם. ההמלצות הובאו בזמנן לפני ועדת
הכלכלה של הכנסת, וזו כינתה אותן "המלצות נדיבות
מדי" וביקשה מן הממשלה לשוב ולדון בהן מחדש. לאור
הערכתה הניל, למרות פנייתה של ועדת הכלכלה של
הכנסת, הממשלה דאו החליטה לאשר את ההמלצות

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של
חבר-הכנסת יעקב ז'אק אמיר: תפיסת קרקעות הלאום
בשטחיהם של ישובים בדרום הארץ. רשות הדיבור ל-
חבר-הכנסת אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, דווקא
שמחתי על כך שראש הממשלה היה פה, אבל נראה
שהוא עזב כרגע את האולם. דומני שבעיה כזאת, שהיא
בעיה לאומית ממדרגה ראשונה, טוב היה שגם ראש
הממשלה ישמע אותה. אני שמח גם לראות ששר-החקל-
אות אריק שרון ישיב לי.

בתחילת דברי אני רוצה להבהיר שהתלבטתי קשות
אם להעלות נושא עדין זה של גורל אדמות הלאום בנגב,
אבל לא עמדתי בלחצים הגדולים שהופעלו עלי בנושא
הזה עליידי תושבי הנגב, הן בערי-הפיתוח, הן במושבים
והן בקיבוצים.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אתה מדבר על אדמות הלאום או על אדמות המדינה ?

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
אדמות הלאום שהן של המדינה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אבל יש הבדל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
את ההבדל נבדוק בארכיונים.

לכן אני מנסה בעיניי לחת תיאור של מה שקורה
בנגב וגם להעלות בעיות הכולאות לאנשים. אני גם רוצה
לומר בתחילת דברי שמה שאני מייחס לבני העדה
הבדואית, אלה דברים הנאמרים על חלק מזערי מהם
שאיננו מכיר בחוק ובמשפט.

בעיית הבדואים בנגב מקבלת ממדים שניתן לראותם
רק עליידי ביקור בשטח ולהיווכח בפריסה של מאות
ואלפי אהלים מפורזים ברחבי הנגב, המקפלת בחובה
משמעות של השתלטות על אדמות הלאום, פשוטו כ-
משמעו. אלה הבאים לנגב או החיים בתוכו יכולים לחוש
את משמעותיותה של ההפקרות ואת הממדים של הסכנות
הגובעות מכך. הבדואים ככלל הינם אזרחים שומרי חוק

תעופה אלטרנאטיבי באזור תל-מלחא. דבר זה יצריך פינוי של כ-5,000 בדואים מהאזור שבו התמקמו והעברתם לישוּבֵי־קבע על-פי בחירתם. מערכת תמריצים והטבות שונות מוצעת לבדואים ומאפשרת להם לעבור לישוּבֵי־קבע ללא קשיים. הטבות אלה שופרו בהרבה בזמן האחרון במטרה לשכנע את תושבי אזור תל-מלחא לעבור מרצונם החפשי ולבנות את שדה-התעופה הדו־תכליתי. על שיפור הטבות אלה קראנו בעתונים, ושמעתי על כך גם מפי אנשים במשרדי הממשלה. אין טעם לפרט היום הטבות אלה, שכל אחד היה מתבכר בהן במדינה הזאת ולא רק בשנה שחונה זאת.

מצאתי לנכון לומר לחברי הכנסת גם כמה עוסקים האזרחים הבדואים במדינת ישראל. הם עוסקים בשמירה בשדות או במיתקנים; בעבודות ארעיות שאינן מחייבות התקשרות למקום העבודה; בעבודות חקלאיות עונתיות, כגון קטיפת הדלים, איסוף ירקות וכו'; בעבודה שכירה, של עשרות ומאות, בבתי-חרושת בשר, בדימונה, בבאר-שבע — ובעוד ובסדום גם במלונות; כגששים בצה"ל, הן כאנשי צבא-הקבע והן כעובדים אזרחיים; במוסכים, במסעדות, כנהגי "אגד" וכו'; כקבלני עפר ובעבודות מסחר. אני רוצה לציין לפני הכנסת שרק 7% מהבדואים עובדים עדיין בחקלאות או במרעה, ונתון זה כבר מדבר בעד עצמו.

כידוע קיימה הכנסת דיון בנושא זה מתוך תחושה שהממשלה עומדת בפני הסדרת ריכוזם של הבדואים באזורי התיישבות קבועים, תוך מתן פיצוי נאות והסדרת דברים נוספים בהתאם לחוק וברוח הצדק. כנגד מגמה זו עמדו רק קבוצות שוליות.

ארי אבנרי (מחנה שלי):

מה על חבר-הכנסת אבנרי-ביעה? איפה הוא עכשיו?

יעקב זיאק אבנרי (המערך):

תשאל אותו. היות שהוא חבר הכנסת, תשאל אותו ישירות. הוא ודאי ישיב לך.

בתחילת דברי אמרתי שאני מעלה נושא זה מעל לכל שיקול פוליטי, כי זה נושא לאומי מדרגה ראשונה, ואני מדבר בשם נציגי האזור שלי ואני יודע מה הם חשיו. עם זאת יש לציין שאמנם טרם הוכרעו משפטים מספר הנוגעים לאדמות, אבל בין המצב הזה לבין מה שקורה בשטח קיימת, למעשה, תהום של התרחשויות, המדהימה בעצם קיומה: קבוצות קטנות ביותר של תושבים בדואים, אשר חשות כי לית דין ולית דיין בארץ, מרשות לעצמן לנצל את ההזדמנות ולהתנחל על שטחי קרקע נרחבים בכל פינה ובכל אזור, ליד ערים, מושבים, קיבוצים וכפרים, מתוך מגמה לזכות בהתעשרות קלה על-ידי קבלת פיצויים מוגדלים בבוא הזמן, כאשר לא תהיה עוד ברירה ויהיה צורך להורידם. הם מנצלים את רגישותה של מדינת ישראל — אני מדגיש: רגישותה של מדינת ישראל — בבואה לטפל בנושאים הנוגעים למיעוטים. יתירה מזו: הרגשת ההפקרות ותחושת חוסר האונים של רצועות הממשלה בטיפולן בבניה זו גרמו לכך שחלק מהבדואים מנצלים אפשרויות שונות לפעילות שאינה מתיישבת עם הסדר הטוב ורוח החוק במדינה.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:

עליך לסיים.

יעקב זיאק אבנרי (המערך):

זו בעיה חמורה מאוד, אדוני היושב-ראש. עוד שלוש דקות, ואני מסיים.

שהובאו לפניה. התברר שכ-45,000 בדואים, בני כ-5,600 משפחות, מפוזרים בכ-350 ריכוזים במרחבי הנגב. על-מנת להביא את הבדואים לישוּבֵי־קבע במאורגן על-פי מסורתם ומורשתם, ועם זאת לאפשר למדינה להגיש להם את השירותים האלמנטאריים, החליטה הממשלה על הקמת ישיבה ישובים לישוּבֵי־קבע מתוכננים, בשביל אוב-לוסיה זו, שבהם יימכרו לבדואים מגרשים במחירים סמליים, כאשר התיכנון והפיתוח של הישובים האלה — כגון כבישים, מים, חשמל, טלפון, שירותי דת, בתי-ספר, שירותים רפואיים ועוד כהנה וכהנה — יהיו על חשבון המדינה. כל מגרש בגודל של כ-1,000 מ"ר, כלומר דונאם אחד, לבניית וילה פרטית, יימכר במחיר הנע בין 10,000 לירות ל-100,000 לירות. לשם השוואה: בעיירת-פיתוח יהודית עולה מגרש של 500 מ"ר, כלומר מחצית השטח המוצע לתושבים הבדואים, בין 600,000 לירות ל-800,000 לירות, וזה בחכירה ולא במכירה. יש לציין שנקבע שההשתכנות בישובים אלה היא מרצון ולא יופעל לחץ כלשהו על הבדואים. מדובר בשישה ישובים: רהט, לקייה, חורה, תל-שבע, כסיפה ושגב-שלים. בישוב רהט בנויים כבר יותר מ-1,000 וילות וקוטג'ים, ועוד 1,000 נמצאים בשלבים שונים של בנייה. בתל-שבע יש כ-250 בתים בשלבים שונים של בנייה, שאר הישובים נמצאים בשלבים של תכנון ופיתוח.

למרות העובדה שהבדואים מחזיקים, בטענות של בעלות, כ-200,000 דונאם ואף שהמינהל מחכיר בנוסף על זה עוד כ-230,000 דונאם לעיבוד חקלאי ולמרעה, קיימת ומתפשטת התופעה של תפיסה בלתי-חוקית של קרקעות הן למטרות עיבוד חקלאי, הן למטרות מרעה והן לשם תפיסה, כדי — אני חייב, לצערי, לומר מלה זו — לסחוט פיצויים בבוא הזמן. פלישות אלה מהוות מטרד לישוּבֵי־חקלאיים וליחידות צה"ל המתאמנות בש"ט. אציין, לדוגמה, פלישה של משפחה בדואית לתוך מושב ביטחה, נושא הנדון בימים אלה בבית-המשפט ולכן אינני רוצה להרחיב עליו את הדיבור. אציין לדוגמה גם פלישה של משפחה בדואית לתחום קיבוץ חצרים, פלישה של משפחות בדואיות לשטחי השיפוט של הערים באר-שבע, דימונה, ערד וירוחם; פלישה בהיקף של עשרות משפחות לשטח מושב נבטים והטרדה מתמשכת של תושבי, לרבות גניבות ציוד, בריאות, חילול בית-הקברות ועוד, נזק לקווי "מקורות" על-ידי חבלה בצינור רות וגניבות מים.

פעילות זו של הבדואים, התפרסותם המופלגת על פני שטחים נרחבים שערכם הולך ועולה, הבנייה הבלתי-חוקית של מבנים במספרים מדהימים ותביעות על בעלות — כל אלה מנטרלים כל אפשרות ותיכנון ופיתוח הנגב. פעילות זו זוכה לטיפול על-ידי המוסדות הלבאגטיים, והטיפול בעיקרו הוא טיפול משפטי הנמשך שנים רבות, בעוד שהעול נעשה, נמשך ומעורר עוד עוולות.

מה היא בעיית פינוי של אזור תל-מלחא? ועדת-המשנה של ועדת הכלכלה של הכנסת, שהיה לי הכבוד לעמוד בראשה, סיירה לפני חודשים מספר באזור תל-מלחא ונפגשה בביתו של ידיד, חבר-הכנסת אבנרי-ביעה, עם מנהיגי השבטים של הבדואים. המלצותיה של ועדת-המשנה זו אושרו במליאת ועדת הכלכלה של הכנסת, הונחו על שולחנם של חברי הכנסת והפכו להחלטות הכנסת.

כתוצאה מהסכם השלום מתכנן צה"ל בניית שדה-

צר לי שלא שמעתי גם כי משרד הדתות נזעק להגן על כבוד המתים הטמונים בבית-הקברות, כאשר תושבי נבטים הודיעו על חילולו, על פגיעה במצבות והריסת הגידור עלי-דומי שכניהם הנכנסים עם עדרי צאנם לרעות בשטח. אילו היה קורה לנו כדבר הזה, ואורחים יהודים היו פוגעים, חלילה, בבתי-קברות של דתות אחרות, היינו עדים, ודאי, להפגנות ולמחאות מאורגנות היטב מטעם כל יפיהנפס בישראל.

מאיר כהן (הליכוד):
גם מהטלוויזיה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
והיינו עדים גם להתערבותו של האו"ם.

יש, לדעתי, למנות ועדת חקירה שתבדוק בדחופות את טענות תושבי נבטים, ועד אז להורות למשטרה ול-רשויות לסייע, ללא דיחוי, בשמירת הסדר הטוב באזור ובמושב. אדוני היושב-ראש, אין זה בשום אופן מקרה בודד. דברים דומים יכולים לספר מהנעשה בשטח שיפוט של דימונה — האמן לי שהכנתי שיעורי-בית — ויש לי עדויות למכביר מהמועצה האזורית מנשה ומקיבוצים ומישובים מהסביבה.

אני מציע כפתרון, ולדיון, במיוחד לעיונו של כבוד שר החקלאות: א. לקבוע שהמינהל לא יחזיר קרקע לעיבוד או למרעה למי שפלש לשטח לא-ל או בנה בנייה לא-חוקית; ב. להגביר את המודעות של משטרת ישראל לנושא, באופן שכל עבירה על החוק תטופל בתח-נת המשטרה הקרובה ובזמן הקצר ביותר; ג. לעורר מעבר משפחות בדואיות לישובים לפי בחירתם, בין על-ידי תמריצים סבירים ובין על-ידי ענישה על בנייה בלתי חוקית; ד. לעודד איכלוס העיירות המורקמות בבשיל האזרחים הבדואים על-ידי תוספת אחוזי בנייה לכל מגרש, באופן שבכל מגרש ייבנה בית דו-משפחתי לאב ואחד מבניו, כמקובל בחברה זו; ה. לקבוע מדיניות של אספקת חשמל ומים ושירותים אחרים למקומות שבהם מתיישבים בצורה בלתי-חוקית; ו. להפעיל את צווי ההריסה המונחים במשרד הפנים ומוקפאים מסיבות שונות; ז. לתקן את פקודת המקרקעין. תשי"ט-1969, באופן שהליכי ההסדר יוגבלו בזמן.

אדוני היושב-ראש, צימצמתי את דברי. יש לי עוד מה לומר, אבל אני מקווה שהכנסת וועדותיה אכן ידונו בכובד-ראש בבעיה לאומית זאת.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. שרון:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ז'אק אמיר, אשר כה היטיב לתאר אותו — אין פלא בכך, הרי הוא איש נגב מובהק — הוא בעיה מוכרת. אני מודע לחריפותה ולרגישותה. היא נמצאת בטיפול אינטנסיבי של הממשלה. עם זאת ברצוני להדגיש לפני חברי הבית, שהאוכלוסיה הבדואית ברובה היא אוכלוסיה שומרת חוק וסדר. גם אינני מציע בשום פנים ואופן להציג את עצמנו — אני אומר זאת גם לחברי מושב נבטים — כנתונים למשיסה. ואינני מקבל בשום-פנים-ואופן את ההצעה לגדר. למה לנו לגדר? הבטחון צריך להישמר ללא גידור. אני סומך על האוכ-

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
אתה מדבר כבר רבע-שעה, ויש לך רק עשר דקות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אין לי ברירה אלא להביא לכם, חברי הכנסת, דוגמה בעניין זה ממה שראו עיני ושמעו אזני במושב נבטים. בזה אני מבקש לגייס את חברי הבית הזה לפעולת הצלה של מושב נפלא, שקם ביגיע כפיהם של יוצאי קהילה יפה ועמלה מקוצין, מושב הסובל מהטרדות ומהתנכלויות מצד תושבים בדואים, המקפים אותו מכל עבר. המושב נמצא שמונה ק"מ דרומית-מזרחית מבאר-שבע והוא אחד ההישגים הרשמיים של חברתנו. מתגוררות בו 105 משפחות, רובן ככולן עובדות אדמה, בוגות משקים ומעבדות את אדמות הליס של הנגב. לרוע המזל דווקא אנשים שלווים אלה נתקלו בחייהם באחת המכות הקשות ביותר הפוקדות בימים אלה את החברה הישראלית בנגב: מכת השתלטות אלימה ומאורגנת — ואני אחראי לכל מלה שאני אומר. אלימות זו באה עליהם, על יוצאי קוצין אלה, מצד קבוצות של תושבים המתגוררים מסביבם והמתנכלים לרכושם, לאורח חייהם ואף פוגעים בכבוד המתים הטמונים בבית-הקברות המקומי. הכנסת-האזרחים — תכונה יפה שבה נתברכו העמים השמיים — נוצלה לרעה על-ידי חלק מהשכנים הבדואים, אותם בדואים שתכונה זו הינה מאבני-היסוד של מסורת חייהם, ותחת טובה מחזירים רעה לאנשי המושב. שמעתי מפי אנשי מושב נבטים סיפורים מסמרי-שער על התנכלויות אלימות וגניבות במטעים וברכוש שבתחום המושב והפחדת נשות הכפר. לצערי עלי להודיע כאן — — —

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
חבר-הכנסת אמיר, יש לנו יום גדוש.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אם אפשר עכשיו לא יבינו את תחילת דברי.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
אפשר לקצר. נשב היום עד שעה שש בערב.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
לצערי עלי להודיע כאן כי בביקורי בשטח מצאתי תימוכין לרבות מטענותיהם, ונוסף על כך התרשמתי שקיימת הונחה מצד מוסדות המדינה בטיפול בבעיותיהם והתעלמות מצד המשטרה המופקדת על הסדר באזור. מתברר כי חלוקה פנימית מוזרה שעשתה המשטרה ב-עבודתה באזור מנעה ממושב נבטים להיכלל בתחום פעולתה של נפת משטרת באר-שבע, הנמצאת 8 ק"מ מהמושב, והועידה לו את ההודקקות למשטרת ערד, הנמצאת במרחק של 130 ק"מ ויותר מהמושב, הלוח ושוב, באופן שכל קריאה וכל אזהרה צריכות לעבור מרחקים ופרקי זמן ארוכים לפני עד לביצוע הפעולה המשטרתית המתבקשת. התוצאה הבלתי-נמנעת של מצב זה היא שתושבי מושב נבטים התייאשו, למעשה, מכל תקווה שתלונותיהם יוכו לטיפול משטרי ומשפטי יעיל, והם נותרו קרוב להשתוללות של חלק ניכר מהתושבים הבדויים, המשתמשים בצרכניה של המושב, מטרידים את מנוחת השבת ומטילים אימה על התושבים. נמסר לי כי תושבי המושב הצנועים והפשוטים האלה ביקשו לא אחת מהרשויות לגדר את כפרם, לדאוג להפירה ברורה מאד-מות האזור המעובדות, כחוק ושלא כחוק, על-ידי התושבים הבדואים, ולצערי לא נמצאו הסכומים העצומים של שניים-שלושה מיליון לירות הנחוצים לגידור.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אני מזועזע לראות שחבר-הכנסת ז'אק אמיר נמצא בחבורה אחת אתך. זה מה שמזועזע אותי. ההתדרדרות המתמדת של מדינת ישראל — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
ההתדרדרות של חבר-הכנסת אמיר או שלי ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
של כולכם יחד. אינכם מרגישים בה. אינכם מרגישים איך אתם מתדרדרים. אתם אומרים דברים שרק לפני 10—20 שנה לא הייתם מעזים לומר אותם כך.

מאיר כהן (הליכוד) :
אתה התדרדרת למטה וחבר-הכנסת אמיר עלה ל- גדולה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אתה עם הפזמון שלך : אש"פ, אש"פ, אש"פ — הרי זה כמו פזמון של ילדים "עוגה, עוגה, עוגה" — אש"פ. אש"פ, אש"פ. תשאיר את הפולמוס שלך לוויכוח עם חבר-הכנסת גרופר, זה בערך באותה הרמה.

אדוני היושב-ראש, אני מזהיר מפני הסגנון, ההולך ומתגבר במדינה, מן הנגב ועד הגליל, מן הצד הזה של הקר-הירוק ומן הצד השני שלו, סגנון המבדיל בכל עניין בין יהודים, ערבים ובדואים, בין יהודים ודרוזים. התקור ממנו כאשר האשימו אותנו בגזענות. אך לאט לאט אנחנו מתדרדרים במדרון הזה, מבלי להרגיש בכך. אדמת המדינה שייכת לכולנו, לכל אזרחי ישראל, בלי קשר ללאום.

עמם הר (הורביץ) (המערך) :
מעבר לפניין אש"פ, יש אדמות בבעלות המדינה. לא יתקבל על הדעת שיהודי ישתלט — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אין אני אומר זאת.

אם אתה מכיר את ההיסטוריה של ארץ-ישראל הרי אתה יודע כי מאז קדמת-דנה יש מאבק בין הבדואים ובין האוכלוסייה הכפרית — לא חשוב לאיזה עם שייכים הכפריים. אני זוכר מנעורי את צורת הכפרים הערביים. הכפרים בדרום היו שונים מהכפרים בצפון. בדרום נבנו הכפרים בצורת מבצרים, כהגנה מפני בדואים. הבתים היו בנויים בצורת מלבן, ללא רוחיים ביניהם, בלי חלונות הפונים החוצה, כאשר כל הבתים מצטרפים יחד לחומה.

זו בעיה עתיק-יומין. אני מתקומם נגד הנימה הלאומנית-גזענית המתגנבת לבעיה הקיימת גם עתה. בגלל הנימה הזאת אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

אני רוצה לציין מעל הדוכן את העדרו של חבר-הכנסת חמאד אבו-ריביעה, חבר סיעתו של המציע. אני שואל אתכם : מה היא דמות המערך ? מה היא דמות מפלגת העבודה ? איזה דרך זו ?

יוסף רוב (הליכוד) :
גם חבר-הכנסת שריד איננו. ציין גם זאת.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
הנה חבר כנסת, שאמר רק אתמול שהוא מסרב לפנות את מקומו לאחר, ונימק זאת בכך שהוא חייב

לוסיה בנגב שהיא יודעת להגן על עצמה, לשמור על רכושה.

כפי שאמרתי קודם בעיה זו היא בעיה חריפה מאוד, רגישה מאוד. עליכן אני ממליץ להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוץ והבטחון כדי שוועדה זו תביע אף היא את דעתה בנושא זה.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מגיח שיש בנושא הזה בעיות. אני גם מגיח שהבעיות האלה זקוקות וראויות לטיפול, אך אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום בגלל מגמתה הלאומנית הקיצונית, שלא לומר הגזענית.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
האם חבר-הכנסת אמיר הוא גזעני ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אכן, אני מתפלא מאוד על שידידי חבר-הכנסת ז'אק אמיר, נציג מפלגת העבודה, מעלה הצעה כזאת, ברוח כזאת ובהנמקה כזאת. זוהי הסתה נגד האוכלוסייה הבדוי-אית בכללה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך) :
אני דוחה בשאט-נפש מה שאתה אומר. אתה חי באזור — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
חבר-הכנסת אמיר, הקשבתי בדריכות למה שאמרתי, הקשבתי בלי שום דעה קדומה. באמצע דבריך קמתי ונרשמתי כדי להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

ההגדרה של הצעתך : "קרקע הלאום" — אדמות הלאום. מה הן אדמות הלאום ? פה מדובר על אדמות המדינה, אדוני. יש הבדל עצום בין "אדמות הלאום" לבין "אדמות המדינה". אדמות הלאום הן אדמות העם היהודי, אדמות הקרן הקיימת. ואילו אדמות המדינה הן האדמות של מדינת ישראל, השייכת לכל תושביה, בני שני הלאומים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
היא מדינה יהודית על-פי מגילת-העצמאות. האם אינך מכיר את מגילת-העצמאות ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אני מציע לחבר-הכנסת בן-מאיר לטרוח ולקרוא את מגילת-העצמאות. הוא יגלה שלפי מגילת-העצמאות אין כל הבדל בין אזרחים יהודים לבין אזרחים ערבים, ובכלל-לם בדואים, דרוזים ואחרים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
לא אמרתי שיש הבדל. אין שום הבדל, אבל כתוב : תקום מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל. לכן קרקע המדינה היא קרקע הלאום.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אמרתי עכשיו את הדברים המפתירים ביותר שאפשר לומר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
תגיד שאתה מזועזע.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
אנחנו מצביעים.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-
היום של הכנסת — מיעוט
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת
החוק והבטחון — רוב
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוק
והבטחון נתקבלה.

לייצג את הבדואים, ובעיקר בתקופה זו. והנה יש כאן
נושא הנוגע כולו לבדואים, וחבר הכנסת המגן עליהם
נעדר מן האולם. גם זה טעון ציון.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:

חבר-הכנסת אמיר, האם אתה מסכים להעביר הצעתך
לוועדה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני מסכים.

ד. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תש"ם—1980 *

(הצעת חבר-הכנסת י. בן-מאיר)

רצונו החפשי של העובד. היום, אגב, בלי היתר עבודה
בשבת, גם ברצונו ובהסכמתו של העובד, אסור להעביר
אותו בשבת. זו חקיקה סוציאלית ממדרגה ראשונה. אנשים
רבים אומרים לי שגם הם, גם אם הם בעד החוק המאפשר
מתן היתרי עבודה בשבת, בכל מקרה אין הם בעד מצב
שבו מכריחים אדם, בניגוד לרצונו, לעבוד בשבת. זו
מטרת החוק.

קיימת בעיה בנושא זה. במקומות שיש בהם היתרי
עבודה בשבת קיימת בעיה לגבי אותם עובדים שאינם
רוצים לעבוד בשבת. החוק אינו מכון רק ליהודים, וודאי
שלא רק ליהודים דתיים. אנחנו נגד חוקים המפלים בין
יהודים לבין עצמם או בין יהודים לשאינם יהודים. החוק
הזה מכון לכל אחד. באופן טבעי חל החוק הזה יותר
על יהודים, כיוון שהם חלק הארי של העובדים במדינה.
החוק הזה איננו מזכיר את השבת אלא מזכיר את ימי
המנוחה השבועיים, והוא שווה לכל הדתות. מדובר באותם
יהודים שאינם רוצים לעבוד בשבת, לפי צו מצפונם
והכרתם. החוק בא לתת להם הגנה, כפי שאנחנו נותנים
אותה בהרבה מקרים אחרים, ובצדק. ההגנה על העובד,
היא אחד מיסודות המשטר הדמוקרטי המתקדם. אני בא
לתת הגנה נוספת לעובד אשר לפי צו מצפונו, רצונו,
הכרתו ואמונתו אינו רוצה לעבוד בשבת ואין הוא צריך
להיות מופלה בשל כך לא בקבלת עבודה ולא בתנאי
עבודה משום רצונו לשמור על השבת.

משה עמאר (המערך):
אתה מפלה אותו לטובה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
הוא לא מופלה. הזכות הזאת מוקנית לכל עובד
הרוצה בכך. אני מדגיש זאת. לא הצעתי שזו תהיה
זכותו של הדתי בלבד. זו זכות מוקנית לכל עובד, ללא
אפליה. אני בעד זה שתינתן לכל אדם האפשרות לשמור
על השבת לפי הכרתו.

(קריאה: מה יעשו במפעל?)

יש לי תשובה שהיא פתרון לעניין. הוא נמצא בסעיף
פ"ב 2 ו-3. החוק הזה אינו מפלה לטובה, כאמור, כי הוא
מקנה אותה זכות לכל עובד.

(קריאה: צריך יהיה לסגור את המפעל.)

בהצעת החוק כתוב שאדם שהשתמש בזכותו זו שלא
לעבוד בשבת, תישמר הזכות למעביד לשנות את תנאי
עבודתו כך שיצטרך להחזיר דבר-מה בעד זכותו זו. זה

היו"ר י.מ. אברמוביץ:

נעבור להצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון),
תש"ם—1980 — הצעתו של חבר-הכנסת יהודה בן-מאיר.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להגיש
לכנסת הצעת חוק שאני רואה בה חוק סוציאלי ממדרגה
ראשונה. אני רואה בה חוק סוציאלי הבא להבטיח, במסגרת
מערכת החקיקה שיש לנו במדינת ישראל, את זכויות
העובדים — מערכת חקיקה מסועפת ומתקדמת, הבאה
להגן על העובד, על זכותו למקום עבודה, על תנאי
עבודתו, על זכותו כבן-חורין לעבודה במדינה הפשית,
אני רואה בחוק זה חוק הבא להבטיח זכות נוספת לאותו
עובד. אני מציע להוסיף נדבך לחקיקה זו, שיבטיח שלא
יופלה אדם לרע, בקבלת עבודה או בתנאי עבודה, בשל
רצונו לשמור על ימי המנוחה הקבועים, כמשמעותם בפ-
קודת סדרי השלטון והמשפט.

חק זה אינו עוסק בבעיה של עבודה בשבת בכלל,
שהיא בעיה כשלעצמה. אני יודע שעל זה אנחנו חלוקים.
אין זה סוד שתנועתי רואה בחומרה את הנושא של היתרי
עבודה בשבת. היא רואה גם את החוק הקיים כחוק שצריך
לתקוף אותו באשר הוא חוק המאפשר לתת היתרי עבודה
בשבת למטרות כלכליות גרידא. אבל לא לזה מתייחסת
הצעת החוק שאני מגיש בזה, זה ויכוח אחר, ואני שמח
לציין שבשנים האחרונות נעשה מאמץ לצמצם ככל האפשר
את היתרי העבודה בשבת ולאפשר למירב עובדים במדינה
להינות מהמנוחה השבועית, המעוגנת בחוק המחייב
מנוחה שבועית בימי המנוחה הקבועים. אבל, כאמור, לא
בוז דנה הצעת חוק זאת.

החוק הזה בא להגן על היחיד, על הפרט, במסגרת
של שמירת זכויות הפרט. הוא לא עוסק בבעיה הכללית
של מתן היתרי עבודה בשבת, אף שהמצב הנוכחי אינו
לרווחה. החוק הזה בא ליצור מצב שאני בטוח שהרוב
המכריע של חברי הכנסת תומכים בו, ואני שמח שהמערך
נתן חופש הצבעה לחבריו בנושא זה ואני מקווה שרבים
מהם, אם לא כולם, אכן יתמכו בהצעת החוק. החוק הזה
בא רק לקבוע שלא יכריחו אדם לעבוד בשבת בניגוד
לרצונו. בהרבה הזדמנויות שמעתי תמיכה בכך מפי חברי
כנסת רבים, ואני משוכנע שזה משקף את דעת הרוב
המכריע של חברי הכנסת והציבור. וגם מי שאומרים
שצריך לתת היתרי עבודה בשבת, קרי לאפשר למעביד
להעסיק עובדים בשבת, אומרים: בתנאי שזה מתוך

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחד מחכמי ישראל הגדולים, ר' שמואל דוד לוצטו, עמד בספרו "יסודי התורה" על תרומתה של השבת לשוויון החברתי: "יום השבת משווה עשיר ועני, אדון ועבד, קטן וגדול שווה בו ועבד חפשי מאדוניו." הצעת החוק המונחת לפניכם עוסקת במניעת אפליה בקבלה לעבודה או בתנאי עבודה של עובד בשל רצונו לשמור על ימי המנוחה שלו. הנושא כשלעצמו איננו זר לחקיקת העבודה בישראל. לדוגמה, קיים איסור אפליה, בין היתר מטעמי דת, בקבלה לעבודה, על-פי חוק שירות התעסוקה.

בטרם הוגשה הצעת החוק עליידי חברי-הכנסת בן-מאיר, העברנו לו הערות והשגות אחדות של משרדנו ושל המשרדים הכלכליים, אשר בחלקן נתקבלו על דעתו. מטרת הערותינו היתה כפולה: (א) למנוע פגיעה בהפעלה של מפעלים חיוניים לבטחון ובריאות הציבור; (ב) למנוע שימוש בהוראות החוק המוצע לשם השגת מטרות אשר לא לשמן נועד. עם זאת נשארו נקודות מספר, בקשר לנושאים אלו, המחייבות ליבון נוסף, ולגביהן טרם הגענו לסיכום עם חברי-הכנסת בן-מאיר. הריני מצפה כי נקודות אלו תלוכנה בוועדה בעת הדיון בהצעת החוק.

אני מציע איפוא כי הצעת החוק תועבר לוועדת העבודה והרווחה לדיון מוקדם.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

אדוני השר, באינו מידה מוכן משרדך, בתוך ועדת העבודה והרווחה, לוודא שכל אותן מגבלות שציינת, כגון אי-אפליה לגבי בני דתות ואמונות אחרות, אכן תיושם? נה? האם זו תהיה גם עמדתך בוועדה?

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ :

התשובה פשוטה וחד-משמעית — כן.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

או אני אתמוך בחוק.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תש"ם—1980, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

נאמר בסעיף 9: "לא יראו אדם כאילו הוא מופלה לרעה לעניין סעיף 9ג אם מקום העבודה הוא מפעל או מוסד או חלק מהם המופקדים על בטחון הציבור, או אם עבודתו קשורה בשמירת בטיחותם, שלוםם או בריאותם של בני-אדם או בבטחון המדינה." כלומר, אדם אינו יכול להגיד: אינני רוצה לעבוד בימי המנוחה וחזן מזה אני רוצה לעבוד במשמרת רגילה. זכותו של המעביד לומר לו: אתה צריך לעבוד במשמרת שנייה. אין רואים בכך אפליה אם כתוצאה מהעובדה שאינו עובד בשבת הוא יצטרך לעבוד בתנאים קשים יותר, כגון במשמרת שנייה.

אני מציע שהחוק לא יחול על מקומות עבודה אחדים. לדעתי גם שם אפשר למצוא פתרון מבלי להכריח עובדים לעבוד בשבת, אבל בכל-זאת מוצע שבמקומות העבודה המופקדים על בטחון הציבור, כגון משטרה וכיכבי אש, או על בריאותם של בני-אדם או על בטחון המדינה — לא יחול החוק הזה. בתי-חולים — בהחלט אינם כלולים. כל מערכת הבריאות אינה כלולה. יש כאן פיקוח-נפש.

החוק היה בדיון משותף עם משרד העבודה והרווחה. אין זו ההצעה המקורית הראשונה של החוק. קיבלנו הצעות תיקונים של הממשלה, ניסינו להכניס נקודות נוספות, כמו הבעיה של שירותי בריאות, שלוםם של אנשים, גם הנושא של אי-יציירת אפליה. עם זה החוק הזה הוא מזכירות-היסוד של העובד ותנאי עבודתו, והוא בא להבטיח שלא יכריחו עובד ולא ילחצו עליו, חלילה, לעבוד בשבת.

אני מאמין באמונה שלמה שרובם של חברי הכנסת ובוודאי רבים בציבור לא ירצו במצב שאדם במדינה לא יוכל לקבל מקום עבודה בגלל זה שהוא באמת ובתמים רוצה לשמור על השבת. אינני רוצה לציין שיש חוקים רבים כאלה בחוץ-לארץ, בארצות-הברית במדינות שונות, חוקים פדראליים ועוד, המעניקים זכות כזאת. יש בהם תועלת רבה ליהודים במדינות השונות, באשר ניתנת להם הזכות שלא לעבוד בשבת ולהמיר את העבודה בשבת בעבודה אחרת. איננו צריכים להביא ראיות ממדינות אחרות, אנחנו מדברים במדינת ישראל. זו חקיקה סוציאלית מתקדמת, הבאה לתת הגנה לעובד החי לפי מצפוננו והכרתו. אני מקווה שהרוב הגדול של חברי הבית יוכלו להתאחד סביב החוק הזה.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה, לתשובה.

ה. הצעה לסדר-היום**עתידה של קצרין**

להוות מרכז ליושבי רמת-הגולן. קצרין הוקמה באמצעות צוות ההקמה של משרד השיכון. אחד היוזמים החשובים של הקמת העיר הזאת היה שר השיכון לשעבר אברהם עופר, ז"ל. על סמך מדיניות הממשלה החלה בקצרין תנופת בנייה גדולה, ואכן היום אנחנו עומדים בפני גמר בנייתה של השכונה הראשונה בקצרין, שכונה המאוכלסת בכ-250 משפחות, כ-1,000 נפש. במקביל לשכונה זו נבנה אזור תעשייתי הכולל 10 מבני תעשייה מרווחים, ובו יוקמו 11 בתי-מלאכה, ואזור מסחרי שבו חנויות ומבני מלאכה ועזרה.

כמו שנאמר בזמנו קצרין היא סיפור הצלחה. אבל,

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת דניאל רוזוליו: עתידה של קצרין. רשות הדיבור לחברי-הכנסת רוזוליו.

דניאל רוזוליו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני עומד לפניכם היום כשליח תושבי העיר קצרין, ישוב הנמצא ברמת-הגולן, על הכביש העולה מגשר בנות-יעקב מזרחה. על-פי מדיניות המוצהרת של הממשלה הוגשו בזמנם היסודות להקמת עיר ברמת-הגולן, עיר שעתידה היתה

עובדים מקצרים. במענה למכתבך מיום 25 בינואר 1980, בהתאם לתכנית העבודה לשנה הקרובה, אין לנו אפשרות לקלוט עובדים נוספים למפעל — — — "אנחנו רואים שאנשי קצרין מפוטרים. כאשר הם פונים למקומות עבודה מכלתיים התשובות הן פשוטות, לאקוניות, ואינני צריך לספר לחברי הכנסת על הירידה במוראל ועל ההירחורים שיש אצל התושבים.

חברי הכנסת, כולנו חיים בארץ הזאת, קוראים את העיתונים שלה, צופים בטלוויזיה. אינני צריך להזכיר לחברי הבית שהממשלה ושלטונות הבטחון מצאו לנכון שראש אמ"ן יופיע בליל שבת בטלוויזיה כדי להסביר לאזרחי ישראל שיש בעיות בגבול הצפון, שיש חששות שמתרחש משהו. אינני יודע כיצד מגיבים אנשים ממרכז הארץ כאשר הם רואים זאת, כאשר הם שומעים ידיעה כזאת. איני צריך לספר לכם מה גורמת ידיעה כזאת לתושבים בגבול הצפון, בגולן, ואינני צריך לתאר בפניכם את עוצמת המוראל ומצב-הרוח של תושבי הצפון כאשר מדי פעם יש מתיחות בגבול. באיזה מצב רוח צריכים להיות תושבי קצרין? כאשר לא הרחק מהם, בתוככי הקהילה, מפגינים מפוטרי קריית-שמונה מול הכנסת ומול משרד ראש הממשלה? האין זה משפיע על הרצון להישאר במקום? המפוטרים מקצרים יושבים במקום ואינם מקבלים עבודה. בעל בית-דפוס בקצרין צריך גם הוא לפטר עובדים משום שהוא חייב לעמוד בתחרות במכרו של משרד הבטחון. הוא לא יקבל את העבודה כי בית-דפוס אחר, מודרני יותר, חדיש יותר וטוב יותר יכול לתת הצעה טובה יותר.

חברי הכנסת, לא מכבר נקראתי לאסיפה של תושבי קצרין. לא היתה זו אסיפה מפלגתית. נקראתי לשם כמי שחיי בצפון, כחבר הכנסת מהגליל. ישבתי עם תושבים מקצרים. הם תינו את צרותיהם, את חששם ואת הרצון העז לפתח את קצרין ולקלוט תושבים רבים הרוצים לבוא לשם. נראה לי שתיטיב הכנסת לעשות אם תתייחס לעניין.

חיים קורפו (הליכוד):
אתה גוזל את הנאום של השר. הוא יגיד ממקומו שהוא מסכים.

דניאל רוזוול (המערך):
אני אומר זאת כי אני רוצה להציע פתרון ענייני. אני רוצה שהבעיה תיפתר. כאשר נשב ליד השולחן נוכל לזמן את כל הגורמים.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה, לתשובה.

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפי מידע מעודכן למדי, שקיבלתי משירות התעסוקה, יוכל שירות התעסוקה לספק פתרון תעסוקתי לכל המועסקים בכוח ובמופעל בקצרין. אבל אינני חושב שזוהי הבעיה. 350 מועסקים מתושביה של קצרין מוצפנים לפי מקורות התעסוקה כדלקמן: 30% עובדי מערכת הבטחון וצה"ל; 30% נותני שירותים, כגון מורים, עצמאיים ובעלי עסקים; 30% עובדי-תחזוקה; ו-10% בתעשייה. בקצרין פותח אזור תעשייה ובו 15- בתים-למלאכה, בית-דפוס, מפעל סריגים, מפעל למים מינרליים, בית-ספר שדה, מסעדה וקבלנות משנה. לאחרונה חלה הרעה במצב, עם סגירתם של שני מקומות עבודה במקום: מסגריה ומפעל לחפצי נוי.

חברי הכנסת, המציאות שונה לחלוטין. המציאות טופחת על פני אנשי קצרין באכזריות רבה. למעשה הם מרגישים עצמם כיתומים, במלוא מובן המלה. עיר בגולן אינה יכולה להתקיים על בסיס של שכונה אחת. כל ההבטחות והתכניות להמשך תנופת הבנייה בוטלו. קצרין רוצה תושבים נוספים. יש המוכנים לבוא אל קצרין, אבל אי אפשר להיענות לפניותיהם משום שבמקום לבנות שכונות חדשות של מאות דירות, כפי שתוכנן וכפי שצריך להיות, יש בקושי התחלות של 60 דירות. הדבר הקשה ביותר בקצרין הוא שהיא נבנתה ללא תשתית כלכלית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
היא לא נבנתה בכלל בגלל שיקולים כלכליים.

דניאל רוזוול (המערך):
חבר-הכנסת מאיר פעיל, אני יכול לנחש שאתה חושב שלא צריך היה בכלל לבנות את קצרין.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני חושב שזה היה משגה פוליטי חמור.

דניאל רוזוול (המערך):
אתה יודע שבעניין הזה אתה בדעת מיעוט בכנסת. בוודאי תסכים אתי שכאשר הלכנו לבית-הערבה, באותו מקום שאתה מכיר אותו היטב, המניע הראשון לא היה כלכלי. זה לא אומר שלא צריך היה לדאוג לבית-הערבה לבסיס כלכלי. לכן קריאת-הבניים לא היתה ממין העניים. זה מה שרציתי להבהיר לך.

מכל-מקום אין ספק שאחת הבעיות הרציניות היא שקצרין נבנתה ללא תשתית כלכלית ואין בה עד היום שום מפעל ציבורי או ממלכתי. יש רק כמה בתי-למלאכה, שכל אחד מהם מעסיק כשלושה-ארבעה בני-אדם. אין זה יכול לספק, כמובן, קיום לאוכלוסיה שהתרכזה במקום, המועסקת בעיקר מחוץ לקצרין, במקרים מסוימים אף במרחק גדול מקצרין, אפילו במרכז הארץ. אנשים באו לשם משני טעמים: הם האמינו שהקמת העיר תהיה מלווה בפיתוח האזור והעיר והם ראו את עתידם ומקומם בקצרין.

על עניין הבנייה עמדתי כבר. בקצרין יש אמצעי תקשורת, טלפון, אבל באזור התעשייה — אין. היות שלא מרחיבים את השכונה, אין לבתי-המסחר שהוקמו בעיר תשתית מספקת לתת מרווח פרנסה לבעלי החנויות. העיר הזאת צריכה להתקיים. המצרכים שם יקרים יותר. הדבר לא רק פוגע בפרנסת בעלי החנויות אלא גם מביא לידי סגירת חנויות, ולאחרונה עדים אנו שלבד מהעבודה שהעיר הזאת איננה נבנית ואיננה מתפתחת כיאות יש בה אבטלה. חברי הכנסת, אין זה סוד שיש פיטורים בתעשייה בארץ, גם בתעשיות הציבוריות ובתעשיות ממלכתיות בטחוניות. כאשר יש פיטורים הדבר הטבעי ביותר ואולי הכדאי ביותר הוא לפטר אנשים מעיר אחרת, לא מהעיר שבה ממוקמת התעשייה. מה יותר טבעי מאשר לפטר אנשים מקצרין?

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אביא שתי דוגמאות. אני מצטט קטע ממכתב לאיש קצרין: "הגדון: פיטורים מהעבודה. 1. הגני מצטער להודיעך על פיטורין מה עבודה; 2. סיבת הפיטורין — צימצומים בעבודה; 3. תוקף הפיטורין מתאריך 20 בינואר 1980 — — —". אקריא לכם קטע ממכתב למזכיר מועצת פועלי גולן, קצרין, מתעשייה ציבורית, ממלכתית: "הגדון: קליטת

שום איש אינו משמיע אותי. מקום מגורי כתוב בספר הטלפונים.

חבר-הכנסת רוזוליו הציג אותי כנציג של מיעוט, וזה נכון. אני, הקטן, מציע לכם פרוייקט פוליטי אחר. אני מציע שביזמת הכנסת והממשלה נציע לסורים את נכונותנו לפנות את רמת-הגולן, תמורת שלום והסדרי פירוז. אתם אינכם מקבלים את דעתי. מה אני מציע לכם? אני מציע לכם לשים לב, כי אם תבוא יזמה כזאת מצד השליט הסורי — אינני יודע מי יהיה ומתי תבוא יזמה כזו — וסוריה תציע לישראל שלום תמורת פינוי רמת-הגולן, אתם תצביעו בעד זה ברוב גדול, כמו שהצבעתם ברוב גדול בעד פינוי סיני, תמורת שלום עם מצרים. אז הפרוייקט הגדול של קצרין יהפוך לפרוייקט גדול של פינוי. האם טעו עיניכם — כדברי הנביא — מראות את דוגמת ימית, שאתם באים היום לטפח את קצרין ולהשקיע קיע בה הון עתק? למה לכם להשקיע כספים, להשקיע משאבים, להשקיע עבודת שיכנוע אידיאולוגית, להשלות את המתיישבים לגבי פרוייקט המונח כולו על קרן הצבי?

בגלל סרבנותו הדברים אינם תלויים בנו. אם אסאד יעשה את המהלך שעשה סאדאת תצביע הכנסת הזאת ברוב גדול פינוי רמת-הגולן תמורת שלום.

מה אומר לכם יהודי כמוני? גם מתוך נימוקים עקרוניים אני נגד הקמת קצרין. אבל גם הרוצים לספח את רמת-הגולן צריכים להיזהר. אלה שחושבים כי עלינו לבנות ברמת-הגולן, בקולות תרועה, עוד בית ועוד בית, עוד אבן ועוד אבן, כדי שרמת-הגולן תהיה איפארכיה ישראלית — אני מודיע לכם כי כל מאמץ הנעשה בישר-אל לגבי קצרין ונטור ברמת-הגולן רק מחיש את בואה של היזמה מהצד השני — הסורי או האמריקני — למען החזרת רמת-הגולן תמורת שלום.

המסקנה שלי: קצרין הוא פרוייקט-נפל. אם הוא אינו מצליח כלכלית, ייתכן שזו אצבע של "ריבונות-של-עולם" למען יפול.

רב שילנסקי (הליכוד):
אתה מדבר על הריבונות-של-עולם?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
לא צריך להשקיע שם יותר. הבה ננקוט דרך החכמה, נציע רמת-הגולן תמורת שלום ולא נחכה שהיזמה תבוא מגורמים חיצוניים.

לכן אני מציע שלא לדון על הנושא בכנסת ולא להעבירו לוועדה. כל פרוייקט כלכלי שאינו מצליח ברמת-הגולן מביא טובה לישראל מבחינה פוליטית.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני פטור מ"לשאל את חבר-הכנסת רוזוליו אם הוא מסכים להעברת ההצעה לוועדה, כי הוא הודיע על כך מראש. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
שתקבע ועדת הכנסת — רוב
נגד — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

קצרין היא, כידוע, ישוב שיסודותיו הונחו עוד בשנת 1978, וכדגם של ההתיישבות העירונית ברמת-הגולן, הבאה לחזק את אחיזתנו ברמת-הגולן. הישוב מונה כיום כ-1,000 תושבים, יותר מ-250 משפחות. ככל ישוב הנתון בתנופת התבססות ופיתוח עומדת קצרין מול בעיות הקשורות בהרחבתה, עיבוי וגידול ובאפשרויות למימוש צרכים אלה.

פיתוח התיישבותי מחייב תיאום ושילוב של הגורמים העוסקים באיכלוס, שיכון, תיעוש, תעסוקה, מתן שירותים ופיתוח אמצעי התחבורה.

הדאגה להמשך פיתוחה של קצרין מוצאת את ביטויה בפעילותם של משרדי הממשלה הנוגעים בדבר. בתחום הפיתוח התעשייתי נחתה, כידוע, לקצרין עדיפות א' + (פלוס). נמסר לנו על-ידי נציגי משרד התעשייה, המסחר והתיירות כי על הפרק תכניות לטווח קצר ובינוני, העשור יות להביא לפיתוח עשרות מקומות עבודה נוספים בענפי המתכת, הטקסטיל ובענפים אחרים. מצויות כיום בקצרין 30 דירות פנויות, ויימשכו המאמצים לאכלסן.

מתוך אמונה כי עלינו לתת יד להמשך התפתחותה של קצרין לעיר ואם בישראל, ולנוכח העובדה כי הבעיה מורכבת, ומשרדים רבים שותפים לה, הריני מציע לכנסת להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת דני רוזוליו לוועדה, שם תזכה לדיון ממצה.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
לוועדה שתקבע ועדת הכנסת?

שר-העבודה-ההרווחה י. כ"ץ:
כן.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בצער רב אני בא להציע לכנסת להסיר את הצעתו של חבר-הכנסת רוזוליו מסדר-היום. אני חושב שהפרוייקט של קצרין, כמו כל ההתיישבות ברמת-הגולן, גובע משיקולים פוליטיים ולא משיקולים כלכליים. הרצון היה והוזה לעבות את שיטת העובדות המוקדמות ברמת-הגולן, במגמה לספח את רמת-הגולן לישראל. אין צורך בקצרין, לא בגלל נימוקים כלכליים ולא בגלל נימוקים בטחוניים. הכוונה היא לקבוע עובדות פוליטיות מוגמרות.

יוסף רום (הליכוד):
ההתיישבות בכרמיאל היתה התיישבות כזו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
הנטייה של חירות ואחדות-העבודה להביט אחורה בערגה — חבר-הכנסת רוזוליו אל בית-הערבה וחבר-הכנסת רום אל כרמיאל — יש בה התרפקות על העבר. אתם מנסים להעתיק את העבר אל מציאות פוליטית אחרת לחלוטין, הקיימת היום. אתם חיים בדמיון. ימי "חומה ומגדל" עברו ללא שוב. גם ימי כרמיאל עברו ללא שוב. אתם רוצים לנהל את ההווה עם הפנים אל העבר, בהפנותכם את הגב אל העתיד.

(חבר-הכנסת ד. שילנסקי קורא קריאת-ביניים)

ו. חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 3) (שיטת הבחירות), תש"ם—1979 *

(הצעת קבוצת חברי כנסת)

חודשים, לריבוי מפלגות בפארלאמנטים, לקשיים רבים מאוד בהכנסת רפורמות חברתיות. אבל, רכותי חברי הכנסת, למדינה כמו הולאנד אין האתגרים האדירים שיש למדינת ישראל, והיא יכולה להרשות לעצמה את השיתוק הממשלתי שהשיטה מביאה. פרט להולאנד אין חברה אחת שיש לה שיטת בחירות הדומה אפילו במקצת לשיטה הישראלית.

ואכן כשאנחנו מסתכלים על הכנסת הנוכחית אנחנו רואים שהיא פארלאמנט יוצא-דופן, שאין לו אח ורע בעולם כולו. שימו לב: הקואליציה הממשלתית מושתתת על שבע מפלגות ושלוש חטיבות יחיד, כל אחת מהן אישיות משפטית עצמאית. כלומר יש לנו היום קואליציה הבנויה בעצם כמגדל קלפים, של שבע מפלגות ושלוש חטיבות יחיד, וכדי להזיז בה משהו לצורך שיפור המינהל והממשל, כל בניין הקלפים הזה מתמוטט. והא ראייה, שבמשך יותר מארבעה חודשים, כמעט חצי-שנה, אין ממשלת ישראל יכולה, בימי מצוקה מדינית, למנות שר חוץ, דבר שהוא שיגרה לכל ממשלה תקין.

(קריאה: יש ממלא-מקום.)
יש ממלא-מקום, בהחלט. יש ממלא-מקום לכול. יש גם ממלא-מקום לממשלה עצמה.
(חברי הכנסת ת. קורפו קורא קריאת-ביניים)

שלמה הלל (המערך):
הוא התכוון לשר הפנים כממלא-מקום שר החוץ.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אם יש צורך בדוגמה נוספת אביא אותה. כאשר הליכוד עלה לשלטון ביקש להקים משרד חדש לתשתית ולאנרגיה אשר היה צריך לרכז בו — והעניין לדעתי מתקבל מאוד על הדעת — לפי הצעתו של חברי-הכנסת רום את המלוקות העוסקות במים וקרקע במשרד אחד העוסק בתשתית.

גד יעקבי (המערך):
עכשיו יש משרד אנרגיה, בלי תשתית.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
הליכוד לא יכול היה לבצע זאת, לא משום שלא נמצא לו רוב אלא משום שבמבנה המזור הזה שבו ממשלה הופכת לפארלאמנט שר מסויים הטיל וטו על העברת הסמכות הזאת. במלים אחרות, אנחנו נמצאים בממשל שבו גלגל ריבוי המפלגות והתטיבות יש שיתוק וניטרול הדדי של כל מרכיבי הקואליציה.

אבל למה לי להרחיק לכת? הכנסת עצמה היא דוגמה לפיצול העצום ששיטת בחירות זו מעורדת. לא תמצאו פארלאמנט דומה — ואני מציע לכל חברי הכנסת לעשות מחקר משווה — שבו יש פיצול וריסוס כזה, הן בממשלה והן במוסד המחוקק. במלים אחרות, לישראל יש שיטה יוצאת-דופן, מיוחדת במינה, שבה הממשלה הופכת ל-פארלאמנט, הפארלאמנט אינו יכול לבצע את תפקידו, ראש הממשלה נעדר סמכויות, וכל הדבר בא לידי ביטוי בהרס התשתית הפארלאמנטאית הרגילה.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:

אנחנו עוברים להצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 3) (שיטת הבחירות), תש"ם—1979 — הצעתם של חברי-הכנסת גולומב, וירשובסקי, ורטהיימר, טולידאנו, עטשי, עמית ורובינשטיין. רשות הדיבור לחברי-הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדרך-כלל קם חבר כנסת ומנסה לגייס נימוקים למען הצעת החוק שלו כדי לשכנע את חברי הבית שהצעתו נכונה, צודקת ויעילה. נדמה לי שבעניין שיטת הבחירות נטל הראיה, נטל ההוכחה, הוא על מי שמתנגד לשינוי השיטה, על מי שתומך בהמשכה של השיטה הקיימת. מדוע נטל הראיה הוא על הצד השני? — משלוש סיבות נפרדות: הסיבה הראשונה היא ששיטת הבחירות היחסית-ארצית, שנת-קבלה בישראל, נתקבלה בהיסת-הדעת ובאקראי ולא לאחר שקלא וטריא ודיון בשיטות שונות ובחירת השיטה הזאת. לא מניה ולא מקצתיה. השיטה נתקבלה באקראי ובהיסת-הדעת משום שהיא הועתקה לתוך מדינת ישראל בתש"ח מהשיטה שהיתה קיימת בישוב העברי ובקונגרס סים הציוניים. אני מדגיש זאת: היא הועתקה מתוך היסת-הדעת ממחכונת לא ריבונית, לא עצמאית, למדינה ריבונית, עצמאית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

השיטה היחסית קיימת בהולאנד, נכון?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
לא. מייד נגיע גם לזה.

כלומר היא הועתקה משיטה שבה היה צורך בקיום אירגון וולונטארי שהיה צריך להדגיש את החזית הפנימית המלוכדת נגד העולם החיצוני ולא כתוצאה מאימוץ שיטה על-ידי מדינה ריבונית, על כל סממני העצמאות שלה. ובהיסת-הדעת קיבלו מועצת המדינה הזמנית וראש-הממשלה דאז דוד בן-גוריון את שיטת הבחירות שהיתה קיימת בכל הבחירות בישוב העברי, בבחירות לאסיפת הנבחרים ולוועד הלאומי, פרט למערכת בחירות אחת שבה היו הבחירות על בסיס אזורי. צריך להדגיש שהקונגרס הציוני והישוב העברי פעלו על בסיס של וולונטאריות מוחלטת, של ריסון עצמי ומשמעת עצמית יוצא-דופן, והדבר הבלט ביותר באירגונים הפוליטיים האלה היה ליכוד השורות נגד האויב החיצוני.

הסיבה השנייה שבגללה נטל הראיה מוטל על מי שמתנגדים להצעתנו נוגעת לנסיין הבין-לאומי. מדינת ישראל לא המציאה את הדמוקראטיה הפארלאמנטאית. עם ישראל נתן לעולם דברים רבים, אבל הוא לא נתן לעולם את דפוסי המשטר הפארלאמנטרי שלאורו אנחנו חיים. במלים אחרות: מותר לנו להסתכל אל הנסיון הבינ-לאומי. ומה מוכיח לנו הנסיון הבינ-לאומי? הוא מוכיח לנו שהשיטה הישראלית היא שיטה חריגה ויוצאת-דופן. יש לה דומה, אחד, לא זהה, בהולאנד, וגם שם מושמעת התביעה לשינוי השיטה משום שהיא מביאה לתקלות דומות לשלנו, למלאכת הרכבת ממשלה הנמשכת

יצחק ברמן (הליכוד) :

האם זה לא יביא לאותו דבר אם יעלו את אחוז החסימה ל-5% למשל ?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :
לגמרי לא, ומייד אסביר מדוע.

תרשה לי ללכת לפי סדר הדברים ההגיוני ואגיע גם לעניין שלך.

הנימוק השלישי שבגללו חובת הראיה היא על המתנגדים להצעתנו נובע לא רק מכך שהשיטה נתקבלה באקראי ולא רק משום שהיא חריגה ומשום שהיא רעה לישראל, אלא משום שרוב המפלגות שהלכו לבחירות לכנסת התחייבו לשנות את השיטה האומללה הזאת, והן מתחמקות מקיום חובתן זו באמצעות תכסיסים של הסכמי קואליציוניים המנוגדים לרצונה של הכנסת ולרצונו של הציבור.

המתנגדים להצעתנו אומרים שלושה דברים בעצם. ניסיתי לתמצת את כל הדברים שהם אומרים ולהכניס אותם לשלוש קטגוריות. קטגוריה ראשונה היא : שינוי שיטת הבחירות אינו תרופת-פלא. אני אומר : ודאי, זו אינה תרופת-פלא ; שינוי שיטת הבחירות אינו בגדר תרופת-פלא ושיקוי-פלא ואנחנו לא חושבים כך. גם שינוי שלטון לא היה בגדר תרופת-פלא. רוב הדברים שאתם מביאים לבית הזה אינם בגדר תרופת-פלא. אנחנו רק אומרים דבר אחד : זה טוב לישראל ; זה מציעד אותה קדימה ; זה מביא לחיזוק הדמוקרטיה ולחיזוק הממשל היציב. הדבר השני שאומרים לנו המתנגדים להצעתנו הוא : ראו מה קורה באנגליה. באנגליה קמים נגד שיטת הבחירות האנגלית. נכון, אבל אנחנו לא מציעים את שיטת הבחירות האנגלית, ואנחנו לא מציעים שיטת בחירות קיצונית ומרחיקת-לכת. אנחנו מציעים הצעה שהיא, בעצם, פשרה בין שיטות שונות, והיא נועדה לענות על בעיותיה של ישראל.

חבר-הכנסת ברמן אומר שאם כך, נפתור את הבעיה על-ידי העלאת אחוז החסימה, ובכך הוא גוגע לטענות מהסוג השלישי המושמעות נגד עמדתנו.

יצחק ברמן (הליכוד) :

אני לא אומר. אני שואל אם זה יהיה טוב.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

טוב, אתה שואל. אני אומר, חבר-הכנסת ברמן, שהעלאת אחוז החסימה אינה פותרת שום דבר. מה היא, בעצם, היום הבעיה בממשלה ? האם הבעיה היא של סיעות היחיד ? או סיעות של שני חברי כנסת ? במה מפריעות הסיעות הקטנות לממשל היציב בישראל ? האם חברת-הכנסת שולמית אלונג, או חברת-הכנסת אורי אבנרי, או חברת-הכנסת האוונר, או חברת-הכנסת קלמן כהנא הם הפוגעים ביעילות הממשל בישראל ?

חיים קורפו (הליכוד) :

איך אפשר כך להציג שאלה ? השאלה היא מה היה קורה אילו המאנדאטים האלו היו מתחלקים בין המפלגות הגדולות ? — — —

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני כופר בזה. אם תשמע לי עד הסוף — — —

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

חסל לי, אתה צריך לסיים. יש לנו הרבה הצעות היום וצריך לדבר במסגרת הזמן.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני יודע, אבל מפריעים לי. אני מוכרח לענות על שאלות. חברת-הכנסת קורפו וברמן, התשובה פשוטה לחלוטין. הבעיה היסודית בממשל הישראלי היא לא במפלגות הקטנות אלא בקונגלומראט המרכיב, בדרך-כלל, את מפלגת השלטון, ואתה לא תפתור את הבעיה הזאת, ואתה לא תפתור את הבעיה הפנימית הקשה הזאת על-ידי העלאת אחוז החסימה.

חיים קורפו (הליכוד) :

עם 70 או 75 חברי כנסת היינו פותרים את הבעיה של עמידה בפני לחצים של מפלגות קטנות בקואליציה — — —

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

חברת-הכנסת קורפו, אתה לא הבינות, כנראה, את משמעות השיטה שאנחנו מציעים.

(סגן ראש הממשלה י. ידין קורא קריאת ביניים)
אני מסכים עם הפרופסור ידין.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

אתה צריך לגמור.

רשות הדיבור לחברת-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה.

משה שחל (המערך) :

אולי תספר לנו מה קורה בוועדה הממשלתית ?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

אספר. במסגרת דברי אספר על זה.

(חברת-הכנסת מ. שחל קורא קריאת ביניים)

חברת-הכנסת שחל, האם אני יכול להמשיך, או, בעצם, להתחיל ?

שלמה הלל (המערך) :

זה ההריון הממושך ביותר בתולדות — — — אפילו לפיל זה לוקח פחות זמן.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד לה-ציע לכנסת להסיר מסדר-היום את הצעת החוק שהוגשה על-ידי חברת-הכנסת אמנון רובינשטיין. אני רוצה לומר לחברת-הכנסת רובינשטיין שהוא יודע, או צריך לדעת, שהצעות חוקים בנושא בחירות, ובוודאי בנושא שיטת הבחירות, שזה הרי הבסיס לחיים הדמוקרטיים במדינה, צריך לפחות שתהיה הסכמה רבה בעם, קונסנזוס גדול, על כללי המשחק שלפיהם אנחנו משחקים. אני חושב שמאז ומתמיד היתה זו עמדת סיעתי וגם העמדה של סיעות רבות בבית, שנושאים הקשורים לכנסת ול-בחירות לכנסת יש להביא אותם מתוך קונסנזוס רחב. אני זוכר כאשר הובא חוק עופר-בדר — שאני הצבעתי נגדו והתנגדתי לו — הרי חברת-הכנסת עופר, וזכרוננו לברכה, וחברת-הכנסת בדר, ייבדל-לחיים-ארוכים, אמרו במפורש שהם הביאו אותו רק לאחר שהושג הסכם בין שתי מפלגות גדולות מאוד והדבר הזה נהנה מתמיכה גדולה מאוד בכנסת. ובצדק פנו אז אלינו, אל המפד"ל,

וזה. ואני עוד אציע איך להגיע לעמק השווה, גם, בסופו של דבר, עם המערך. כי אני לא בעד קבלת הצעות חוקים כאלה על חודם של 61 קולות, אם אמנם יהיו 61 קולות, כי זה דבר הנוגע לעצם יסוד השיטה.

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת בן-מאיר, יש לי שאלה אליך: למה להתל בנו? יהיה זה הרבה יותר מכובד אם תודיע לכנסת שאין כל כוונה לקיים את מה שהבטחתם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר הכנסת שחל, אני מציע שאתה תודיע מה שאתה רוצה להודיע, ותן לי להודיע את שלי.

אני מציע ברגע זה להסיר את ההצעה מסדר-היום משום שהיא הצעה שהוגשה על דעת סיעה אחת ואיני חושב שהצעה כזאת צריכה להיות מוגשת על דעת סיעה אחת בכנסת המונה עכשיו 8 חברי כנסת. זה גם לא הגיוני.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

ואם תוגש עליידי סיעה שמונה 12 חברי כנסת, אז זה כן לגיטימי? או זה טוב?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

הכול לגיטימי, אבל אני חושב שזה לא עונה על העניין.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):

חבר הכנסת בן-מאיר, אשמח מאוד אם גם אתה תצטרף, ואז יגישו את זה 20 חברי כנסת.

(חבר הכנסת א. רובינשטיין קורא קריאת ביניים)

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר הכנסת רובינשטיין, לא הפריעו לך ואתה הצגת את העניין. תן גם להשמיע דעה אחרת.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):

לא ייתכן ש-10% מחברי הכנסת — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר הכנסת ורטהיימר, אל תגיד לי מה ייתכן ומה לא ייתכן. אתה רוצה שאגיש לך רשימה ארוכה של דברים שלא ייתכנו?

הערה אחת לחבר הכנסת רובינשטיין. הנימוק שאתה הבאת לא עונה בכלל על העניין, וצורך חבר הכנסת קורפו האומר שרק ההיפך מזה יצא.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, אבקש רשות לקריאת-ביניים.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:

בבקשה, חבר הכנסת יעקבי.

גד יעקבי (המערך):

אני חושב שחבר הכנסת בן-מאיר צודק כשהוא אומר שיש צורך שיהיה רוב גדול בכנסת כדי לחוקק חוק מסוג זה, לפחות 61 חברי כנסת. זאת קביעה קונסטитуציונית שעליה אין עוררין. הוא גם צודק שיש לשם כך צורך בתמיכה של סיעות מספר. תהיה לו הזדמנות, לחבר הכנסת בן-מאיר ולרוב חברי הכנסת התומכים בשינוי

וגיסו לשכנע אותנו לתמוך בזה, כי הם אמרו שזה צריך תמיכה רחבה.

אני יודע, חבר הכנסת רובינשטיין, שבעצם אפשר לומר שזה אולי הנושא היחיד שנשאר לכם מכל הנושאים שעוררתם והרעשנתם עליהם. אבל מה יוצא מזה שכל שישה חודשים אתם מביאים הצעת חוק כאשר אתם יודעים שאין היא נהנית מתמיכה מאסיבית של חברי הכנסת ושל הבית? האם אפשר להביא את החוק הזה במחטף? הרי אתה יודע, חבר הכנסת רובינשטיין, שהחוק הזה צריך תמיכה של 61 חברי הכנסת.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

זה משום שאתם מיעוט השולט בממשלה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אף אחד לא שולט, חבר הכנסת עטשי; שולטת פה הכנסת. אבל אתם יודעים שצריך רוב של 61 חברי כנסת בשביל החוק הזה.

(קריאה: אל תגיד שמביאים את זה במחטף) טוב, אבל מה הכוונה להביא זאת שוב ושוב? בפעם האחרונה שהובא החוק היה זה ב־25 — — —

מנחם ספידיור (הליכוד):

יש רוב בכנסת בשביל ההצעה הזאת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

השאלה היא לפי איזו שיטה. יש ועדה ויש החלטה שצריך להביא לשינוי. נכון, אבל אין עדיין הסכמה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

אבל סגן ראש הממשלה אומר שהוועדה לא פועלת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר הכנסת רובינשטיין, אני כל כך שמח לשמוע איך אתה מקבל כל מלה של סגן ראש הממשלה בצמא, באהבה ובכל הכבוד...

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

את זה כן.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני שמח שחזר שלום הבית אצלכם.

מה אתה רוצה? אני אומר את זה ברוח טובה, שאתה צמא למוצא פיו של ראש הממשלה.

אני רוצה להזכיר לך, חבר הכנסת רובינשטיין, ש־ בפעם האחרונה שהצעת חוק זו הובאה לכנסת עליידי חבר הכנסת גולומב היא הורדה מסדר-היום כאשר 9 הצביעו בעד ו־23 הצביעו נגד. האם זה רציני לדבר כך בחוק הנוגע לאשיות המשטר הדמוקראטי?

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

לא, כל עוד אתם בקואליציה — לעולם לא.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

יש הסכם בקואליציה האומר שהחוק יוגש על דעת כל מפלגות הקואליציה, ומדובר בתיקון של שיטת הבחירות. אף אחד לא חורג בו. נכון שנתגלו קשיים ויש עדיין חילוקי-דעות בנושא הזה. רק אתמול התקיימה ישיבה של הוועדה בראשותו של השר נסים, רק אתמול, פה בכנסת. נכון הדבר שיש חילוקי-דעות בין המפלגות המרכיבות ביחס לשינוי השיטה וצריך להגיע לעמק הש-

זה לא מתקבל על הדעת, אדוני היושב-ראש, שדווקא בעניין הצעת חוק פרטית אי-אפשר להצביע הצבעה שמית.

חיים קורפו (הליכוד) :

אבל כך כתוב בתקנון.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

לא, סליחה, זה לא כתוב. ועדת הפירושים החליטה שזה לא חל על הצעת חוק פרטית.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

חבר-הכנסת קורפו לא קולט.

מאיר עמית (התנועה לשינוי ויזמה) :

חבר-הכנסת קורפו, בזמן האחרון אתה רק משדר, אתה לא קולט.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, זו שאלה שהתעוררה רק היום ואין לה תקדים. אני חושב שההחלטה על כך צריכה להתקבל בוועדת הכנסת. זו שאלה שלא התעוררה עד היום.

גד יעקבי (המערך) :

אדוני היושב-ראש, ההחלטה היא בידך. אתה יכול להחליט.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, אבקש להעיר לסדר. במשך שנות קיומה של הכנסת עד כה לא היתה מעולם הגבלה על הצבעה שמית.

(ק ר י א ו ת : נכון, נכון)

אנו נהגנו להצביע הצבעה שמית בדיון על כל נושא אם הוגשה בקשה.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

אבל לא הצעת חוק פרטית.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אני מבקש מהיושב-ראש לא לחדול מהנהול שהיה קיים.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

איזה נוהל? אין נוהל. לא היה מקרה כזה.

גד יעקבי (המערך) :

כן היה מקרה כזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

חבר-הכנסת קורפו גם לא צודק לגופו של עניין. זה שייך לפרק שכותרתו "החלטות". זה לא שייך לשאלה אם אלה חוקים או לא חוקים. זה שייך לפרוצדורה של בלדת החלטות, ואנו יכולים להצביע הצבעה שמית על כל נושא.

גד יעקבי (המערך) :

אני רוצה להעיר שמה שנאמר כאן על אי-קיום הצבעה אישית על הצעת חוק פרטית, אין לו שחר. היו הצבעות אישיות על קריאות מוקדמות, ובכלל זה גם על הצעת החוק הזאת לפני שנים מספר. נא לעיין ב"דברי הכנסת".

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

גם לי יש הצעה לסדר.

השיטה על-פי התחייבות מצעי מפלגותיהם, לתמוך, אם לא היום, הרי בעוד שבועות מספר בהצעת החוק שמפלגת העבודה תגיש.

יהודה בן-ימאי (חזית דתית לאומית) :

חבר-הכנסת יעקבי, אני מתפלא על שאתה בעצמך סותר את מה שאמרת, משום שההצעה המוגשת על-ידי מפלגת העבודה, ואני מדגיש — מפלגת העבודה ולא המערך — ושהיא גם לא על דעת המערך כולו, ואתה יודע שגם מפ"ם מתנגדת לכך, היא לא על דעת הליכוד, שהיא הסיעה הגדולה בכנסת, ואף לא על דעת המפד"ל. אז מה אתה מדבר בשם 61 חברי כנסת? אני מתפלא, חבר-הכנסת יעקבי, חזקה על הליברלים שיוכלו לדבר בשמם. לא אתה הדובר של הליברלים.

אני רוצה לסיים בהערה לחבר-הכנסת רובינשטיין. כל הנימוקים שלך מצביעים לדעתי על תוצאה הפוכה מזו שאתה הצבעת עליה. אתה טענת שיש בעיות ב"ממשלה, בקואליציה, במפלגת השלטון, ואתה מציע ב"חירות אישיות כדי לתקן כל זאת. אני לא מתנגד לזה, אבל ברור שהצעה כזאת לא תביא ליתר איחוד אלא לדבר הפוך לגמרי — ליתר עצמאיים. אתה אומר שבכנסת יש חברי כנסת עצמאיים וזה מכביד. קודם-כול, זה לא מכביד אלא זה חלק מהחיים הדמוקרטיים. מה אתה רוצה? האם אתה רוצה משטר נשיאותי? אם אתה רוצה בכך, תציע זאת. כלומר אתה יכול להציע שינוי משטר. במשטר פארלאמנטארי יש ממשלה, יש קואליציה, בהחלט יש. אבל השיטה שלך הרי לא תביא לממשל מרוכז יותר. בחירות אישיות לא יביאו לממשל מרוכז יותר אלא לממשל מרוכז פחות. לכן לא הבינות את הטיעון שלך.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

קיבלתי בקשה חתומה על-ידי 20 חברי הכנסת לקיים הצבעה שמית אם להעביר את הצעת החוק לוועדה. אני מבקש את המשנה למזכיר הכנסת לקרוא בשמות חברי הכנסת.

חיים קורפו (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, יש לי הצעה לסדר.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

בבקשה.

חיים קורפו (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, מתעורר ספק אם בהצבעה על הצעת חוק אפשר לבקש הצבעה שמית. הפרק הדן בנושא זה בתקנון מתחיל במלים: "בדיון על נושא שאיננו הצעת חוק" — אני מדבר על סעיף 57 — ובהמשך באים הסעיפים 58, 59 ו-60 הדנים באותו נושא. נדמה לי, אדוני היושב-ראש, שאי-אפשר להצביע על הצעת חוק בהצבעה שמית.

(ק ר י א ו ת : אפשר, אפשר)

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :

ועדת הפירושים של הכנסת החליטה, בעניין אחר, בעניין זכות ההימנעות, שהגבלה זו איננה חלה על הצעת חוק פרטית. על-כילפינים הכרעת היושב-ראש קובעת.

שמעון פרס (המערך) :
לפי התקנון אין כל הגבלה שהיא, פרט לזו ש-20
חברי הכנסת יגישו בקשה בכתב לקיום הצבעה אישית.

משה שחל (המערך):

משה שחל (המערך) :
אדוני היושב-ראש, ברשותך — — —

רגע, רגע, העניין נגמר. התרשמתי שרוב חברי הכנסת הם בעד קיום הצבעה שמיט היום בנושא הנדון.
(קריאות : נכון, נכון).

לכן נצביע הפעם בהצבעה שמית ואעביר את הנושא ללוועדת הכנסת כדי שהיא תחליט כיצד לנהוג אם יקרה ממקרה דומה בעתיד. אנו ניגשים להצבעה ואני מבקש למוזכיר הכנסת לקרוא בשמות חברי הכנסת. מי שיענה "בעד", הפירוש הוא שהוא בעד העברת הצעת החוק לוועדה, ומי שיענה "נגד" הוא בעד הסרת הצעת החוק מסדר-היום.

שלמה הלל (המערך) :
ומה עמדת הממשלה ?

היו"ר י.מ. אברמוביץ :

הצבעה

זה לא עניין לממשלה. זה עכשיו עניינה של הכנסת.
(קריאה: אין ממשלה ואין — — —)

זה משהו אחר. איננו דנים על כך.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.
(המשנה למזכיר הכנסת ש. יעקבסון קורא בשמות
חברי הכנסת)

אהרן אבוכצירא	—	אינו נוכח
חמאד אבר-ריעה	—	אינו נוכח
אליעזר אבטבי	—	אינו נוכח
אבא אבן	—	אינו נוכח
אורי אבגרי	—	נגד
יהודה מאיר אברמוביץ	—	נגד
אהוד אולמרט	—	אינו נוכח
מרדכי אלרבלי	—	אינו נוכח
ייגאל אלון	—	אינו נוכח
שולמית אלוני	—	אינה נוכחת
שלמה אליהו	—	כעד
עדיאל אמוראי	—	אינו נוכח
יעקב ז'אק אמיר	—	אינו נוכח
שפיך אסעד	—	כעד
שושנה ארבל-אלמוזילני	—	אינה נוכחת
יורם ארידור	—	נגד
שמחה ארליך	—	אינו נוכח
משה ארנס	—	נגד
תמר אשל	—	אינה נוכחת
מנחם בגין	—	אינו נוכח
אליקים גוסטב בדיאן	—	אינו נוכח
יוסף בורג	—	אינו נוכח
צ'רלי ביטון	—	אינו נוכח
יהודה בן-מאיר	—	נגד
חיים בר-לב	—	אינו נוכח
יצחק ברמן	—	נגד
עוזי ברעם	—	—
(ק ר י א ה : בעד)		
דוד גולומב	—	כעד

עוזי ברעם	—	אינו נוכח
דוד גולומב	—	בעד
דוד גלס	—	אינו נוכח
שלמה יעקב גרוס	—	נגד
חייקה גרוסמן	—	אינה נוכחת
פסח גרופר	—	נגד
שרה דורון	—	נגד
משה דיין	—	אינו נוכח
מיכאל דקל	—	נגד
חיים דרוקמן	—	אינו נוכח
גדעון האוזנר	—	אינו נוכח
עמוס הדר (הורביץ)	—	אינו נוכח
יגאל הורביץ	—	אינו נוכח
מנחם הכהן	—	אינו נוכח
בנימין הלוי	—	בעד
שלמה הלל	—	בעד
זבולון המר	—	נגד
אסתר הרליץ	—	בעד
מאיר וילנר	—	נגד
עוז ויצמן	—	אינו נוכח
מרדכי וירשובסקי	—	בעד
זרח ורהפטיג	—	אינו נוכח
זאב ורטהיימר	—	בעד
תופיק זיאד	—	אינו נוכח
הלל זיידל	—	נמנע
יחזקאל זכאי	—	בעד
מיכאל חריש	—	אינו נוכח
תופיק טובי	—	נגד
שמואל טולידאנו	—	בעד
אסף יגורי	—	בעד
יגאל ידין	—	בעד
גד יעקבי	—	בעד
יצחק יצחקי	—	נגד
גאולה כהן	—	נגד
יגאל כהן	—	אינו נוכח
מאיר כהן	—	נגד
יגאל כהן-אורגד	—	נגד
קלמן כהנא	—	אינו נוכח
אברהם כץ	—	אינו נוכח
זאב כץ	—	אינו נוכח
אברהם כץ (עוז)	—	אינו נוכח
איתן לבני	—	נגד
דוד לוי	—	אינו נוכח
שלמה לורינץ	—	נגד
אמנון לין	—	אינו נוכח
חנא מוויס	—	אינו נוכח
יצחק מודעי	—	אינו נוכח
אליהו מויאל	—	אינו נוכח
רוני מילוא	—	אינו נוכח
אברהם מלמד	—	נגד
משה ל. מרון	—	נגד

אמנון רובינשטיין	— אינו נוכח	ירוחם משל
דניאל רוזוליו	— אינו נוכח	עקיבא נוף
יוסף רום	— בעד	אורה נמיר
אמרי רון	— אינו נוכח	משה נסים
זלמן שובל	— נגד	אמל נסראלדין
אליעזר שוסטק	— בעד	מנחם סבידור
משה שחל	— בעד	זידאן עטשי
דוד שטרן	— נגד	משה עמאר
שרה שטרן-קטן	— בעד	מאיר עמית
פנחס שינמן	— נגד	נפתלי פדר
דב שילנסקי	— נגד	יחזקאל פלומין
יצחק שמיר	— אינו נוכח	שמואל פלאטו-שרון
משה שמיר	— נגד	מאיר פעיל
אליהו שפיזר	— נגד	מנחם פרוש
אריאל שרון	— בעד	שמעון פרס
יוסי שריד	— אינו נוכח	יצחק פרץ
אברהם שריר	— אינו נוכח	גדעון פת
מאיר תלמי	— נגד	מרדכי צפורי
יוסף תמיר	— נגד	חיים קופמן
שמואל תמיר	— נגד	חיים קורפו
	— נגד	משה קצב
	— אינו נוכח	יצחק רבין
	— נגד	בן-ציון רוזין

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, תוצאות ההצבעה הן : 24 בעד העברת הצעת החוק לזוועדה, 37 נגד. ובכן ההצעה אינה מתקבלת.

2. הצעות לסדר-היום

1. בעיות הכפר בית-ג'ן

מרבית אדמות הכפר כאדמות סלעיות ואדמות יער, וכך הפכו כמעט כל אדמות הכפר לאדמות בבעלות המדינה. כל זה על-פי חוק, כמובן, ומאז ועד היום הופקעו כ-4,000 דונאם בשטח הכפר, והתהליך הזה נמשך עד היום ; לא זו בלבד אלא שבשנת 1965 הוכרו על הר-מירון ועל סביבתו כעל אזור שמורות-טבע, ובכך נפל כפר בית-ג'ן, עם מעט האדמות שנשארו אחרי כל ההפקעות, והיה לשמורת-טבע.

עוד זה לא תם והנה מכה נוספת על בית-ג'ן. הפעם לא מידי אדם אלא מידי הטבע, ונדמה כאילו האדם והטבע חברו יחד נגד הכפר. מחלה בשם פוליקסרה התפשטה במטעי הכרמים וקטלה כליל את הגפנים. לפי חוות-דעת מומחים של משרדך, אדוני השר, אין תרופה כל שהיא למחלה זו, וכל שניתן לעשות הוא לעקור את הגפנים, להשחיר את השטחים ולנטוע אותם מחדש.

נראה כי לרשות שמורות-הטבע אין די ברעה הזאת, ועליכן היא מתנגדת בחריפות להכנסת ציוד מכאני להכשרת השטחים, כי בשביל הרשות חשובים הנוף והטבע. היא מתנגדת להכשרת הקרקע בשיטה מודרנית, היא מתנגדת להרחבת תחום הבנייה של הכפר, היא מתנגדת להרחבה הזמנית של תחום הבנייה שהוצעה על-ידי משרד הפנים כפתרון זמני לבעיות הבנייה הבלתי-חוקית בכפר, היא מתנגדת לצירוף שכונות שלמות לתחום הבנייה של הכפר, שכונות אשר נבנו ללא היתרים ובעלי הבתים שילמו מאות-אלפי לירות קנסות בלא אשמתם.

אדוני השר, השנים עוברות ועמן הולכת אוכלוסיית הכפר וגדלה. טבעת החנק של רשות שמורות-הטבע חייבת להינתק. המועצה המקומית בבית-ג'ן ומשרד השיכון מנסים לפתור באופן חלקי את מצוקת הדירור בכפר. מינהל-מקרקעי-ישראל הסכים להקצות שטח לצורך הקמת שיכו-

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת שפיק אסעד : בעיות הכפר בית-ג'ן. רשות הדיבור לחברי-הכנסת אסעד.

שפיק אסעד (התנועה הדמוקרטית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למען האמת הבעיות של כפר בית-ג'ן לא צמחו היום. הן צצו ועלו לפני יותר משלושים שנה, עם הקמת המדינה. הבעיה של הכפר בית-ג'ן איננה בעייתם של יהודים מתושביו ואינה רק בעיה של הפקעת קרקעות, עם כל הכרוך בכך, אלא זוהי בעיה החורגת מעבר לבעיות אלה ומתמקדת בעצם קיומו של הכפר, אשר טבעת שמורות-הטבע ותוקיהן הולכת ומתהדקת סביבו.

תחילתו של התהליך בהפקעת אדמה פה, אדמה שם, וגרמה כי לא ירחק היום ותהליך זה יסתיים בהכרזה תגיית שכפר בית-ג'ן הוא שמורת-טבע, אין יוצא ואין בא, ובזה תם הסיפור. תהליך זה החל בשנת 1953, כאשר הופקעו כ-6,500 דונאם אדמה מאדמות הכפר הנמצאות באזור ראשי-פינה, ליד חצור-הגלילית, שטח הידוע בשם מועצה-אל-דרו. השטח הכללי של אדמות הכפר באזור הזה הוא כ-8,000 דונאם, ולגבי 1,500 דונאם שנותרו מהשטח קיים כיום סיכסוך. המדינה טוענת שיש לה בעלות עליהם ואיננה מוכנה לשלם פיצויים, אף שהתושבים מוכנים לפשרה זו של קבלת פיצויים. בגין הפקעות האדמות באזור האמור נאלצו תושבי בית-ג'ן להצטמצם ולהסתפק באדמות ההרריות שנותרו להם מסביב לכפר. במאמצים קשים למדי הצליחו תושבי בית-ג'ן לעבד את האדמות האלה ולגדל בהן בעיקר ענבים. בשנות ה-60 החלה הממשלה בפעולות הסדר הקרקעות והוכרו על

זו הושג הסדר חשוב גם עם הווקף הדרווי לגבי השטח שמסביב לקבר הנביא סבלאן. השטח שהועמד לרשות הווקף הוכפל. חלקות אחרות שהיו ללא פתרון הוקצו לתיכונן לצרכי פיתוח של הכפר חורפיש. הועמד לרשות העדה בכפר דלית-אל-כרמל שטח להקמת יד לבנים הדרוזים שנפלו במערכות ישראל, שיכלול גם מפעל חינוכי גדול משותף לנוער דרוזי ויהודי. במסגרת ההסדר הוקצו כ-1,400 מגרשים לתיכונן בגינה לזוגות צעירים ולחילילים משותתרים. במאמצות המינהל לבנייה כפרית של משרד הבינוי והשיכון נמסרו 200 מגרשים ישירות לזכאים. 4,500 מגרשים נוספים הוקצו לתיכונן בשלב שני.

לשם סיוע בקידום העדה הדרוזית מבחינה כלכלית — שיחסי אליה ידוע וקשרי עמה הם קשרים של יותר מ-30 שנה — הוקצו על-ידי המינהל שטחים לתעשייה בכיסרא, סג'ור ומעלות-תרשיחא ומרכז תעשייתי גדול בירכא. שטח גדול בין כיסרא לסמייע הוקצה להקמת מרכז קהילתי תרבותי לבני העדה, ובו תוקם מערכת של מבני ציבור, לרבות בניין למועצה האזורית מרכז-הגליל המורכבת — לידיעת חברי הכנסת — מכפרים דרוזיים אחדים, ושל בתי-ספר אזוריים ומרכז לתרבות וספורט.

ועכשיו לבעיה המיוחדת של הכפר בית-ג'ן. אני באמת מצטער על שדווקא בבית-ג'ן לא הצלחנו, כנראה, לפתור את כל הבעיות. אני חושב שבמסגרת הטיפול בכפרים ערכתי ארבעה-חמישה ביקורים בתקופת כהונתי בכפר רים האלה בגליל. בבית-ג'ן הייתי פעם אחת, יכול להיות — ואני לא רוצה להטיל אשמה על הכפר, המוכר לי שנים רבות — אולי כתוצאה מלחץ בלתי-מספיק. אני לא מטיל עליך את האחריות; אני לוחץ עד מעל הראש ויכול להיות שהיית צריך ללחוץ עלי יותר, אבל אני לא מנסה להעביר את האחריות עליך, יכול להיות שבגלל זה לא נפתרו עדיין הבעיות. אני כבר רוצה לומר שהייתי רוצה לבוא לכפר בהקדם, להביא אתי את יושב-ראש שמורות-הטבע ונציג מינהל מקרקעי ישראל, ולנסות לראות מה ניתן לעשות שם ולא עשינו, למרות כל הבעיות של שמורות-הטבע שהסברת אותן באופן מצויין. אני רוצה לראות מה ניתן לעשות ולא עשינו שם ואשר עשינו בכפרים אחרים. אבקש ממך להתקשר אלי בהקדם כדי שנוכל לקבוע את-הביקור הזה ולראות מה אפשר עוד לעשות.

שטח הכפר בית-ג'ן הוא 43,300 דונאם. זה כולל גם את הכפר עין-אל-אסד, וזה מהווה 76 גושים. מהם 62 גושים הוסדרו ו-14 גושים נמצאים בתהליך הסדר.

לא ידוע לנו, אבל יכול להיות שלא ידוע לנו באופן פורמאלי, על שני-שלישים מאדמות הכפר בית-ג'ן שהפך קו על-ידי המדינה. והכוונה להפקעה ב-1953.

משה עמאר (המערך):
לא ידוע... ?

שר-החקלאות א. שרון:
אתה לא חשדת בי שאעמוד כאן ואומר דבר שלא תהיינה לי תשובות על שאלות לגבי. כשאני אומר שלא ידוע אני יכול לומר במפורש שלא הופקעו. לא כתוב שום מינוח של הפקעת קרקע של בית-ג'ן. לכן אמרתי שלא באופן פורמאלי. יכול להיות שהמינוח לא היה הפקעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
"נרכשו". זה היה חוק רכישת מקרקעין.

נים לחיילים המשותתרים בכפר, אלא שגם לעניין זה מתנגדת רשות שמורות-הטבע; חלק מתושבי הכפר מחזיקים בעדיות לשם פרנסת משפחותיהם, וגם לזה מתנגדת הרשות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כפר בית-ג'ן, שמספר תושביו כ-6,000, שוכן למרגלות הר-מירון בין הרי הגליל. הכפר נחשב לישוב הגבוה ביותר במדינה. בחורף מגשבות בו רוחות סערות, הקור עז למדי, וכנגד הקור הזה נהגו תושבי הכפר להתגונן על-ידי הסקת עצים בב-תיהם. נהוג היה קיים עד כה שהתושבים היו רשאים לכתות עצים מאדמותיהם הפרטיות על-פי היתר מקרן-קיימת-לישראל, אלא שרשות שמורות-הטבע מתנגדת למתן ההיתרים, ובכך הפכו החיים בכפר לבלתי-נסבלים בגין רצונה של הרשות לשמור על גוף טבעי יפים בהר-מירון והתעלמותה המוחלטת מן הנוף האנושי שבאזור.

בעיות אלו לא נולדו היום, כאמור. כמה חודשים לאחר שנבחרתי לכנסת התשיעית עמדתי להעלות את הצעתי זו על סדר-יומה של הכנסת, אלא שבעקבות השיחה שקיימתי בסוף שנת 1977 אתך, אדוני השר, אשר אני מכבד מאוד את גישתך לבעיות הדרוזים, התלחתי להקפא את הנושא בהעדיפי את הפעולה השקטה אך היעילה על פני כל פעולה אחרת. אדוני השר, באותה שיחה שקיימתי אתך הבטחת שבכוונתך לערוך ביקור בכל כפרי הדרוזים, כדי לעמוד על הבעיות מקרוב, ולמנות ועדות לשם הצעת פתרונות לבעיות הכפרים הדרוזיים. ואמנם עמדת הבח-טחך וביקרת בכפר בית-ג'ן והקמת ועדה משותפת של משרדך ושל המועצה המקומית בית-ג'ן. למרבית הצער נותרה הוועדה הזאת שם ריק מכל תוכן, ולמרות הפניות של המועצה המקומית בית-ג'ן ליושב-ראש הוועדה מר אברהם יפה בבקשה לכנס את הוועדה לא כונסה הוועדה עד היום הזה, והבעיות נותרו ללא פתרון. בנוסף על זה פניתי שוב לכבודך בכתב במאי 1979 וביקשתי לקבוע לי פגישה ביחד עם נציגי המועצה המקומית, אך לצערי טרם קיבלתי תשובה על פנייתי זו.

אדוני שר החקלאות, בביקורך בכפר בית-ג'ן הודעת במועצה המקומית — ואני מצטט: "לכפר בית-ג'ן נגרם עוול ואי-אפשר להתזיר דברים שנעשו בעבר, אבל צריך לסיע ליישוב הזה ולתתן את העוול." אדוני השר, אלה הן העובדות. זהו מר גורלם של תושבי הכפר בית-ג'ן. זהו מר גורלם של 1,200 חיילים משותתרים. זהו מר גורלם של 300 חברי המשרתים בענפי הבטחון השונים ו-250 חיילים בשירות סדיר בצה"ל. אנא טיפולך, אדוני השר.

ה'ר"י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. שרון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך השנה-ומחצית השנה האחרונות הגיע מינהל מקרקעי ישראל להיש-גים ניכרים בפתורים הבעיות הכלכליות במגזר הדרוזי, בעיות שנמשכו 30 שנה.

ביזמתי, ביזמתם של מינהל מקרקעי ישראל וראשי העדה הדרוזית, ובעיקר של חברי-הכנסת אמל נסראלדין, הוסדרו הבעיות הקרקעיות התלויות ועומדות בין המדינה והכפרים, על-מנת להבטיח פתרון קרקע הן בנושא של שיכונים לחיילים משותתרים וזוגות צעירים והן בנושא של הפיתוח המשקי-תעשייתי והתרבותי-חברתי. במסגרת

את הטיפול האינטנסיבי של מינהל מקרקעי ישראל בפתרון בעיות הקרקעות של הכפרים הדרוזיים, בשיתוף פעולה הדוק עם ראשי העדה.

אני רוצה לציין במיוחד את פעולתך שלך ושיחותיך אתי וכן את פעולתו של חבר-הכנסת אמל גסראלדין, שלא חסך עמל וזמן וליווה אותי פעמים מספר בכל כפרי הדרוזים. אני חושב שביקרתי שם יחד אתו ארבע פעמים. פעולה זו הביאה תוצאות מרשימות ופתרון לרוב הבעיות. נושא זה מסובך, אני רוצה לפתור אותו, ואמרתי כבר שאני מבקש לבקר במקום בהקדם. עם זאת אני מבקש מהכנסת להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה של הכנסת. אני חושב שזו הוועדה המתאימה.

משה עמאר (המערך):

זה נושא לוועדת הפנים. אבל אני ממליץ שזה יידון בוועדת הכלכלה. לא אני אקבע לאיזו ועדה זה יועבר. נדמה לי שטוב יהיה לעניין אם יידון בוועדת הכלכלה. עם כל ועדה שהכנסת תחליט להעביר אליה את הנושא נשתף פעולה בנסיון לפתור את הבעיות.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

האם חבר-הכנסת שפיק אסעד מסכים להעביר את הצעתו לוועדה?

שפיק אסעד (התנועה הדמוקרטית):
אני מסכים.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה. אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — רוב
נגד — אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת
הכנסת נתקבלה.

שר-ההקלאות א. שרון:
טוב שחבר-הכנסת תופיק טובי בא לעזרתי והוא ממשיך וזכר את המינוח במדויק.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו הפקעה שהיא גדולה פי-עשרה מכל הפקעה אחרת.

שר-ההקלאות א. שרון:

ידוע לנו כי בתאריך — — יש רק דבר אחד, חבר-הכנסת טובי — שבכוונתי לפתור את הבעיה. אני לא בטוח שאתה רוצה שאני אפתור את הבעיה. לא נוח לך שאפתור את הבעיה. אבל בכוננתי לפתור את הבעיה וערכתי ביקורים דומים גם בכפרים הערביים. גם שם היו בעיות וגם שם נפתרו בעיות. יכול להיות שאתה לא רוצה לפתור את הבעיה, אבל אני אפתור את הבעיה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה עושה בעיות ולא פותר בעיות.

שר-ההקלאות א. שרון:

מינהל מקרקעי ישראל — ואני מתייחס לדברים שהיו ב-1953 — פיצה בכסף ובקרקע את כל התובעים ובעלי הזכויות בשטח הנ"ל לפי הרשימות שהוגשו על-ידי הכפר כספיות, והם 2,300 נפש, על הקרקע שנרכשה. יתירה מזאת, אף ששילמנו כבר בעד כל הקרקע שנרכשה תחליט מנהל המינהל להיעתר לפניות הכפר ולפתוח את הרשימות מחדש ולהוסיף ולשלם עוד ל-209 משפחות, אשר בזמן לא נרשמו מסיבות שונות, וזאת למרות העובדה שהרשימה הראשונה אמרה היתה להיות סופית.

שפיק אסעד (התנועה הדמוקרטית):
אני מדבר על השטח שנותר.

שר-ההקלאות א. שרון:

המשא-ומתן והטיפול לקראת הסדר סופי של הבעיות התלויות ועומדות עומד לפני סיכום גם לגבי שלושת הכפרים הנותרים: ירכא, ג'וליס וכיסרא. מן הראוי לציין

2. המשך קיומה של חברת התעופה ק.א.ל.

להם. ליצרן מגישים חשבון הגרעונות וההפסדים ומחיר כל ה"פסלות". הוא המשלם את דמי הלימוד של כל המגננונים הגורמים להפסדים אלה והשוויים בסבך ה"בירורקאטיה. עד לפני זמן קצר היה ענף החקלאות מקור פרנסתם ואותות של אלפי בתי-אב בישראל. מדובר כאנשים אשר היו גאים במצבם הכלכלי והחברתי וב"תרומתם לכלכלת המדינה כיצואנים, כאנשים פרודוקטיביים. ועתה הגיעו אנשים אלה לשפל המדרגה ולסוף פשיטת-רגל, וזאת עקב העמסת ההוצאות בפועל, הנוב"עות מכשולות אירגוניים, על שכם החקלאים.

כולנו מודעים למצב הכלכלי הקשה עקב גורמים שלא כאן המקום להעלותם. חברי כנסת רבים יודעים את המצב המיוחד שבו נמצאים ענפי החקלאות השונים, אך עתה אייתנו את דברי לאספקט אחד של בעיית היצוא החקלאי. כפי שכבר הזכרתי קודם, כאשר הקימונו את חברת ק.א.ל. חשבנו והאמנו כי מפעל זה יסייע בפיתוח וקידום ענפי החקלאות והיצוא החקלאי. אולם המציאות של ימינו מוכיחה כי ק.א.ל. היא כלי-המשחק של גורמים אחרים. ק.א.ל. איננה מתפקדת באורח עצמאי בנושאי

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת פסח גרופר: המשך קיומה של חברת התעופה ק.א.ל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרופר.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שנים מספר, כבר בסוף הקאדנציה הקודמת, הגשתי מעל במה זאת הצעה דחופה לסדר-היום, שבמסגרתה דנה הכנסת בהצעה להקים חברת תעופה אשר תשרת את הציבור החקלאי ואת האינטרס של המדינה על-ידי הוזלת המחירים של הטסט התוצרת החקלאית והגדלת ההכנסות במטבחי-חוף, וכתוצאה מכך יבוא שיפור ברווחיות ענף החקלאות, ובעיקר בענפי היצוא של הפרחים והירקות. קיוונו אז כי הקמת חברת ק.א.ל. תיתן תאוצה לענפי החקלאות אלה, שמהם מתפרנסים אלפי יצרנים ואנשי שירות. לדאבונו נתונים אנו כעת במצב של סכנת הרס טוטאלי, דבר העלול להביא אלפי משפחות עד פת לחם, וזאת משום שבסוף כל ההליכים היצרן החקלאי הוא זה המשלם את מחיר כל המחדלים בעוד הוא, היצרן, אינו שותף

עד היום לא השכילו לסכם פעם אחת מה טוב לחקל-אים. זה נושא לא פחות חשוב. צריך פעם להחליט אם עובדים עם "אל על" או לא עובדים עם "אל על". יש לי נתונים מתוך הספרים של "אל על". הנחונים הם מהשנה שעברה ומהם אפשר להקיש. בשנת 1978/79 היה יצוא חקלאי של 36,000 טונות. היו צריכים לבצע 360 טיסות, כלומר כ־100 טונות לטיסה. והנה דבר מעניין מאוד: "אל על" ביצעה 90 טיסות נוספות והוסיפה על מחירי ההובלה את ההוצאות של הטיסות האלה. וכאן נשאלת השאלה: מדוע? הרי לא היו צריכים את הטיסות האלה. ואז התברר דבר מעניין: "אל על" היתה קשורה ליבוא חומר משוקי אירופה. על-מנת לקיים את ההתחייבות שלה לגבי הסחורה שהיתה צריכה להגיע לארץ היא הטיסה מהארץ 90 טיסות ריקות. כל 90 הטיסות האלה הכניסו בסך-הכול כ־9 מיליון דולר. אם מטוס יוצא מלא לחוץ-לארץ וחוזר מלא, מחיר ההובלה חזרה הוא רווח נקי. אם המטוס יוצא ריק לחוץ-לארץ וחוזר מלא, הרי, לפי מסמך של "אל על", ההובלה של הסחורה שהתחייבו להטיסה הכניסה כ־9 מיליון דולר, בו בזמן שהטיסות האלה עלו כ־40 מיליון דולר. כאן אנו מדברים על פעולה אחת, ויש כאלה רבות. לכן היה צריך לייקר את הפרחים, לייקר את הירקות, לייקר את הפירות שהטיסו במטוסים.

בסוף דברי עלי לומר שאינני חושב שמצב כזה יכול להימשך. שר החקלאות, הממשלה וכל הגורמים האחרים צריכים פעם אחת ולתמיד להחליט מה טוב לחקלאות. התגיגה הענקית הזאת, הרוקדת סביב החקל-אים, של חברות וחברות-בת, "אל על" ו"אגרסקו" כיצואן — כל זה צריך להיפסק. אינני מאמין שאפשר יהיה להמשיך בצורה כזאת ולתפקד טוב. לכן אני מבקש את הכנסת לעסוק בנושא הזה.

ה"ר י.מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. שרון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא ההיטס של תוצרת חקלאית נמצא בטיפול הגופים המחאימים. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה.

ה"ר י.מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הדר (הורביץ).

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הוויכוח בין חבר-הכנסת גרופר לשר שרון חורג מהנושאים הענייניים, וכשם שבתוצאות הוויכוח בין השר פת לשר שרון נושאת החקלאות כך היא עלולה לשאת גם בתוצאות הוויכוח בין חבר-הכנסת גרופר לבין השר שרון. חייבים להתיתס עניינית לפרשת ק.א.ל.

בעבר, חבר-הכנסת גרופר, לפני ארבע שנים, התיי-צבנו יחד במאבק נגד "אל על", שהכתיבה מחירים שרירותיים ולקחה כבר לפני ארבע שנים 1,000 דולר לטונה יצוא. רק תחת האיום של הקמת חברת ק.א.ל. והאפשרות של הובלה אלטרנטיבית הורידה "אל על" את המחירים, והגענו למחירי תחרות, כאשר "אל על" הורידה מחירים למטה מהתחשיבים שלה כדי להכות את ק.א.ל.

קיים משבר בחקלאות. מי כמוך, חבר-הכנסת גרופר, יודע שקיים משבר בחקלאות. קיים משבר לא בעטיה של "אל על" אלא בעטיה של ממשלה שאתה המצליף

תיכנון, אירגון וביצוע ההוראות. מזמין ההובלות הוא חברת השיווק "אגרסקו". היא מזמינה את ההובלות ב"אל על" בשביל ק.א.ל.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

צריך להיות ההיפך, שק.א.ל. תתכנן ו"אגרסקו" תבצע?

פסח גרופר (הליכוד):

תשמע את ההמשך. אינני יודע, לפי ההמשך תחליט. והעיקר היא איננה הפשית להתקשר עם חברות ורות בהזמנת הובלות. כך נמצאת חברת ההובלה ק.א.ל. בשבי שני גורמים: "אגרסקו" מחד גיסא ו"אל על" מאידך גיסא. שני גורמים אלה קובעים בפועל את מחיר התובלה, הכולל את כל ההוצאות הנגרמות על-ידי תיכנון לקוי, היינו טיסות מיותרות וטיסות בתפוסה חלקית. החקלאי היצור, הנתון לחסדי גורמים אלה, אינו שותף בתיכנון ההובלות, אך הוא הנדרש לשלם את מחיר הכשלון. והרי דוגמה: שלושה מטוסי "בואינג 747", אשר הותכרו על-ידי חברת ק.א.ל. לצורך הובלת תוצרת חקלאית, מושב-תים. זה היה עוד לפני כשבוע, אולי היום יש שינוי. אמרו לי שכעת מושבתים רק מטוס וחצי-מטוס. אבל שלושה מטוסים היו מושבתים במשך כחודש-יוחצי, כאשר עלות התכירה היא 600,000 דולר למטוס לחודש. הוצאה זאת תגולגל בסופו של תהליך על גב החקלאים. חברי כנסת נכבדים, בחודשים האחרונים קופת המדינה סכומי עתק כחמיכות שונות בחקלאות. מאות רבות של מיליונים, קרוב למיליארד לירות, הוזרמו לענף הפרחים, גם משום שהוא ענף יצוא עיקרי. אם הקשר המשוש "אגרסקו" — ק.א.ל. — "אל על" יימשך הוא עשוי לגרום לכך שכל ההזרמה, שנעשתה במאמץ כביר, תרד לטמיון ביחד עם הענף כולו. אם מצב זה יימשך אזי איש לא יוכל להציל את הענף ולעזור לחקלאים היצרניים. משרד החקלאות איננו פעיל בנושא ספציפי זה למרות העובדה שאנשינו נמצאים ומפוזרים בהנהלות כל הגופים הזוכרים; למרות העובדה שק.א.ל. צריכה להיות כלי-שרת בידי מועצות הייצור, שהן גשלות בעיקר על-ידי משרד החקלאות. הנני סבור שהמצב הקשה שהגענו אליו תובע דיון מעמיק. לפני שאסיים את דברי אני רוצה להביא פרטים ממסמכים שונים.

יחזקאל זכאי (המערך):

מה ההפסדים של ק.א.ל. עד היום?

פסח גרופר (הליכוד):

אינני יודע בדיוק מה המספרים, אבל אני יודע שיצרנים קיבלו השנה חיוב רטרואקטיבי לשנתיים בכל ההתייקרויות שהיו בגלל חלק גדול מהטיסות שהטיס את הפרחים לחוץ-לארץ.

אינני יודע בדיוק את המספרים, דבר אחד אני כן יודע: כאשר העליתי את הנושא של מועצת הפרחים וענף הפרחים אמרתי שהמועצה חייבת בגין כל העובדה שלה קרוב למיליארד לירות, וזה היה נכון. היו יותר ממיליארד לירות הוצאות, להשקעות לא מתוכננות, לה-קמת בתי-אריזה מיותרים. עשו חישוב של 1.5 מיליארד לירות שהשקיעו בפרחים, הון עתק. אני יודע זאת מהצעה קודמת לסדר-היום. ק.א.ל. עצמה לעולם לא תהיה חייבת, היא מחייבת את היצור במה שעולה לה. יש לנו עניין לא רק עם ק.א.ל., אלא רק עם "אגרסקו" אלא גם עם "אל על".

משה ארנס (הליכוד) :
חבר-הכנסת עמוס דרר, אפשר לשאול שאלה ? אילו חברת "אל על" היתה מובילה את הסחורה לא היה צריך להזמין את המטוסים.

עמם דרר (הורביץ) (המערך) :
צריך היה לשלם מחיר גבוה יותר.

משה ארנס (הליכוד) :
כאשר אתה מזמין מטוסים והם עומדים, מי משלם בעד זה ?

מיכאל דקל (הליכוד) :
בשנה שעברה ייצאנו פרחים ב"6 מיליארד לירות. מי יכול היה לתכנן שהשנה יהיה יצוא בפחות ממיליארד וחצי לירות ?

שר-החקלאות א. שרון :
דובר על סכום שבין 900 מיליון למיליארד. עובדה היא שהמטוסים עומדים ריקים, עדיף שיעמוד מטוס מאשר שישע מטוס ריק, כאשר הערך של מה שבמטוס הוא חצי-מיליון דולר.

עמם דרר (הורביץ) (המערך) :
זו תשובה אחת.

היצוא המתוכנן של פרחים היה גדול מן היצוא בפועל, בגלל המשבר שפקד את הענף. אין ענישה, פשוט אנשים הסתלקו מהגידול. אשתקד היו תקלות במטוסים והיה פחת בטיסה. השנה אין תקלות.

מכל-מקום אני מציע להשאיר את הנושא להחלטת החקלאים ולאחריותם. הם אינם שלומיאלים כאלה שיש-כימו לייצא כאשר אין זה כדאי. הם די גמישים. אתם מכירים את חבר-הכנסת גרופר. אי-אפשר לכוף עליו לעשות מה שאין הוא רוצה בו. אם לא יהיה כדאי להם לא יעשו. אל תכפו עליהם. אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
חבר-הכנסת גרופר, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה ?

ספח גרופר (הליכוד) :
כן.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

3. איכלוס בני המושבים

העליתי במליאת הכנסת הצעה לסדר-היום ובה הצגתי את מצוקתם של מושבי הגליל, במיוחד של בני המושבים. סיפרתי לכנסת על התלאות הרבות שעברו על ההורים ובניהם במשך שנות דור ועל מצבם הקשה היום. שר החקלאות השיב על ההצעה ובנאומו הצדיק את דברי ברובם. בסוף הדיון הועברה ההצעה לוועדת הכלכלה.

שלה והמגן עליה ; ממשלה האשמה בחוסר מדיניות, באי-תיאום בין שרים, בהפקרת היצוא. זה מקור המשבר. החקלאים הקימו ביוזמתם את חברת ק.א.ל. והיתה להם זכות לכך. הם הם שיחליטו אם הם רוצים חברה או לא ; לא משום שהליכוד בשלטון ואתה דוברו תכפו את סגירת ק.א.ל. זה עניינם של החקלאים. אל תתערב בכך. אם החקלאים ירצו — יובילו ; לא ירצו — לא יובילו. הכנסת, בהרכב זה, לא תכפה את רצונה על החקלאים.

קיימת בעיה — ואני חושב שהיא אשר מטרידה את חבר-הכנסת גרופר — של צורת היצוא החקלאי. זה הוויכוח האמיתי. אנחנו גורסים שיש לרכז את היצוא ביד אחת ולמנוע תחרות בין יצואן ליצואן. אתה מייצג את מי שסוברים שיש לאפשר לכל אדם לקחת זר פרחים ולשווק באירופה ; אנחנו גורסים שיווק ביד אחת באמצע-עות "אגרקסקו" והובלה בחברה שהיא בבעלות החקלאים.

מיכאל דקל (הליכוד) :
אולי צריך לגרוס שיש לשווק לפי התמורה הגבוהה ביותר לחקלאים ?

עמם דרר (הורביץ) (המערך) :
כבר תיחשבתם, בשטחים שונים, וגרמתם נזק עצום. הניחו לחקלאים לעשות את חשבונם.

מיכאל דקל (הליכוד) :
העסקנים עושים את החישובים, לא החקלאים.

עמם דרר (הורביץ) (המערך) :
עזוב את הדיבור על העסקנים. זה לא מתאים. מי שלא רוצה לשווק ב"אגרקסקו" משווק — — —

ספח גרופר (הליכוד) :
השנה ב"אל על" יותר זול מאשר בק.א.ל. לשחק בצורה כזאת בשתי החברות — זה הרס החקלאים. מה אתה אומר ? איני מבין.

עמם דרר (הורביץ) (המערך) :
חבר-הכנסת גרופר, אם אינך מבין, בהנהלת הליכוד יסבירו לך. זה עניינך, אם אינך מבין. מה שקרה השנה הוא שמטוסים עומדים בהמתנה. צפו יצוא פרחים בהיקף מסוים ובהתאם לכך הזמינו מטוסים שלושת-רבעי-שנה מראש. כתוצאה מהמשבר שפקד את הענף הסתלקו רבים מגידול פרחים, וכתוצאה מכך קטנה כמות הפרחים.

ספח גרופר (הליכוד) :
זה תכנון כושל.

עמם דרר (הורביץ) (המערך) :
אינני יודע איך אתם מתכננים באגודת הכורמים. מטוסים צריך להזמין חודשים מראש. היה משבר בענף, אנשים הסתלקו בגע האחרון מגידול פרחים, ועומדים מטוסים ריקים.

היו"ר י.מ. אברמוביץ :
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זכאי ולין, בנושא : יישוב בני המושבים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת זכאי.
יחזקאל זכאי (המערך) :
ארוני הויסבר-ראש, כנסת נכבדה, בחודש מארס 1979

בא ומתגשם לנגד עינינו. הגליל יאוכלס ויצא מבדידותו, ובנינו לא יאלצו לעזוב ויישארו אתנו. אולם עד מהרה התברר כי לא היה כל מקום לשמחה. בני הגליל לא ייעדו להיות הראשונים ביישובן של הנקודות החדשות. קודמים להם גרעיני נח"ל, קבוצות עולים חדשים, חברות של אנשים שנאספו מתל-אביב ומחיפה, עוזבי מושבים וקיבוצים וכיוצא באלה. בני הגליל יזכו לעלות להתיישבות אך ורק אם יישאר מקום בשבילים.

חברי הכנסת, מי הם אותם אנשים שהוענק להם תואר החלוצים החדשים של מדינת ישראל בשנות ה-80? מי הם אותם אנשים שהעוננים מלאים בשבחם? מי הם המיועדים להתיישבות בגליל? משה פלמון — חקלאי ממושב לכיש, שמכר את נשקו; לסלו מילר — מכונאי ראשי במפעל בכרמיאל, שיקבל בנוסף לבית טרומי גם קאראוון גדול למשפחתו הגדולה; סטפאן דניאל — קצין במשמר הגבול מכרמיאל; יונה גטר — העולה מאילת החמה והמדברית לגליל הצנון והירוק. ולא נותר להם, למתיישבי הגליל הוותיקים, אלא להסיק מסקנה קשה ועקומה: פלמון, מילר, דניאל וגטר — כן; אוחנה, יעיש, שטרית, קיסר, בוזגלו — לא.

כנסת נכבדה, בשבוע שעבר ביקרתי בגליל ונפגשתי עם בני הגליל, עם הוריהם ועם נציגיהם. הם אמרו לי בזעם כבד ובככי צעור: "מדינת ישראל, ממשלת ישראל, הכנסת והסוכנות הפסדות אותנו בכוח לעבריינים. הן לא השאירו לנו כל ברירה אחרת אלא לפלוש למצפה קלען. אנחנו לא מתביישים בזה. מי שצריך להתבייש בזה — זה אתם." ועוד אמרו: אילו היו 1,400 בני המושבים בגליל חברים בתנועות נוער או בגרעינים של תנועות ההתיישבות, שנוולדו והתחנכו בגליל בתנאים לא תנאים ובכל זאת התעקשו להישאר, היו הסופרים כותבים עליהם ספרים והמשוררים היו אומרים עליהם שירה. בעיותיהם היו נפתרות מזמן, תשובות היו ניתנות על כל שאלותיהם, ומשאבים היו נמצאים בשפע ליישובם. אולם, למרבה הצער, צעירים אלה עברו מסלול חיים אחר ובעיותיהם אינן זוכות לקדימות גבוהה ואינן נתפסות כדוחקות. מי שחיכה בדממה 30 שנה, יחכה עוד דור אחד או שניים.

בשבועות האחרונים, בעקבות הפלישה לקלען, הת- עוררו פתאום כל-ההתקשרות, גילו עניין במתרחש והחלו לראיין את בני הגליל. ברצוני להביא לפני הכנסת כמה ציטטות מדבריהם.

איילה, לידת מארוקו, שעלתה ארצה עם הוריה ושמונת אחיה ואחיותיה, גדלה במושב דובב שעל גבולנו עם לבנון, והיא אחת מ-80 הפולשים למצפה קלען. איילה אומרת — — —

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):
חבר-הכנסת זכאי, אחיה רוצה להגיד שמתעניינים בגליל אך ורק ברגע שאנשים פולשים או צועקים או רוצחים, ולא — לא היו מתעניינים בהם?

יחזקאל זכאי (המערך):
זוהי עובדה, חבר-הכנסת ורטהיימר. זו הפעם השנייה שאני מעלה מעל דוכן הכנסת את בעייתן של 1,400 משפחות של בני המושבים בבתי הוריהם, ופניותיהם להתיישב בגליל לא נענו. רק בזמן האחרון נמצא פתרון חלקי, ועתה, כאשר מקימים 34 מצפים בגליל, רק 6 ניתנים לתנועת המושבים, כלומר לבני המושבים; 8 —

ועדת הכלכלה דנה בנושא והזמינה את נציגי משרד הבינוי והשיכון, משרד החקלאות, הסוכנות היהודית והקרן הקיימת לישראל וכן את נציגי המתיישבים בגליל. על סמך העדויות שהושמעו בפניה הגיעה הוועדה למסקנה שיש צדק רב בטענותיה והמליצה על הגדלת המושבים וזירוז פיתוח הגליל כדי שיימצא פתרון לבני המושבים. ועדת הכלכלה העבירה את המלצותיה אל המשרדים השונים שנוכרו לעיל, והורתה להם לדווח לה על ביצוען אחת לשישה חודשים. לצערי הרב חלפו יותר משישה חודשים ואין דיווח ואין ביצוע.

לנוכח המאורעות האחרונים בגליל אני מעלה לפני הכנסת כפעם נוספת את בעיית הבנים במושבי הגליל. בשנות ה-50 הוקמו בגליל 40 מושבים שאליהם הובאו מתיישבים ישר מהאניה או מהמטוס, ובמקרה הטוב ביותר — מהמעברה. הושיבו אותם על גבעות והרים צחיחים, ללא חשמל, ללא מים, ללא כבישים וללא תנאי קיום מועריים. מתיישבים אלה עלו ארצה מרומאניה, מפולין, מהונגאריה, מבלגאריה, ממארוקו, מתימן, מ" כורדיסטאן, מפרס ומקוצ'ין שבהודו. היהודים מאירופה עזבו את המקומות הללו בשנה הראשונה, ואילו היהודים מארצות המזרח נשארו במקום, איש איש ומשפחתו ברוכת-הילדים. מי שעזבו, הסתדרו יפה בשפלת החוף ובנו לעצמם ולבניהם אחויהם חיים טובים ונוחים. מי שנשארו, ידעו שנים רבות של מחסור וסבל, קיימו את מצוות יישוב הארץ והצמיחו שרשים עקשניים בסלעי הגליל, מבלי שידעו מה צופן העתיד בחובו להם ול- ילדיהם הרבים. הם היו חלוצים אלמונים. איש לא העלה אותם על נס ושירים לא נכתבו עליהם. מאז קום המדינה הושקעו משאבים רבים בהתיישבות, אולם השנים האלה חלפו על מושבי ההר בגליל כאילו לא היו. מעט מאוד השתנה, והמתיישבים החלו לשאול: במה חטאנו? אכן חטאו המתיישבים שלושה חטאים כבדים.

זאב ורטהיימר (התנועה לשינוי ויזמה):
הם לא קרובים דיים לירושלים.

יחזקאל זכאי (המערך):

החטא הראשון — שנשארו במקום מחוסר ברירה ונשארו בשקט סבל של שנות מחסור בפרנסה ובדירור, שנות בדידות ובעיות בטחון קשות. החטא השני, והוא גדול מהראשון — שהצליחו להכות שורש ולהקים בית, משק וחיי חברה. החטא השלישי, והוא הגדול מכולם — שהקימו משפחות גדולות ובהן שבעה ושמונה ילדים וחניכיו את ילדיהם לאהבת הגליל.

אדוני היושב-ראש, ב-30 השנים הללו גדל דור צעיר בגליל, דור שלמד בבתי-ספר, עמד בבחינות הבגרות ושירת בצה"ל. צעירים וצעירות אלה התעקשו להישאר בגליל ועם תום שירותם הצבאי שבו הביתה. רבים מהם הקימו משפחות וכולם נאלצים להצטופף בבתי הוריהם.

חמש שנים התדפקו בני הגליל על כל דלת בתנועות ההתיישבותיות, בסוכנות היהודית ובמשרדי הממשלה השונים. הם כתבו בנימוס רב והסבירו את מצבם הקשה. הם ביקשו והתחננו, אך ללא הועיל. בכל מקום נסגרו הדלתות בפניהם. והנה זכה סוף סוף הגליל לתשומת-לבן של הממשלה והסוכנות והוחלט להקים בו כ-50 נקודות ישוב חדשות, חקלאיות, תעשיתיות, משולבות או שכונות מגורים. רואים מתיישבי הגליל בפלא ופיהם מלא רינה — זו תורה וזה שכרה; ציפינו ליום. הנה 30 שנה והנה הוא

בנקודות החדשות גבוהים לאין-שיעור משל כל אלה שיגויסו למשימה זו לאחר שידולים ופרסומת, תעמולה ופיתויים?

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מעלה נושא זה בפעם השנייה מפני ששוללים מאלפי בנים ובנות שנולדו בגליל את זכותם ליישב את הגליל ולהיש-אר בו. הם מרמיים קול זעקה לשמיים ואני מבאי את זעקתם לבית הזה. סבורני כי ראויה זעקה זו שתידון במליאת הכנסת. אי לכך אני מבקש שנושא יישובם של בני הגליל יידון במליאה.

היו"ר י.מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת לין.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו ניצבים בעת הזאת לפני משימה גדולה, אתגר גדול, הוא איכלוס הגליל ופיתוחו. מאוחר מדי הבינה מדינת ישראל כי בשנים האחרונות שגינה במדיניות פיזור האוכלוסיה והזנחה את הגליל, שגינה שגרמה לכך שהגליל פיגר בתכניות הפיתוח והאיכלוס, וכיום עלינו לפעול במרץ ולהפעיל תכניות מזוירות.

היו ימים, בתחילת ימיה של המדינה, שמעצבי מדיניות-תה של המדינה הבינו שכדי למנוע אשליות אצל אלמנטים קיצוניים שליליים, הפעילים בארצנו ומחוצה לה, וכדי למנוע תכניות אשר מגמתן ניתוק הגליל ממדינת ישראל, צריך היה להקים במהרה כמה ערים יהודיות גדולות: נצרת עילית, קריית-שמונה, חצור-הגלילית, מעלות, שלומי, כרמיאל ומגדל-העמק, ורשת ענפה של יישובים חקלאיים הצמודים להן. תמיד ידעה הנהגת המדינה כי רק עליידי שילוב נכון של התחלות חקלאית עם הת-יישוב עירונית מאסיבית נקבעת עובדת הימצאותנו בכל חבלי ארצנו.

גישה נכונה זו הנחתה את מדיניות ממשלותינו עד השנים האחרונות. אולם, חברי הכנסת, בשנים-עשרה השנים האחרונות חלה, לצערי, נסיגה משמעותית במדי-ניות איכלוס הגליל. המצב היום הוא שבעקבות השתנות הנסיבות, בעקבות המחללים של שנים-עשרה השנים האחרונות ובעקבות ההתעוררות של חוגים קיצוניים החוז-רים על חלומות העבר, חלומות של ניתוק הגליל ממדינת ישראל, נודעת חשיבות מירבית לפעילות ענפה ומזורזת למען איכלוס הגליל, למען העברת גלילי יישובים רבים ככל האפשר מאזורי מרכז הארץ ורצועת החוף להתיישבות בגליל.

אולם, חברי הכנסת, עלי לחזור ולהדגיש כי יש להב-דיל הבדלה ברורה בין שתי מטרות. המטרה האחת היא המטרה שכולנו מדברים עליה, המגמה של יישוב מאסיבי של אלפי יהודים בגליל. מטרה זו יכולה להתבצע בעיקר עליידי פיתוח הערים היהודיות בגליל ועיבוי עליידי העברת צעירים ממרכז הארץ, מאזור החוף, בתקציבים גדולים, כדי לאכלס את הגליל. המטרה השנייה שבגללה הזדקקנו להצעות אלה לסדר-היום מדברת על הצורך לשמר את הזרובה הקרקעית של המדינה להקמת פזורה גדולה של התגלגלות חקלאיות, על כל זומיה, בגליל, כדי ליצור את הרציפות שבין הערים הגדולות מרובות-האוכלוסין לבין הגליל. המטרה היא שאזרחים תושבי מרכז הארץ יעברו לגליל כדי להקים קיבוצים ומושבים וכדי לעבות את היישובים הקיימים בכל חבלי הגליל.

להתאחדות האיכרים, שמפרסמת בעתונות קריאה שיבואו להתיישב במצפים; 8 — לגופים פרטיים; ו-2 — לכל תנועה התיישבותית.

חיים קורפו (הליכוד):
איך נפתרו בעיות אלה בעבר?

יחזקאל זכאי (המערך):
בנושא בני המושבים הכשלון בעבר היה גדול ממה שהוא היום.

חיים קורפו (הליכוד):
לא שאלתי כדי לנגח.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
האם אינך יודע שאריק שרון המציא את הגליל?

מוכאל דקל (הליכוד):
אינני יודע שאריק שרון המציא את הגליל, אבל 34 מצפים ו-1,500 משפחות שמעלה אריק שרון להתיישבות בגליל, זאת אני יודע.

יחזקאל זכאי (המערך):
חברי הכנסת, אני מבקש שתיתנו לי להמשיך בדברי, ואז תבינו.

איילה אמרה: "למרות כל ההבטחות שיעמידו לר-שותנו, לרשות בני מושבי הגליל, מצפים ונקודות ישוב ההולכים ומוקמים בגליל, לא נעשה למענו דבר. ברצו-נו לאלץ את המוסדות להכיר בנו כגורם בעל זכויות בגליל, לפחות כזכויותיהם של תושבי מרכז הארץ. מדוע שוללים זכות זו מאתנו, אנו שגדלנו וחיינו כל ימינו בגליל, ומשחקים בנו כבילדים קטנים, עד שמתברר שאין לנו חלק ונחלה בגליל שלנו?" שמואל שלום ממושב עמקה הוא אחד מחמשת בניו ושלוש בנותיו של יעקב שלום, רבה של עמקה. שמונת הילדים הם גליליים מלידה. במושב עמקה, שרוב תושביו יוצאי תימן, חיים 680 איש ב-68 בתי-אב משקיים ועוד כ-200 איש חיים ב-20 בתי-אב בלתי-משקיים, במוצא עשר נפשות לבית-אב. שמואל אומר: "נשללת זכותנו להתיישב בגליל. איפה נשמע אבסורד משוער כזה?"

רבותי, חברי הכנסת, התמיכה היפה ביותר לדבריהם ניתנה עליידי מפקד בכיר בנח"ל, ואלה דבריו: "בכל מקום שהממשלה מחליטה להקים ישוב חדש ואין את מי לשלוח להתיישב שם, שולחים את חיילי נח"ל. לתנועות המיישבות אין אנשים ליישב מצפים חדשים ובליט ברירה נשלחים חיילי נח"ל גם למקומות שבתחומי הקו הירוק." אף-על-פי-כן ממשיך הממסד המיישב ב-עקשנות חסרת פשרות להתעלם ממצוקת דור שלם של בני מושבים בגליל. כלום זקוקים הם לסניגורים שיוכיחו כי הם מהווים פוטנציאל התיישבותי עשיר בכמותו וב-איכותו? הרי אנשים שבורכו במוטיבציה כשלמה, בי-אהבת הגליל כשלמה, וביכולת כשלמה לחיות בתנאי המקום לא יימצאו במעונות, אף לא בנח"ל או בערי מרכז הארץ או בגרעיני התנועות המיישבות ובשאר המאגרים הריקים והמדולדלים שהם מנסים הגופים המ-יישבים לסחוט בדי עצל מתיישבים שיממשו את המשמה-הלאומית הבעורת של איכלוס הגליל. והמפקד ממשיך ושואל: מדוע נודדים הגופים המיישבים הרחק מהבית כאשר שם, בבית, מתחת לחוטמם ממש, נמצא המאגר הברוך והבטוח ביותר של מתיישבים, שסיכויי היקלטותם

אנחנו צריכים להיות משוכנעים שאנחנו צודקים כדי שיהיה לנו קל יותר להופיע כלפי האחרים. אינני מחפש את הצידוק אצל האחרים כדי להיות צודק בעיני עצמי. אבל האמת היא שדווקא מפני שאנחנו צודקים ומפני שהחובה העליונה, המוסרית והציונית מחייבת אותנו ללכת בדרך זו שאנחנו הולכים בה — להקים התנחלויות ומצפים ולשמר את הרזרבה הקרקעית בגליל — אני ממליץ, ואני אומר זאת בכל הזדמנות, וממשלת ישראל חייבת לדעת, שבד בבד עם היעדים הציוניים, עם הגשמת היעדים והתכניות החשובות האלה עלינו למצוא פתרונות לבעיות הכאובות של הציבור הערבי בגליל. וכל עוד לא עשינו זאת יהיה לנו קשה להסביר את הצדק שלנו בעיני אחרים. אני פונה אל ממשלת ישראל ואומר שבהזדמנות זאת יש אפשרות לפתור את הבעיות האלה, ואני יודע שאין בממשלת ישראל שום התנגדות לכך אלא, אני מצטער לומר, שבמשך השנים האחרונות, ואני אומר במפורש שלא בשנתיים האחרונות אלא בשנים האחרונות, לא עשינו די הצורך לפתור את הבעיות של הציבור הערבי בגליל. אנחנו צריכים לדעת מה לעשות ואנחנו צריכים לעשות זאת באומץ ובתעוזה. ועוד תהיה לנו הזדמנות לעסוק בזה. בד בבד עם הפעולה שלנו להקמת המצפים מטלת החובה על הממשלה למצוא דרכים לזרז את הטיפול בפתרון הבעיות הכאובות המטרידות את הציבור הערבי. אם נעשה זאת יהיה לנו קל יותר לענות על שאלות של האלמנטים החיוביים, ויש כאלה, בקרב הציבור הערבי, שיחד אתם נצטרך לעמוד מול האלמנטים השוללים את עצם קיומה של מדינת ישראל. למענם עלינו לעשות זאת: בד בבד עם הגדלת הישוב גם לפתור בעיות של יישוב הערבים בגליל.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

למה לדבר במושגים לאומיים ולא על יישוב הגליל לטובת כולם?

אמנון לין (הליכוד):

חברי הכנסת אבנרי, אני רואה את יישוב הגליל כחלק מהיעדים הלאומיים. כשאני מדבר על היעדים הלאומיים אינני רוצה להסתיר זאת בכלל. הרי אנחנו יודעים שיש אלמנטים לא קטנים המתנגדים להגשמת היעדים הלאומיים שלנו. אין להתבייש בזה. אתה מתנגד לגישה זו, אבל אני בעדה ולעולם אינני מסתיר את עמדותי.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לשר-ההקלאות, לתשובה.

שר-ההקלאות א. שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתכניות שהוגשו עליידינו — והן לא רק תכניות אלא הן מתבצעות — סומנו שלושה כיווני פתרון לבעיית בני הגליל: א. הרחבת מושבים קיימים ללא תוספת אמצעי ייצור הקלאיים, כאשר מקורות התעסוקה והפרנסה צריכים להיות מושתתים על פעילות באזור בתעשייה ובשירותים שונים; ב. קליטת בנים-ממשיכים במשקי-הזית; ג. התיישבות ביישובים חדשים בתפן ובצלמון ובמצפים החדשים. יש, כנראה, אי-הבנה בעניין המצפים וביקשתי לזמן את מינהל התיכנון להסביר. מאחר שלא כל חברי הכנסת בקיאים בנושא אני רוצה להסביר שמדובר במוסדות המיישבים, במשרד ההקלאות, בניציג כל תנועות התיישבות, במינהל התיכנון. אני רוצה להסביר בדיוק מה עתידים להיות המצפים. אני רוצה להדגיש שכל המצ-

המצפים הם אחד ההישגים הגדולים של ממשלה זו, באופן מיוחד של השר אריק שרון. צריך היה לדעת ברגע הבכון להביא את ההחלטה הזאת להקמת 34 המצפים, שמגמתה איננה להקים יישובים חקלאיים. המצפים לא נועדו להיות יישובים חקלאיים או מושבים או קיבוצים בהמשך הזמן. כל ייעודם של מצפים אלה הוא להקים רשת פזורה של עיניים צופיות, השומרות על הרזרבה הקרקעית הקטנה שנשארה למדינת ישראל לצורך ביצוע תכניות ענפות של התנחלות חקלאית גדולה בגליל. 15, 20, 30 משפחות יישבו בכל מצפה ויעסקו בעיקר בפעולה החשובה של תצפית ושמירה על הרזרבה הקרקעית של המדינה.

אולם לצערי, חברי הכנסת, נעשתה שגיאה גדולה. המטרה טובה, הרעיון חשוב מאוד, התעוזה גדולה, עצם היוזמה היא נהדרת. אבל צריך גם לדעת שלא לעשות שגיאות. מה היתה השגיאה? מה ההגיון לקחת 600, 700, 1,000 איש מתל-אביב ומחיפה ולהביא אותם למצפים אלה במגמה שהם יהיו אותם שיצטרכו לשמור על כל הגליל, כאשר יש כ-1,500 צעירים בני הגליל שאין להם מקום במושבים שלהם? שמעתם כרגע את הדברים היוצאים מן הלב של אחד מאנשי היישובים, חברי-הכנסת זכאי. גם אני, כאיש הצפון המסתובב באזור, הגעתי לכל אותם מקומות, ואנשים שואלים את עצמם: מה ההגיון שבו? אנחנו נמקים עלי-יד בתי הורינו ואין לנו פתרון, אין לנו היום שום תשובה, לא נותנים לנו להתנחל ביישוב חדש, במושב חדש, בקיבוץ חדש, אילו היו נותנים לנו לאיש את המצפים האלה, מי כמונו היה יודע איך לצפות, איך לאבטח, איך לשמר את הרזרבה הקרקעית שנשארה בגליל?

אני יודע שאין שום תכנית להשתמש במצפים אלה לעיבוי האוכלוסיה היהודית בגליל, כי זה ללא כל הגיון. עיבוי האוכלוסיה היהודית בגליל צריך להיות באופן מאסיבי בעיקר בערים, על-ידי העברת אוכלוסיה ממרכז הארץ ומרצועת החוף על-ידי הקמת יישובים חקלאיים. על כך אין ויכוח. אבל אני רוצה לשאול את חברי וידידי, השר אריק שרון: לצורך אותו מיבצע חשוב, שרובנו פה תומכים בו, של הקמת המצפים לשימור הרזרבה הקרקעית של הגליל — מה ההגיון להתעקש על הבאת משפחות מהמרכז במקום למסור את זה אפילו באופן זמני למשפחות של בני המושבים המשוועים לפתרון קונקרטיים יומיומיים לבעיותיהם? אי לכך, בצירוף להצעה החשובה של חברה-הכנסת זכאי ולאור שנפגשתי עם רוב המיועדים, הטוענים והמשוועים, משפחות רבות, אני מציע שנשמע כאן תשובה כיצד ומדוע קרה כך שלא בני המושבים בגליל הם שיאיישו את המצפים.

לא אסיים את השאלה החשובה והרגישה הזאת בלי לומר דווקא היום משפט אחד או שניים הקשורים בדרך עקיפה לנושא המצפים. יכולה להתקבל הנחה מוטעית ביסודו של הקמת המצפים נועדה, כאילו, לפגוע בתושבים הערבים בגליל. אני רוצה שתדעו: אנחנו מעולם לא שקלנו, כמוכח, אם להימנע מהייעוד שלנו של התנחלות בגליל, שמא מישורו יגיד לנו שאנחנו פוגעים בציבור הערבי. לא זה הנחה אותנו.

(חברי הכנסת ת. טובי קורא קריאת ביניים)

חברה-הכנסת טובי, אתה עומד לדבר אחרי, נשמע את דברך. אבל לנו לחפש את הצידוק אצל האחרים.

פים פרט לממש בודדים מביניהם, לא יהיו ישובים חקלאיים.

יחזקאל זכאי (המערך) :

בני המושבים מודאגים מזה. הם יודעים את הדבר ובכל זאת הם מבקשים — — —

שר-החקלאות א. שרון :

חברי-הכנסת זכאי, מייד אתן לך תשובה. לא רציתי להפריע באמצע דבריך. ראשית, מפני שדיברת מן הלב ; שנית, היה לך גאון ערוך כהלכה ולא רציתי להפריע לך. אבל אני יכול להגיד לך שפשוט התפרצת אל דלת פתוחה, והסכמת — אני מצטער לומר — על דברים לא מדויקים. אשמח לעדכן את חברי הכנסת וגם אותך, אף שאתה יודע שאתה יכול לברר זאת אצלי חמש פעמים ביום.

אנחנו נמצאים כרגע בתהליך של הקמת 35 מצפים. לפני חודשים מספר הוריתי לאתר מצפים נוספים, וחלק מהם כבר אותר. בכוונתנו להוסיף בשנה הקרובה 10 מתוך 20 המצפים. כאמור, ואני רוצה להדגיש זאת שוב, המצפים האלה אינם ישובים חקלאיים, רק לבודדים ביותר. זוהי הדרך לאיכלוס הגליל. הם משמשים בעצם מעין מושבים קדמיים הנשלחים כדי ליצור את התשתית הראשונה. הם נעשים כדי שתהיה סיבה לסלול דרך, להעביר קו מים, להעביר חשמל. אני מאמין שהגישו הנכונה היא לעשות את זה בפעם אחת, להיכנס בפעם אחת למאקסימום של מקומות, כאשר השלב הבא הוא שלב של העמדת מגרשים שנעשה, ללא ספק, בתנאים מועדפים ואני משוכנע שמועצת מינהל מקרקעי ישראל תעשה הקלות רבות כאן.

אפשר לחלק את המצפים האלה ולומר שחלק מהם הם מצפים סגורים שנועדו לבני המושבים בלבד כדי שלא לאפשר תחרות של כל גורם מבחוץ לרכישה או לבנייה מוקדמת במקומות אלה. אביא לכם דוגמה : יש לנו מצפה חרדלית באזור גורן, המיועד לדבר הזה. אני יכול להסביר לכם לא מה מכוון כל אזור. הכוונה היא להגיע בכל אחד מהמקומות האלה ליישוב קהילתי המונה 200 ל-400 משפחות. בעצם אין הנבלה, אלא מדברים על גודל הנראה סביר. אלה משפחות צעירות שיתיישבו בקירבת הישובים של הוריהם, כאשר הבנים יוכלו, בין היתר, לסייע בעבודה במשקי הוריהם, יוכלו לשלוח את ילדיהם לבתי-הספר המוכרים להם, ויוכלו אולי ברבות הימים להתחלף עם ההורים. אולי ההורים ירצו לשבת שם ואולי בן נוסף יוכל להיכנס או למשק כתוצאה מההסדר הזה. משום כך ראינו במצפים את השלב הראשון, אגב, הם לא יקראו בשם "מצפים". אנחנו נגישם עכשיו לשלב השני, וכבר קבענו כמה מצפים ואמרנו שאנחנו מעמידים אותם לרשות הבנים של ישובים אלה. הדבר לא פורסם. יש שם מקום לא ל-1,600 זוגות אלא ל-2,000 זוגות.

משה עמאר (המערך) :

מתוך השישה האלה ?

שר-החקלאות א. שרון :

אנחנו מבצעים זאת בכולם. כבר קבענו את השישה. כל אחד מהשישה האלה שעליהם דיברנו מיועד ל-400 משפחות. אני חוזר ואומר שאין אלה ישובים חקלאיים. אין לנו אמצעי ייצור שנוכל להעמיד לרשות התיישבות חקלאית נוספת בגליל. ודבר זה ידוע גם למציעי ההצעה. הדבר הזה ידוע היטב.

בכל המקומות האלה ניתן לקלוט אלפי משפחות. צוואר-הבקבוק הוא בקצב הקמת מבני המגורים. כאמור בכל התכניות שלנו משולבים בני מושבי הגליל, ואיש אינו עומד בעדיפות על פניהם. גם אני ראיתי את המודעות האלה בעתונות ואני יכול לומר לך, אבל אני אומר זאת לך כמו לכל האחרים, כי צריך לזכור שבניגוד למקומות אחרים שבהם נתנו לתנועות, לא העמדנו כאן משבצות קרקע. ביקשנו להיכנס למקומות מסויימים אבל לא העמדנו משבצות קרקע. שמירת משבצות קרקע נעשית באמת רק במקומות קשים — אם זה גוש של ישובים דתיים, בעיקר במקומות מבודדים, וכדומה — אבל בדרך-כלל אנו לא שומרים עוד משבצות קרקעיות. מי שיש לו אנשים להתיישבות — שיעלה. ומי שחושב שהוא יפרסם מודעה בעתון והמקום יישאר עד שיתקבלו תשובות — טועה בהחלט. אבל מאחר שהיתה פה אי-הבנה, ביקשתי לזמן את מינהל התיכנון, וכל העניין יוסדר. עד הפרט האחרון.

יחזקאל זכאי (המערך) :

חלוקת 33 המצפים ואיושם נעשית הרי על-ידי התנו-עות : התאחדות האיכרים קיבלה 8 מצפים ; תנועת המוש-בים קבלה 6 מצפים — — —

שר-החקלאות א. שרון :

יש לי בקשה אליך, חבר-הכנסת זכאי : אני זימנתי את מינהל התיכנון. כל הנושא הזה כולו עובר רביזיה. אני מודה שאולי אני עצמי טעיתי בדרך העשייה, מאחר שהפעולה הזאת נראתה לי בוערת ממש. היתה לי בעיה של שמירת רורבה קרקעית, כפי שאמרתי כאן כבר לא פעם אחת, לדור הזה ולדור הבא.

אני רוצה להדגיש כי כאן לא מדובר בקרקע שהופ-קעה. אלה הן קרקעות המדינה. היתה לנו בעיה של רורבה קרקעית. אם מדובר ב-30 מצפים הרי זה כ-150,000 דונאם, ואם מדובר בעוד 20 מצפים הרי זה מגיע עד כדי קרוב ל-250,000 דונאם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

ומעיליה, שם לא היתה קרקע שהופקעה ? אתה יכול לדבר אל חברי הכנסת, אתה יכול לדבר אל הציבור, והם לא יודעים את העובדות. אתה חושב שאתה יכול להסתיר את הדברים ?

שר-החקלאות א. שרון :

חבר-הכנסת טובי, מה שמפתיע אותי שאתה, דווקא אתה שיועד, מגיב כך. אתה יכול לחשוב שאולי חברי הכנסת אחרים אינם יודעים, אבל אתה, אתה שיועד, שתבוא ותעלה טענה כזאת שאין בה שמץ של אמת — אני מתפלא עליך. אולי אחרים לא יודעים, אולי אתה חושב שהם לא יודעים, אבל אתה הרי יודע.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אני יודע טוב מאוד וגם אתה יודע טוב מאוד — זו קרקע שהופקעה מהתושבים הערבים.

יחזקאל זכאי (המערך) :

עכשיו זה לא נכון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

עכשיו זה לא נכון ? וגם לפני שנים זה לא היה נכון ?

יחזקאל זכאי (המערך) :

לגבי מה שאתה מדבר עליו עכשיו זה לא נכון.

שר-ההקלאות א. שרון :

במתן פתרון בגליל השאלה שצריכה להיבחן היא שאלת העדיפויות בשיכון בכל חלקי הארץ ואיזה נתח מתקציב השיכון מופנה להתיישבות בכלל ובתוכה להת- יישוב בגליל.

אני מציע להעביר את הדיון לוועדת הכלכלה, ואני אשמח אם הדיון יורחב ויבחנו בו שאלת השיכון וההתי- יישוב בכללותה. אבל ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מוכרח להוסיף שתיים-שלוש הערות. הוזכרו פה כמה ישובים. הוזכר כאן הישוב עמקה. אתמול הייתי בעמקה ושווהתי עם בני הישוב והצעתי להם הצעה. אמרתי להם : בואו אתי לשטח. יצאתי אתם לשטח והם מכירים אותו היטב. אמרתי להם : אתם רואים את הגבעה הזאת שפעם ביקשתם ? אני מודה — זו לא בניית-קבע, זו בנייה זמנית, אבל בנייה זמנית שאפשר לחיות בה. יחזקאל, אתה לא חייט בבנייה כזאת כשבאת להתיישב לאן שבאת ; אתה לא חייט כך ; הורינו לא חיו כך. זה הרבה מעל למה שהיה מקובל פעם.

יחזקאל זכאי (המערך) :

אני, בהתיישבות, רק בעד הבנייה כפי שבונים עכשיו, בסטנדרט כפי שיש היום.

שר-ההקלאות א. שרון :

ולא פחות מזה.

יחזקאל זכאי (המערך) :

המבנים שמקימים היום, הם מאוד מקובלים עלי.

שר-ההקלאות א. שרון :

הבנייה הזמנית שאנו מקימים ?

יחזקאל זכאי (המערך) :
כן.

שר-ההקלאות א. שרון :

בסדר. אמשך לספר לכם. אמרתי להם : יש תכנית של משרד הבינוי והשיכון, ואני מברך אותו על כל תכנית שיש לו, אבל תכנית זו מדברת היום על 30 מבנים, בעוד שיש לכם היום יותר מ-100 זוגות המתגוררים עם ההורים, עם ילדים, בלי ילדים, במצב שמחייב פתרון. אמרתי להם : תוותרו על הפתרון שמציעים לכם, זה יכול לקחת שנים. אני מוכן לפתור לכם את הבעיה הזאת תוך שנה. בואו אלי ותנו לי תשובה. תבדקו עם משרד הבינוי והשיכון השבוע, ואם לא תקבלו תשובה — בואו אלי. על הגבעה הזאת שיצאנו אליה, אני מבטיח לכם פתרון תוך שנה. אתה יודע מה, יחזקאל ? — לא ראיתי אצלם התלהבות יתר.

אמנון לין (הליכוד) :

בגבעה מול בית-העמק ?

שר-ההקלאות א. שרון :

מול כליל — צפונה מירכה.

(חבר-הכנסת י. זכאי קורא קריאת- ביניים)

אחר כך אראה לך את המפה.

אדוני היושב-ראש, אני חייב להעיר הערה נוספת : ביקרתי בספסופה שהיא, נדמה לי, חבר-הכנסת זכאי, מושב של תנועתך.

יחזקאל זכאי (המערך) :
נכון.

שר-ההקלאות א. שרון :

זו היתה הפגישה השלישית שלי עם אנשי ספסופה במשך החודש-יוחצי האחרונים. אני אישית מטפל בבעיות של הכפר הזה, והרשה לי להגיד לך משהו : האמן לי, אם התנועה שלך, שאני מאוד מכבד אותה, היתה מעמידה אדם אחד רציני — ויש לכם כאלה — ושוולחת אותו לספסופה, האמן לי שמחצית הבעיות היו נפתרות עליידי הפעולה הזאת. יש שם בעיות נוראות, אבל אפשר לפתור אותן. ואנשים אלה עומדים וזועקים. אמרתי : במושב הזה אני מטפל אישית, ואני אמנם עושה זאת, במושב זה ועוד במקומות מספר. היתה אלי פנייה של חבר-הכנסת לין והחלטתי לקחת את זה לידיים, לטפל בנושא עד שתקתרגה הבעיות. אתמול, למשל, הייתי בספסופה ובידקתי שם את הבעיה הקרקעית. מצאתי גוש קרקע של 400 דונאם והעמדתי אותו לרשותם כדי לפתור את בעי- ותיהם.

אני חוזר ואומר את מה שאני אומר לכם כבר שנתיים- וחצי : את בעיות ההתיישבות וההקלאות תורידו מהנוש- אים של ויכוח פוליטי. תשלחו את האיש הכי-טוב שלכם, תקשרו אותו אתנו, אנו ניתן לו את כל העזרה. בכמה אני יכול לטפל אישית, במישרין ? יש ספסופה ויש עוד תמישה-עשר מקומות כאלה שאני מטפל בהם באופן אישי ממש, אבל בכמה אני יכול לטפל ?

דעו לכם, בספסופה יש חוסר עבודה. מה קורה במפ- עלים האזוריים ? מפטרים את העובדים של ספסופה ממפעל ש-20% ממנו שייך לספסופה עצמה, ואתם יכולים ללכת ולראות את מי כן מקבלים שם לעבודה. אני לא רוצה לומר זאת כאן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

את מי מקבלים שם לעבודה ?

(קריאה : את החברים של חבר-הכנסת וילנר.)
הח"ר י. שמיר :

אל תשיב לו.

שר-ההקלאות א. שרון :

נכון, לא פתרנו את הבעיות, יש הרבה בעיות. אבל ממשלה זו, על-כל-פנים אני, רואה זאת כמשימה. האמינו לי שלפחות בנושא של טיפול ביישובים החלשים, ביישובי ההר, ממשלה זו עשתה יותר מכל ממשלות ישראל שכינהו עד היום. נקלענו לקשיים, גם בשטח הזרמת הכספים, גם כתוצאה מאינפלציה של יותר מ-100%. אבל הכוונה היא לעזור, לשפר ולפתור בעיות.

אני מציע לכם עוד פעם : עיזבו את הדרך הזאת, לכו לדרך הפתרון הקונסטרוקטיבי בנושא זה, עיזבו את הוויכוח המפלגתי.

יחזקאל זכאי (המערך) :

אדוני, אני מבקש שלא תהפוך את הדברים כך שיש- תמע כאילו אני העליתי את הצעתי כבעיה פוליטית, נגד הממשלה. לא כך עשיתי. לא כך העליתי אותה.

שר-ההקלאות א. שרון :

חברי הכנסת, אני רוצה להגיד לכם שבשנה האחרונה נעשים בגליל מעשי בראשית ממש. כולם נרתמו למאמץ הזה ובמסגרתו תיפתר הבעיה. אבל צריך להבין כי יש

אחרים, ומצד אחר יש בעיה של אוכלוסיה ערבית בגליל, יש גם בעיה של בני משפחות ערביות הזועקים גם הם לפתרון. אין להם דיור. הם נחנקים בכפרים. הם אינם אזרחי ישראל? יש בעיה של פיתוח הגליל לטובת כולם, אבל מה הגזענות הזאת? מדוע מדברים רק על יהודים בגליל? האם הערבים אינם אזרחים של המדינה הזאת? כבר אינכם מרגישים אפילו מה אתם אומרים? אילו היה מישור אומר כאן "ערבים" במקום "יהודים" הייתם אומרים שהדיבורים האלה מעל במת הכנסת הם אנטי-שמיים וגזעניים. איבדתם כל חוש אנושי. איך אפשר בכלל לדבר כך? והאם בגישה הזאת אתם עושים טובה ליהודים? לא. הרי למדנו גם מההיסטוריה של העם שלנו וגם מההיסטוריה של עמים אחרים שכל התנשאות לאומנית, כל דיכוי, כל נישול וכל התאכזרות לגבי עם אחר מכים, בסופו-של-דבר, בעם העושה זאת. כאשר אתם מדברים כך על הגליל אתם מתעלמים מתושביו בני העם הערבי. אני בעד טובתם של כל התושבים בגליל, כפי שאני בעד טובתם של כל תושבי הארץ, אבל לא כך אתם ניגשים לעניין. אתם משתמשים במלה "מצפים", מלשון לצפות על הכפרים, כאילו התושבים שם אינם אזרחי הארץ הזאת.

לכן אנו מציעים לראות במדיניות של השר שרון מדיניות גזענית קלאסית, מדיניות של נישול אכזרי של בני העם הערבי הפלשתינאי מאדמתו, מדיניות של שימוש בחוקים לא חוקיים מבחינה בין-לאומית, של שימוש בכוח הצבא והמשטרה כדי להילחם נגד אנשים שנולדו בגליל ולגרש אותם מאדמתם, כפי שהיה במעליה.

לכן הנושא כפי שהציג אותו חבר-הכנסת לין אינו ראוי להיכלל בסדר-היום. אין הוא דואג לאנשים. אין כאן בכלל גישה אנושית. זו, כביכול, גישה לאומית פאטריוטית. ראינו כבר פאטריוטים כאלה בקרב עמים אחרים שהביאו אסון על עמיהם. אתם "פאטריוטים" כאלה: גזענים, אנטישמיים כלפי ערבים, וגרועים לא פחות מגזענים כלפי יהודים.

היו"ר י. שמיר:

אני מבין שאתה מציע להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת זכאי לוועדה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני תומך בה. אצביע בעדה.

היו"ר י. שמיר:

חבר-הכנסת זכאי, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

יחזקאל זכאי (המערך):
כן.

היו"ר י. שמיר:

חבר-הכנסת לין, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה?

אמנון לין (הליכוד):
כן.

היו"ר י. שמיר:

נצביע קודם על ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זכאי, שלגביה יש בעצם רק הצעה אחת, של השר: להעביר את הנושא לוועדה.

בעיות נוספות, בעיות תקציב, שיכון וכדומה. לכן במקום לדון על נושא זה במליאת הכנסת, שהיא מקום לניגוח, הצעתי היא להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה. אני מציע לזמן, אולי, גם את נציגי משרד הבינוי והשיכון לאותו דיון או בעקבות אותו דיון, כפי שהוועדה תחליט, כדי לבדוק כל מה שאפשר לעשות. אין בעיני עדיפות יותר גבוהה מזו של יישוב בני מושבי הגליל ביישובים בגליל.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה המדויקת שלנו היא: לא לכלול בסדר-היום את הצעתו של חבר-הכנסת לין. אני מבדיל בין שתי ההצעות לסדר-היום. בהצעה הראשונה הוצגה בעיה של-ממש — לא הבעיה היחידה, אבל בעיה של-ממש הקיימת בגליל, בעיה של בני מושבים. אין זאת אומרת שאני מזדהה עם הפתרון שנותן חבר-הכנסת זכאי, אבל הוא, כפי שאומרים, דיבר לעניין, דיבר גם על המומנט העדתי הקיים כאן.

(קריאה: עם ידידים כאלה אינו צריך אויבים).

הוא ציין, בין השאר, את המומנט של אפליה עדתית, ואני מסכים שגם בעניינים אלה קיים מומנט כזה. הוא ציין את המומנט ששולחים חיילי נח"ל למצפים — כך הוא אמר — רק כדי לתפוס אותם, בלי להתחשב בתושבי הגליל. אבל היות שהצעתי היא שלא לכלול בסדר-היום את הצעתו של חבר-הכנסת לין אני רוצה לומר שהנימוק שלי הוא זה: הנושא שהוא העמיד לדיון אינו פתרון בעיה מסוימת, כפי שהוא מוגדרת בהצעה לסדר-היום, אלא הוא העמיד לפנינו את הדבר הסטאנדארטי, הגזעני, של יהוד הגליל. הוא יוצר כאן מפלצות, דחלילים, כפי שהוא נוהג לעשות. הוא בין היחידים בישראל המעריכים על שייכות הגליל למדינת ישראל, מכיוון שדעת-הקהל בעולם והאוכלוסיה הערבית בישראל, כמו האוכלוסיה היהודית, לרבות הלוחמים למען שלום כולל, מדברים על שלום שלפיו תוקם מדינה פלשתינאית בגדה וברצועה וגם במזרח-ירושלים, בגבולות 47 ביוני 1967.

מדברים כאן על המדיניות הזאת של יהוד הגליל, ודיבורים אלה נופלים על אזניים של אנשים שעברו תקופות של אנטישמיות באירופה. בדברים שהשמיע עכשיו השר הוא התייחס לפעולה של יהוד הגליל. הוא אומר: "הפעולה של יהוד הגליל גראתה לי בוערת", "הבטחת רורבה קרקעית לדור הזה ולדור הבא". את זה הוא אומר עכשיו: "בוערת". זאת אומרת לתפוס, להקים מצפים.

קוראים לזה "קרקע מדינה". אנחנו מכירים את מושח המלים הזה, את המשחקים הסמאנטיים האלה. זו קריקע שהופקעה מידי התושבים הערבים על בסיס גזעני, אפילו לא לצורך התיישבות יהודית בזמן בראה לעין אלא לדורות הבאים, ואין הבדל אם הקרקע הופקעה בשנת 1978 ואם בשנת 1968. זו היתה פעולת נישול גסה, ברוטאלית, ואם קוראים לזה היום "אדמת מדינה", זה רק משחק מלים.

נוכחנו בזה כאן, כשראינו הפגנת מובטלים מקריית-שמונה לפני הכנסת. הם צעקו: "לחם, עבודה". חלק מהם אמרו: "לחם, עבודה ושלום", כי הדברים האלה קשורים זה בזה. יש בעיה של חוסר עבודה גם בגליל וגם באזורים

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר-
הכנסת י. זכאי לדיון בוועדת הכלכלה
נתקבלה.

היו"ר י. שמיר :

נצביע עכשיו על הצעתו של חבר-הכנסת אמנון לין.
יש הצעה להעביר את הנושא לוועדה והצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום. נצביע על שתי ההצעות זו
מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא שהעלה
חבר-הכנסת א. לין לדיון בוועדת הכלכלה
— רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה
חבר-הכנסת א. לין בסדר-היום של הכנסת
— מינוס

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר-
הכנסת א. לין לדיון בוועדת הכלכלה
נתקבלה.

4. הצורך הדחוף בפיתוח ועידוד ההתיישבות

הוא כי יש לעם ישראל די זמן והוא יכול להמתין ביישוב
הערבה עד אשר יישב את שטחי המריבה הפוליטיים,
ומאז מלחמת ששת-הימים הסתפקו בכיסוי ערוותה של
הערבה מדי שנה, שנתיים, בעלי תאנה נוסף בדמותו
של ישוב בודד אחד, שכיסה טפח וגילה טפחיים. מאז 1967
הוקמו בערבה, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, 5 יישוב
ביום בלבד. וזה שלוש וחצי שנים שלא הוקם בה שום
יישוב. ובעוד ממשלת ישראל גוררת את העם בציון
להטיח ראש בהרי וערי השומרון, ובעוד ברזי התקציב
וקופת האוצר מחוברים ישירות להשקית טרשים —
לערבה טיפסו אך קומץ משאבים וקמצוץ אמצעים.
חברי הכנסת, שלוש שנים וחצי ללא יישוב אחד נוסף בין
סדום לאילת, בארץ הצמאה והיבשה. שלוש שנים וחצי
שלא הוואר אור נוסף בערבה. עם ישראל ראה את הערבה
דרך פונדקי הדרכים ומחלון המכונית ברחו בלילות
בחופי ים-סוף, עבר ואולי שכת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין קיום פסי,
חברתי ותרבותי לקומץ אנשים קטן במרחבי הערבה.
אין אנו עוסקים בערבה כבשאלה של התנהלות הפגנתית
של "היום כאן ומחר שם". טבעו של האדם שאינו בחר
לעצמו חיי בדידות והתנזרות. באזור רחוק ומבודד כמו
הערבה יש משמעות פסיכולוגית עמוקה לאין-שיעור
לתחושת הבדידות, הגורמת להסתייגות ולהסתגרות. חברי
הכנסת, מספר המתיישבים הקטן בערבה גורם להקטנת
של המוטיבאציה להרחבה והשקעה, ויש צורך ברצון נחרץ
להשקעות ולהרחבה על-ידי מדינת ישראל.

המתיישבים בערבה מתמודדים עם הקושי, עם אזור
בלתי-שיגרי, בעקשנות ובאורך-רוח המהווים דוגמה
נפלאה לרוחו החלוצית של הנוער הישראלי. מים גרועים
ומזיקים לשתיה, מזג אוויר קשה ומכביד, אדמה חקלאית
דלה, מלוחה וענייה, מרחק גדול ממרכזי החיים והתרבות
עם כל אלו מתמודדים המתיישבים. אלו הן עובדות
אובייקטיביות שעליהן חונכנו, מחנכים, ונחנך את עצמנו
גם בעתיד. אך, מספר היישובים, מספר המתיישבים בא-
זור, כמות המשאבים המושקעים באזור על-ידי המדינה
אינם דברים אובייקטיביים; הם נקבעים במדיניות של
מדינה ושל עם.

רבותי חברי הכנסת, מרבית היישובים בערבה מבוס-
סים על גידולי ירקות חורף. כל זעזוע בענף זה וביצוא
החקלאי עלול לפגוע קשות בהתיישבות בערבה. לשם
דוגמה: ב"ב יישובים קיבוציים בדרום הערבה היתה
התפוקה בשנה שעברה 195 מיליון לירות, ההוצאות

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת
אברהם כץ (אוז): הצורך הדחוף בפיתוח ועידוד ההתייש-
בות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת כץ (עז).

אברהם כץ (עז) (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הערבה, חלק מן
הנגב, חלק ממדינת ישראל. אך זה סיימנו דיון על
יישובים בגליל, והנה אני מעלה לדיון גם את ההתיישבות
בערבה. הערבה, פנינה בכתר החלוצי של הנוער הישרא-
לי, נותרה עזובה ובודדה בשולי הנתיב הציוני, בדהור
רכב ישראל ופרשיו אל מול יהודה ושומרון.

שרו לנגב ולערבה את מיטב השירים, עטפו אותם
בבאלאדות של "ישושים מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח
כחבצלת". כמהו עליו, על הנגב, בשירי נשמה ובתחושת
חזון. מיטב המאמץ הלאומי והציוני הושקע בהתמודדות
בין האדם והמדבר. מיטב הבנים חלמו להפריח שממותיו,
להקהות את שיני אקלימו האכזרי ולהתמודד עם אתגריה.
ידע העם היהודי כי אין נגב במדינת ישראל אם אין
חיים יהודיים בנגב. שם טמון החזון, שם טמונים אוצרות
הטבע, שם טמונים מרחבי המוטיבאציה החלוצית. ההת-
יישבות בערבה מגלמת מאז את הקושי, ההיסוס, הווייתור
וההתנכלות. בתחילה חדרו ממנה, לא ידעו כיצד ליפותה,
והיתה נחלתם של הרפתקנים עזי-גפש בלבד. הערבה
היתה כאבן שאין לה הופכין, כי לא ידענו, פשוט, כיצד
להפכה. נסו מפניה וברחו מאתריה. החזון ליווה אך
מעטים וטובים אשר ידעו כי האתר האמיתי של העם
היהודי בארצו הוא בהפרכת שממות הנגב והערבה
בחוכם.

ב-1951 החלו לעסוק בתצפיות חקלאיות ובנסיונות
ההתיישבות, והנסיון הראשון שבהם היה היאחות הנ-
ח"ל בעין-רדיון, היא יוטבתה של היום. מאז ההתיישבות
לאחר 29 שנות העבודה בערבה, המשתרעת על 180 קמ"ר
מסודם ועד אילת, הוא של 12 יישובים חקלאיים, מרכז
אזורי אחד ובסך-הכול כ-3,000 נפש בוגרים וילדים,
הפזורים לארכה של הערבה. נתוני הצמיחה וההתיישבות
הדלילים של 3 עשורים משמעותם חמורה ביותר לעתיד
האזור, לקומץ מתיישביו ולעם ישראל. קבוצות המתייש-
בים בקיבוצים ובמושבים המתעקשים להיאחו בקרקע
המדבר תלויים על בלימת הצמיחה והפריצה קדימה.
הבעיות העומדות כיום בפני התושבים המעטים באזור
זה לא יבואו על פתרונן אלא בשינוי מהותי של מספר
התושבים הרואים בערבה את ביתם, וזאת על-ידי הגדלת
מספר היישובים.

מאז 1967 צמחה תפיסה מדינית אשר ביטויה בפועל

הירדן, את רמת-הגולן, את הגליל ואת הנגב. חרף כל הקשיים הכלכליים העמידה הממשלה בשנתיים האחרונות — אם אינני מתייחס לשנה הקרובה — תקציבים להת-יישבות בהיקף שלא היה דוגמתו במשך שנים רבות, ונעשו ההתיישבויות בהיקף שלא היה כדוגמתו במשך שנים רבות. אותו דין בעניין המים. מאז נגמר ביצוע התכנית של מפעל המים הארצי לא הוקמו בארץ מפעלי מים בהיקף רחב. בשנתיים האחרונות, לרבות לשנה הבאה עלינו לטובה עכשיו, העמידה הממשלה תקציבי פיתוח מים שלא היו כדוגמתם במשך שנים רבות.

למען האמת, מאחר שהנושא רציני, רציתי להציע להעביר את הנושא לוועדה. אבל כאשר שמעתי את הנוסח של הדיבורים, את צורת הביטוי, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, — — —

חיים קורפו (הליכוד) :

נדמה לי שתברר-הכנסת אבנרי נרשם כדי להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום ולא כדי להעביר לוועדה.

היו"ר י. שמיר :

אני לא טעיתי.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

היה ברור לי מראש שהשר יציע להסיר את ההצעה. את הצעתי להעביר נושא זה לוועדה אני יכול לנמק — — —

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-ביניים)

מה רוצה חבר-הכנסת קורפו ?

היו"ר י. שמיר :

תגיד את דבריך.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

נרשמתי להעביר את ההצעה לוועדה. אני יודע מה אתה רוצה.

משה שחל (המערך) :

לחבר-הכנסת קורפו יש שיטה — — —

היו"ר י. שמיר :

אני מבקש שלא לבזבז את זמננו בהלצות שאינני רוצה להגידן.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אני אגדיר את ההצעה במשפט אחד, הלקוח מדבריו של השר שרון. הוא אמר : נתחלל גם בערבה וגם ביהודה ובשומרון — גם שם וגם שם. הכוונה האמיתית שלו היא : יהודה ושומרון — כן ; הערבה — לא. מעבר לקו-הירוק — כן ; מצד זה של הקו-הירוק — לא. הצעתי היא להעביר את העניין לוועדה, כי ברור לחלוטין שיש כאן ברירה של א"א. גם אילו היינו הרבה יותר עשירים היתה זאת ברירה של א"א — על-אחת-כמה-וכמה שזה נכון במצב הנוכחי במדינה. אנחנו יכולים לפתח או את הערבה או את ג'בל-כביר וכל מיני ג'בלאות אחרות. הציבור הישראלי בכללו וההתיישבות העובדת בפרט צרי-

הישירות היו 203 מיליון לירות, והגרעון התיפעולי בכל רשת הישובים — 8 מיליון לירות.

רבותי חברי הכנסת, כדי לקיים התיישבות וחקלאות בערבה יש הכרח בחמישה תנאים, לפחות : 1. הגדלה ניכרת של כמיות המים ; 2. פיתוח והעמקת המחקר החקלאי ; 3. ריענון תוך הוספת ישובים ; 4. פיתוח מפעלים אזוריים ; 5. הרבה אהבה ורצון טוב.

אין ביטוי הולם יותר לקוצר ידה של הממשלה בפיתוח הערבה מאשר התעלמות משרד החקלאות מפ"תוח מקורות המים באזור זה. "אסון" קרה לה, למדינה. התברר, לעומת מה שחשבנו בעבר, כי מדרום לשדה בוקר יש אפשרות לנצל עוד כ-50 מיליון קוב מים. ניצול של פוטנציאל מים זה, המחייב השקעות וקידור חים, עשוי לשנות את פניו של המדבר. למים אלה אין כל השפעה על מאזן המים הארצי. אך ראה זה פלא, בתקציב לפיתוח מקורות המים של משרד החקלאות לשנת 1980/81 הוקצב סכום של 15 מיליון לירות בלבד — קידוח מים נוסף אחד בערבה. רבותי חברי הכנסת, כל ישוב חדש בערבה זקוק לשלושה עד ארבעה קידוחי מים לקיומו. ההחלטה על ההקצאות בתקציב לערבה, רק מנקודת מבט של פיתוח המים, היא גורדין מוות להת-יישבות בערבה ולישובים שאנו רוצים בקיומם בעתיד.

לפני כשנה-חודש ביקר שר החקלאות בדרום הערבה. העתונות הודיעה : הסיר היה טוב ; וכותרות הודיעו בקול תרועה על הודעת השר — "6 ישובים בערבה תוך שנת יים". התקוות הופרכו ובעקבותיהן באו האכזבות. לאחר שהתפור העשן וגנזו ערפילי הסיסמאות נותרו רק האכזבות והשממות הרחבות של הערבה.

חברי הכנסת, על ממשלת ישראל להצהיר בגלוי ובברור — לתושבי הנגב והערבה זכות לדעת את האמת : האם הערבה היא עדיין יעד התיישבותי ולאומי לעם היהודי ? האם יישוב הנגב הוא צורך לאומי או שהוא בעייתם של מעטים, חלוצים, שקשרו את גורלם עם האזור ? האם יש באמתחתו של משרד החקלאות של ממשלת ישראל בשורות אף עוד הודעות לעתונות ?

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, הערבה היא מעל לכול שיקול פוליטי חולף של משא-ומתן. לחץ מפלגתי, וצרות-עין בין-אישית. המרחבים פתוחים, השטחים פנויים והאופציה החלוצית הגדולה של העם היהודי עדיין נתונה. אם תדע מדינת ישראל לפתח תשתית, לסלול כבישים, לקדוח מים, למתוח קווי חשמל, להקים ישובים — תקום בערבה חברה חדשה ויוצרת.

רבותי חברי הכנסת, האם תיתן כנסת ישראל יד למדיניות אשר במקום הפרחת השממות מפריחה תקוות, במקום יישוב הערבה מתנחלת בשטחי מריבה, במקום לכסות את הערבה בישובים מגלה ערוותה ברבים, במקום להקל את חיי תושבי הערבה הופכת אותם לבני-ערובה לתנאים הקשים, למדיניות לא מתחשבת ומתעלמת ? חברי הכנסת, אני מציע לדון בנושא ההתיישבות בערבה במליאה.

היו"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות א. שרון :

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, תפארת הנוער הישראלי מיישבים את הערבה, אך לא פחות מכך את השומרון, את ארץ יהודה, את חבל עזה, את בקעת-

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
 בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
 ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.
 בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — מיעוט
 נגד — רוב
 ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לא נתקבלה.

כים להבין שזוהי הברירה. לכן אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר י. שמיר :

חבר-הכנסת כץ (עוז), האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

אברהם כץ (עוז) (המערך) :

לא. אני מבקש דיון במליאה.

היו"ר י. שמיר :

לפנינו שלוש הצעות. נצביע קודם על הצעתו של השר שלא לכלול את ההצעה בסדר-היום.

5. החכרת 500 דונאם נוספים לחוותו של אריק שרון על-ידי מינהל מקרקעי ישראל

היו"ר י. שמיר :

ועדת-קנת קביעה ברורה, חד-משמעית, שהשר שרון לא מילא אחרי המלצות ועדת-אשר וכי "קיים חריג במקרה של שר החקלאות שאין להשלים עמו, ואפילו היה מר שרון שר של משרד אחר לא היתה המסקנה שונה בגלל היות רעייתו מנהלת של עסק", דהיינו חוותו.

השר שרון התעלם מהמלצות ועדת-אשר ואחרי כן המשיך להתעלם מקביעות ועדת-קנת בנושא חוותו. גם הממשלה עד כה התעלמה מהקביעה הזאת של ועדת-קנת וממסקנותיה ביחס לשר שרון. השר שרון ממשיך להיות בעל אחוזה גדולה ובעל משק חקלאי הרבה מהחלטות משרד החקלאות ושר החקלאות משפיעות השפעה מכרעת על עסקיו הפרטיים של השר שרון בעל האחוזה. החכרת 500 דונאם אדמת מרעה לחוותו של השר שרון, על-ידי מוסד הכפוף למשרד החקלאות — מינהל מקרקעי ישראל הכפוף למשרד שהשר עומד בראשו — אשר התגלתה בימים אלה נוסכת אור על חומרת התעלמותם של השר שרון והממשלה כולה מהמלצות של שתי ועדות שקבעו שאין השר שרון יכול להיות בעל עסק חקלאי כחוות "שקמים". עתה מתברר שהנושא הזה, ניגוד העניינים והאינטרסים הקיים בין בעלות על חוות "שקמים" בתפ"קיד שר החקלאות, אינו רטורי, אינו היפותטי, אינו תיאורטי אלא מאוד קונקרטי ואקטואלי.

כאן מתעוררות כמה השגות שאין לעבור עליהן לסדר-היום אם הכנסת מעוניינת למנוע את ההתדרדרות למצב שעמו אנו מתקרבים לשלטון של ימיה הביניים, כששלי-טים פיאודאליים הכריזו "מה שטוב לי — הוא טוב למדינה" ו"המדינה זה אני". חומרת המצב היא לא רק בצפיפות של השר שרון על המלצות שתי ועדות ציבוריות רשמיות שהוא חייב לחדול מלהיות בעל עסק הקשור בפעילות משרדו ולא רק בכניעת הממשלה לאמביציות ולאינטרסים הפרטיים של שריה; אנו כאן עומדים בפני פראקטיקה של הפיכת האחווה בשלטון למקור רווח, הרחבת עסקים פרטיים ורמיסת הנחיות ועדת-אשר הקובעת, לפחות למראית עין, דרכים להינזרות שרים מניצול משרדיהם למען קידום אינטרסים פרטיים. ועדת-אשר קבעה במפורש את הכלל הבא: "החלטה או פעולה שיש לשר עניין אישי בה לא תתקבל אלא על-ידי ועדת שרים ובלי השתתפות השר עצמו". הממשלה קיבלה המלצות ועדת-אשר כהחלטה רשמית שלה כבר ב-1977. החכרת 500 הדונאם לשר שרון היתה ב-1979.

כאן נשאלות כמה שאלות, וזאת מבלי לקבוע אם החכרת 500 הדונאם האלה לשר שרון היתה לפי חנוה

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום של חבר-הכנסת טובי: החכרת 500 דונאם נוספים לחוותו של אריק שרון על-ידי מינהל מקרקעי ישראל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב"מעריב" מ-31 בינואר פורסמה הידיעה שמינהל מקרקעי ישראל החכיר בשנה שעברה לחוות "שקמים", השייכת לשר-החקלאות שרון, 500 דונאם מרעה באזור הכפר הערבי הנטוש הוג'. השטח הוחכר לחוות השר שרון על-ידי ועדת ההתכרות במינהל מקרקעי ישראל, שיושבים בה נציג המינהל, נציג משרד החקלאות ונציג המרכז החקלאי. מהכתבה מתברר שהאדמה הוחכרה במחיר של 65 אגורות דונאם לשנה. הכתבה ב"מעריב" מספרת עוד שאנשי חוות "שקמים" הקימו בשטח מבנים ארעיים לאיסכון הצאן והרועים. עובדת ההחכרה אושרה על-ידי נציג הממשלה בפני יושב-ראש הכנסת והסגנים, כפי שפורסם ב"דבר" מיום 5 בפברואר. נציג הממשלה אף אמר כי הנושא נבדק וכי השר שרון קיבל את האדמה בתנאים המקובלים, כמו כל חקלאי.

החכרת 500 דונאם אדמה לחוות שרון, בת ה-4,000 דונאם, על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, מוסד הכפוף למשרד החקלאות שהשר שרון עומד בראשו, מעוררת כמה בעיות חמורות, מינהליות ומוסריות, שהכנסת חייבת לתת עליהן את הדעת. מתעוררת כאן שוב בכל חומרתה הבעיה המוסרית הנובעת מניגוד האינטרסים או ניגוד עניינים, שדנה בו ועדת-אשר, בין תפקיד שר בממשלה ובין עסקיו הקשורים במשרד שהוא ממונה עליו. כידוע בראשית כוננותה, כשנתקלה בבעיה הזאת, מינהל הממ"ש של הנוכחית ועדה ששמה "הוועדה הציבורית בנושא ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים", שנודעה אחרי כן בשם ועדת-אשר. בדו"ח שהגישה ועדת-אשר לממשלה באוגוסט 1977 המליצה הוועדה על כללים ששרים ינהגו לפיהם בנושא עסקיהם הפרטיים כדי שלא יהיה ניגוד בין עסקיהם ותפקידיהם הציבוריים כשרים. המלצות ועדת-אשר אומצו על-ידי הממשלה כהחלטה ונתפכו לכל-לים המחייבים את השרים וסגניהם ואת הממשלה כולה. יותר מאוחר מינתה הממשלה עוד ועדה, היא ועדת-קנת, לבדוק את יישומם של הכללים שקבעה ועדת-אשר. ועדת-קנת עסקה בבעיותיהם של שרים שנבעו מהמלצות ועדת-אשר. במקרה הספציפי של השר שרון וחוותו קבעה

החריגים ופניות העורף לכללי המינהל התקין ולמוסר — כל זה השתקפות של תדמיתה של ממשלת הליכוד, ההולית מדהיאה אל דחי; כל זה הוא השתקפות של הרמה המוסרית של מדיניות השלטון בכל החזיתות — בחזית חוץ ובחזית פנים. חובה על הכנסת, מתוך אחריות כלפי החברה הישראלית, לקרוא את הממשלה לסדר בקשר לטיפול בננושא "המקרה החריג של השר שרון"; חובה לתבוע מן הממשלה לקבל "החלטת גברית", כפי שאמר ראש הממשלה וכפי שתבע ראש הממשלה — "החלטת גברית" שמשמעותה אחת ויחידה: או לפטר את השר שרון או שתפטר הממשלה בעצמה. לשם כך מציע אני דיון בכנסת בנושא זה.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

משה שחל (המערך):

אני חושב ששר אחר היה צריך להשיב על הצעה זו.

שר-החקלאות א. שרון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשנה-וחצי קיבל מינהל מקרקעי ישראל פנייה מהחווה "שקמים" לאשר לה הרשאת רעייה עונתית בשטח שאינו ראוי לעיבוד הנמצא במרכז שטחי המשק, לרבות החכרה עונתית של שני דונאם למכלאת צאן ניידת. ביום 25 בינואר 1979 החליטה ועדת ההחלטות המחוזית לאשר מתן הרשאה למקובל.

אבקש להסיר את ההצעה הקנטרנית מסדר-היום.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

יוסי שריד (המערך):

יש לי שאלה.

היו"ר י. שמיר:

השר סיים את דבריו. אין לך את מי לשאול.

יוסי שריד (המערך):

השר אמר שאלה 500 דונאם שאינם ראויים לעיבוד, והם ניתנים לעיבוד.

היו"ר י. שמיר:

אין לך רשות דיבור.

משה שחל (המערך):

החנינה לבן-ציון גרמה —

(קריאות מספסלי המערך והליכוד)

היו"ר י. שמיר:

אבקש להפסיק את הוויכוחים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): גם על שחיתות אתם מגינים?

היו"ר י. שמיר:

אני מפסיק את הישיבה.

הישיבה הופסקה בשעה 17:15 וחודשה בשעה 17:20.

היו"ר י. שמיר:

אני מתכבד לחדש את הישיבה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

ליט המקובלים לגבי כל חקלאי או לא. מדוע שר החקלאות לא דאג לכך שהחלטה, שיש לו עניין אישי בה, תתקבל על-ידי ועדת שרים, כפי שקבעה ועדת-אשר? מדוע העביר החלטה כזאת למינהל מקרקעי ישראל, לאנשים הכפופים לו? שאלה נוספת: האם הממשלה ידעה על כך? ואם ידעה — מדוע ועדת שרים לא דנה בנושא ולא קיבלה את ההחלטה, כפי שהמליצה ועדת-אשר? או שמא יש להוציא את המסקנה שהממשלה קיבלה את המלצות ועדת-אשר רק כדי להתקשט בהן ולא לפעול לפיהן? האם הממשלה לא ידעה את העובדות? הייתכן שממשלה המכבדת את עצמה, לאחר שידעה את העובדות, תעבור לסדר-היום בלי לקרוא את השר הנוגע בדבר לסדר ובלי שתוציא את המסקנות לגבי הפרה חמורה כזאת של החלטות הממשלה עצמה? או שלשר שרון, "מלך ישראל", כהגדרת חברו לסיעה חבר-הכנסת גרופר, מותר הכול ואין מי שיקרא אותו לסדר? או, אולי, לשר שרון מגיעות בעיני הממשלה זכויות-יתר להמרות את פיה ולהיות השר היחיד שמותר לו להפר את המלצות ועדת-אשר, להחזיק בעסקים בניגוד להמלצותיה ואף להגדיל ולהרחיב את עסקו בדרכים ובוצרות הסותרות לא רק את הטעם הטוב אלא אף החלטות וסיכומים של ועדה ציבורית ושל הממשלה? מדוע לשר שרון מותר אף לזלזל בוועדת הכנסת, לסרב להופיע בה לפי הזמנתה ובכך להיות שר חריג גם ביחס אל הכנסת? כנראה בהיותו נציגו של גוש-אמונים בממשלה, כנראה בהיותו שר ההתנחלות ושר עסקי הקרקע המפוקפקים; כנראה בזכות היותו שר המגרש ועוקר ערכים מאדמתם, שר המחשד ימי הצלבנים ביחסים עם האוכלוסיה הערבית ומקים את מערכת המצפים הידועים לשימצה בגליל — כנראה כפרס על כל הפעולה "הקדושה" הזאת בעיני ממשלת הליכוד מקבל השר שרון את כל זכויות-היתר האלה.

ובאשר לגופה של ההחלטה של מינהל מקרקעי ישראל אל ההחכיר לשר הממונה עליו 500 דונאם ב-325 לירות לשנה, נשאלות כאן כמה שאלות. נציג הממשלה טוען שהשטח הוחכר על-פי הנהלים המקובלים במינהל לגבי נושאים אלה. ברצוני לשאול את שר החקלאות: מה הם הנהלים הקיימים להחכרת שטחים בגודל של 500 דונאם? ואם קיימים, היכן פורסמו נוהלים כאלה? האם הובאו לידיעת הציבור המעוניין לחכור? נציג הממשלה אמר ליושב-ראש הכנסת ולסגניו שהשר שרון קיבל את האדמה בתנאים המקובלים לגבי כל חקלאי. איפה הם החקלאים שקיבלו 500 דונאם בחכירה? מי הם הבדואים, למשל, תושבי הדרום, התושבים הערבים בנגב, תזוקים והרע-בים לאדמה, שקיבלו בחכירה שטחי מרעה כאלה? מה-תושבים הערבים בנגב גוזלים את האדמה, מפקיעים אותה, אך לשר שרון נותנים אותה ביד רחבה. על-פי אילו קריטריונים נעשים דברים אלה? ב"מעריב" נמסר גם שעל אדמות אלה שהותכרו לשר שרון הוקמו מבנים ארעיים לשימוש הצאן והעובדים. האם רשות כלשהי הוציאה רשיון למבנים אלה? לחקלאי הערבי בנגב ובג-ליל לא נותנים אפילו להקים סככה מפני השמש, אף על אדמתו שלו. ואם מעז הוא ומקים איזשהו מבנה ארעי, הכולדוור מייד מתייצב והורס. על-כן מי התיר מבנים אלה באדמה שהותכרה לשר שרון?

חברי הכנסת, המשתמע מפרשת החכרתם של 500 הדונאם לחות השר שרון הרבה יותר חשוב מ-500 הדונאם עצמם. השר שרון, חוותו, עסקיו, הליכותיו וכל

אירי אבנרי (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין את הנטייה של יושב-ראש הכנסת להתרגז הפעם יותר מהר-גיל. אני גם מבין את שרי ממשלת ישראל, שאף אחד מהם לא היה מוכן, כנראה, לעלות על הדוכן ולהשיב על ההצעה לסדר-היום.

שרי-החקלאות א. שרון :

אין בזה גרעין של אמת.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אף שר אחד בממשלה לא היה מוכן להגן עליך.

שרי-החקלאות א. שרון :

— — — כמו שאינך אומר דברי אמת כמעט מימך, גם במקרה זה לא אמרת אמת.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אני שמח שהשר הוסיף את המלה "כמעט". אין זה רגיל אצלך. זוהי התקדמות גדולה מאוד אצלך.

אדוני היושב-ראש, כלנו עומדים המומים מול המצב שנוצר, לגבי חוות השר שרון, מצב מחפיר, חסר תקדים, שאין דוגמתו בשום מדינה מתוקנת. אפילו ברפובליקת-באנאנוס מרכז-אמריקאית אין כמותו.

ביום א' הבא עומד אשר ידלין להשתחרר מבית-הסוהר. נדמה לי שכולנו צריכים לכרוע ברך לפניו ולב-קש סליחה, כי מה שהוא עשה הוא כאין וכאפס לעומת השחיתות של ממשלת ישראל המתבטאת בנושא זה, שחיתות תהומית שלא תמצא דוגמתה בשום מדינה המ-ימרת להיות — — —

מיכאל דקל (הליכוד) :

תתבייש לך.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אין דבר כזה בשום מקום בעולם. בגוואטמאלה, ב-האיטי, אולי יש דבר כזה בהיחבא. אבל היכן מצב כזה בגלוי, ששר מחזיק בחוזה, מוסר לעצמו קרקעות, מחכיר לעצמו קרקעות, קובע לעצמו את מחיר ההחכרה? היכן נמצא דבר כזה בעולם, בגלוי ובפרהסיה? אפילו צביעות כבר אין כאן.

(חברי הכנסת מ. דקל קורא קריאת-ביניים)

כולכם יודעים שזה נכון. בלבנו פנימה אין כאן אף חבר כנסת אחד החושב אחרת. כולכם יודעים שזה כך. מתוך קוליגאליות מזוייפת, שאינה במקומה, אתם נאלצים להגן על מצב מחפיר זה.

אדוני היושב-ראש, אני שונא את כל צורות הלאומ-נות, להבדיל מאותה לאומיות בריאה שעל ברכיה חונכתי. כאן יש תופעה חדשה: לאומנות כדאית. לא רק ארץ-ישראל שלמה אלא ארץ-ישראל משתלמת. לא רק גוש-אמונים, אלא גם גוש-שלמונים.

(חברי הכנסת א. לבני קורא קריאת-ביניים)

דגל הלאומיות הצרופה מעל לראש, ומתחת לדגל — עסקים פרטיים.

מיכאל דקל (הליכוד) :

חברי-הכנסת אבנרי יודע הכול.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

אכן, זוהי תשובה מוחצת לדברים העובדתיים ש-נאמרו כאן.

אדוני היושב-ראש, אין לסבול מצב כזה. אתם מוסיפים חטא על פשע, שחיתות על שחיתות, עזות-מצח על עזות-מצח, כאשר אתם מונעים מן הכנסת להביע את דעתה על נושא הטעון דיון והכרעה לאומית.

אם הכנסת לא תקבל את ההצעה לדון בעניין זה במליאה — ואני סבור שיש לדון בו במליאה — אציע שהכנסת תעביר את הסוגיה הזאת רשמית לוועדה מ-וועדותיה כדי שהכנסת תביע סוף סוף את דעתה המוסכ-מת על פרשה מבישה זו.

היו"ר י. שמיר :

אני מבין שההצעה היא להעביר את הנושא לוועדה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

כן.

היו"ר י. שמיר :

חברי-הכנסת טובי, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

תופיק מוזי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אני מבקש לדון במליאה.

היו"ר י. שמיר :

נצביע על הצעת השר שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת מול הצעתו של חברי-הכנסת טובי לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

(קריאה : מבקשים למנות את הקולות).

היו"ר י. שמיר :

נמנה.

הצבעה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-

היום של הכנסת — 25

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת — 9

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י. שמיר :

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 9

נגד — 25

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר י. שמיר :

חברי הכנסת, הישיבה הבאה של הכנסת ביום ב', הבא, בשעה 16.00, ישיבה זו נעולה.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ש"ז—ש"ח

- א. שאלות ותשובות.
- ב. החינוך בתפוצות — גמר הדיון.
- ג. חוק יסודות המשפט, תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- ד. מערכת שירותי הבריאות — דיון.
- ה. חוק מס מעסיקים (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. הצעות לסדר-היום.
- ח. הנשירה בקרב יהודים היוצאים מברית-המועצות — דיון.
- ט. חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים (נישואין וגירור-שין), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- י. חוק התובלה האווירית, תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון), תש"ם—1979 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 5), תש"ם—1979 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 2), תש"ם—1979 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק תקנת השבים, תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק דיני עבודה (הסכם להקמת שדות-תעופה בנגב), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק יסוד : החקיקה (קריאה ראשונה).
- יז. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תש"ם—1979 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט העירוניים (מס' 6), תש"ם—1979 (קריאה ראשונה).
- כא. הצורך בייעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף — הצעות מטעם חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האוזנר, ד. גולומב וש. אליהו.
- כב. הקמת רשות לפיתוח הגליל — הצעת חברי-הכנסת י. כהן.
- כג. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח — הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל ומ. וירשובסקי.
- כד. מעמדם של עובדי מדינה — הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
- כה. כינון המטה למלחמה באינפלוציה — הצעת חברי-הכנסת ע. אמוראי.
- כו. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים — הצעת חברי-הכנסת ד. גולומב.
- כז. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבסוד המצרך לסיבסוד הנצרך — הצעת חברי-הכנסת מ. פעיל וח. ברילב.
- כח. יום הסביבה לבין-לאומי — הצעת חברי-הכנסת י. תמיר.
- כט. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני בארץ — הצעת חברי-הכנסת ע. הדר.
- ל. הצורך בהוזלת מחירי הנפט והסולר להסקה ביתית בכל אזור ההר, לרבות ירושלים וצפת — הצעת חברי-הכנסת ע. ברעם.
- לא. היעדר רופאים בירוחם — הצעת חברי-הכנסת י. ז'. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן קטן.
- לב. השבתה בצי הסוחר — הצעת חברי-הכנסת מ. אל-גרבל, י. ז'. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וש. שטרן-קטן.
- לג. עתידן של קיצבאות הילד הראשון והשני — הצעת חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו.
- לד. התגברות האנטישמיות במערב אירופה — הצעת חברי-הכנסת מ. קצב.
- לה. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).
- לו. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה ש"ח

825. ש. אלוני (תנועה לזכויות האזרח) : שמירת צינעת הפרט במשרדי הממשלה ובמוסדות ציבור.
- 826—829. הבטיחות בנמל התעופה בן-גוריון — הצעות חברי-הכנסת ג. האוזנר, מ. וירשובסקי, י. בן-מאיר ומ. שמיר.
839. י. ז'. אמיר (המערך) : תפיסת קרקעות הלאום בשטחים של ישובים בדרום הארץ.
831. ד. רוזלוי (המערך) : עתידה של קצרין.
832. ש. אסעד (התנועה הדמוקרטית) : בעיות הכפר בית ג'ז'.
833. פ. גרופר (הליכוד) : המשך קיומה של חברת הת-עופה ק.א.ל.
- 834—835. איכלוס בני המושבים — הצעות חברי-הכנסת י. זכאי וא. לין.

836. א. כץ (עז) (המערך): הצורך הדחוף בפיתוח 837. ת. טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): ועידוד ההתיישבות.
החכרת 500 דונאם נוספים לחוותו של אריק שרון על-ידי מינהל מקרקעי ישראל.

ג. הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 2), תש"מ—1980

1. תיקון סעיף 12 בסעיף 12 לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה—1975¹, בסופו יבוא:
"ג) הקרן רשאית לסייע למימון פעולותיה של קרן שתפקידה לפצות, במקרים כאמור בסעיף קטן (א), נפגע שפגיעתו אירעה בשטח המוחזק
2. תחילה תחילתו של חוק זה ביום א' בתשרי תשל"ז (25 בספטמבר 1976).

¹ ס"ח תשל"ה, עמ' 234; תשל"ח, עמ' 49.

הסתייגות לחוק הנ"ל

1. לסעיף 1 שילנפקי מציע:
בסעיף 1, במקום "בשטח מוחזק על-ידי צבא-הגנה

ד. הצעת חוק מס מעסיקים (תיקון מס' 2), תש"מ—1980

1. הוספת סעיף 2א אחרי סעיף 2 לחוק מס מעסיקים, תשל"ה—1975¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:
"2א. פטורים
(א) מעסיק המשלם הכנסת עבודה בעד עבודה באחד מאלה יהיה פטור ממס מעסיקים בשל אותה הכנסה:
(1) במפעל תעשייתי שעיקר פעילותו בש"נת המס היא פעילות ייצורית כמשמ"עוטה בחוק עידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט—1969²;
(2) במשק חקלאי המשמש בשנת המס בעיקר לייצור תוצרת חקלאית לרבות צמחים ובעלי חיים;
(3) בתאגיד העוסק בשיווק ואשר לפחות 70% מהשיווק שלו בשנת המס הם מכירות לחוץ-לארץ של מוצרים תעשייתיים שיוצרו בישראל או של תוצרת חקלאית ישראלית, בין דרך מכירה של מוצרים ותוצרת כאמור שקנה ובין דרך מכירתם בשביל אחר תמורת עמלה;
(4) בהפעלת מלון, פנסיון, בית מרגוע, בית הארחה או בית אבות;
(5) בבניית בתי מגורים או בעבודה הקשורה בהכנה או בהשלמה של בנייה כאמור, לרבות עבודות חפירה, סלי-לת דרכים ועבודות עפר.
(ב) מעסיק שחל עליו סעיף קטן (א), המשלם הכנסת עבודה גם במפעלים או פעילויות
2. תיקון סעיף 4 בסעיף 4 לחוק העיקרי, במקום "והשגה" יבוא "השגה והפרשי הצמדה וריבית".
3. הוראת שעה
(א) על אף האמור בסעיפים 2 ו-3 לחוק העיקרי יהיו שיעור המס ושיעור התשלום —
(1) בשנת המס 1979 — 7% על הכנסת עבודה המשתלמת בעד עבודה בחודשים ינואר 1980 עד מארס 1980 וכן על תשלומים חד-פעמיים המשתלמים באותם חודשים בעד עבודה בשנת המס 1979 ואינם מת-ייחסים לחודש מסויים;
(2) בשנת המס 1980 — 7%;
ואולם שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי להקטין את השיעור האמור ובל-בד שלא יפחת מ-4%.
(ב) החל בשנת המס 1981 רשאי שר האוצר, באי-שור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע לגבי שנת מס פלוגית, לפני תחילתה של אותה שנה, כי שיעור המס יהיה 7% או אחוז נמוך מזה אך לא פחות מ-4%.
(ג) סעיף זה לא יחול על חברה תושבת ישראל אשר לפחות 90% מהכנסותיה, למעט הכנסות ממילווה בטחון, הם מאחת מאלה:
(1) הפעלת כלי שיט בהובלה בין-לאומית,

¹ ס"ח תשל"ה, עמ' 118; תשל"ז, עמ' 22.

² ס"ח תשכ"ט, עמ' 232.

4. תחולה
תחולתו של סעיף 1 לגבי הכנסת עבודה המשתלמת
מת החל בחודש ינואר 1980, וכן על תשלומים
חד-פעמיים המשתלמים בחודשים ינואר 1980 עד
מארכ 1980 בעד עבודה בשנת המס 1979 ואינם
מתייחסים לחודש מסויים.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

ת. טובי מציע:
(א) בפסקה (5), למחוק את המלים "לרבות עבו-
דות חפירה, סלילת דרכים ועבודות עפר".
(ב) למחוק פסקה (ב).
אחרי סעיף 1
ע. אמוראי מציע:
"אחרי סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:
"2א. שיעור המס למלכ"רים
לגבי מעסיק שהוא מוסד ללא מטרת רווח
יהיה שיעור המס 12%".
ד. גולומב מציע:
אחרי סעיף 5 לחוק העיקרי יבוא:
"5א. דין המדינה
לעניין חוק זה דין המדינה כדין מעסיק
אחר".

לסעיף 3

ע. אמוראי מציע:
למחוק את הסעיף.
ע. הדר (הורביץ) מציע:
בסעיף קטן (ג), פסקה (2), אחרי המלה "ציבורית"
יבוא "לרבות מטוסי ריסוס".
ת. טובי מציע:
במקום "7%" יבוא בכל מקום "6%".

ה. הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (תיקון מס' 6), תש"ם—1979 (הצעת חבר-הכנסת א. מלמד)

תו, בהתחשב בדתו, במעמדו, באורח חייו ובש-
אר נסיבות העניין".
2. תיקון סעיף 47
בסעיף 47 לחוק העיקרי אחרי פסקה (6) יבוא:
"(7) הקצאת כספים לקיום החובה לפי סעיף 38(ב)".

ד ב ר י

בשינויים המחוייבים, באפוטרופוס של פסול-
דין".
מקובל בישראל, שבני אדם ערירים נותנים מתנה
בחיים למוסד צדקה כדי שמטעם המוסד ייאמר קדיש
לזכרם בשנה שאחרי פטירתם ובימי השנה שלאחר מכן,
ולפעמים — אף שילמדו משניות לעילוי נשמתם. סעיף
38 הנ"ל אינו מרשה לאפוטרופוס לדאוג להיבט זה של
צרכי החסוי.
ידועים מקרים שבהם האפוטרופוס ביקש להבטיח את
אזכרת פסול-הדין, כיאות בנסיבות העניין, אבל בית-
המשפט היה מנוע מלתת הוראות המאפשרות את הדבר.

ובלבד שמרביתם של כלי השיט רשומים
בישראל או חייבים ברישום בישראל;
(2) הפעלת אווירונים רשומים להובלה ציבו-
רית, ובלבד שמרביתם של האווירונים
רשומים בישראל או חייבים ברישום ב-
ישראל.

לסעיף 1

ע. אמוראי מציע:
אחרי פסקה (5) יבוא:
(6) במוסד ללא מטרת רווח שהוא מוסד לחינוך
ילדים.
(7) במפעל המייצא לפחות 20% מתוצרתו.
ד. גולומב מציע:
אחרי פסקה (5) יבוא:
(6) בחברה תושבת ישראל אשר לפחות 90% מ-
הכנסותיה, למעט הכנסות ממיליות בטחון, הם מ-
הפעלת כלי-שיט בהובלה בין-לאומית ובלבד שמר-
ביתם של כלי-השיט רשומים בישראל או חייבים
ברישום בישראל.

ע. הדר (הורביץ) מציע:
אחרי פסקה (5) יבוא:
(6) במפעל שירותים ש-80% ממחזורו מיועד ליצוא.
ד. רוזוליו מציע:
אחרי פסקה (5) יבוא:
(6) במשחטות ומערכות למיון תוצרת חקלאית.
(7) במפעלים שהשר ימצא לנכון לפטור, באישור
ועדת הכספים של הכנסת.

1. תיקון סעיף 38
האמור בסעיף 38 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטר-
ופוסות, תשכ"ב—1962¹ (להלן — החוק העיקרי)
יסומן (א) ואחריו יבוא:
" (ב) היה פסול-דין שומר מצוות ומת מבלי להשאר
צוואה חייב האפוטרופוס לדאוג להבטחת אזכר-

סעיף 38 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות,
תשכ"ב—1962, מורה לאמור:
"38. תפקידי האפוטרופוס לקטין ולפסול-דין
אפוטרופוס של קטין חייב לדאוג לצרכי הקטין,
לרבות חינוכו, לימודיו, הכשרתו לעבודה, ול-
משלח-יד ועבודתו, וכן חייב הוא בשמירת
נכסי הקטין, ניהולם ופיתוחם; הוא רשאי להח-
זיק בקטין ולקבוע את מקום מגוריו והוא
מוסמך לייצגו; והכול אם לא הגביל בית-
המשפט את תפקידי האפוטרופוס. והוא הדין,

ולתקן את סעיף 47 לחוק כך שהוצאה כספית למטרה זו תהיה טעונה אישור של בית-המשפט.

מוצע איפוא להוסיף לחוק סעיף שלפיו יהיה על האפוטרופוס לדאוג להבטחת אזכרתו של פסול-דין, בהתחשב בדתו, במעמדו המשפחתי והחברתי ובאורח חייו

1. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תש"ח—1980 (הצעת חברי-הכנסת י. בן-מאיר)

98. אין הפליה בנסיבות מסוימות
לא יראו אדם כאילו הוא מופלא לרעה לעניין סעיף 39 אם מקום העבודה הוא מפעל או מוסד או חלק מהם המופקדים על בטחון הציבור, או אם עבודתו קשורה בשמירת בטיחותם, שלומם או בריאותם של בני-אדם או לבטחון המדינה.

99. שינוי סביר בתנאי עבודה
על אף האמור בסעיף 39 רשאי המעביד לשנות באופן סביר את תנאי העבודה של עובד שמסר הודעה כאמור באותו סעיף אם הדבר נובע מאי-העסקתו בימי המנוחה.

100. סמכות בית-דין לעבודה
לבית-דין אזורי לעבודה סמכות ייחודית לדון בתובענות שעילתן בהוראות סעיפים 39, 99 ו-98, אולם לא יודקק בית-הדין לתובענה כאי-מיר שהוגשה לאחר תום 6 חודשים מיום תחילת העילה."

1. תוספת סעיפים 39—19
אתרי סעיף 39 לחוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א—
1951, יבוא :

39. איסור אפליה
לא יופלה לרעה אדם בקבלה לעבודה או בתנאי עבודה בשל רצונו לשמור את ימי המנוחה השבועית וימי המנוחה הקבועים כמשמעותם בפקודת סדרי השלטון והמשפט, תשי"ח—1948² (להלן — ימי המנוחה), ובלבד שמסר על כך הודעה בכתב למעבידו לא יאוחר מ-6 חודשים מיום תחילתו של חוק זה או 3 חודשים מיום תחילת עבודתו אצל אותו מעביד, הכול לפי המועד המאוחר יותר ; עובד שלא נהג לעבוד בימי המנוחה ונתבקש על-ידי מעבידו לעשות זאת רשאי למסור הודעה כאמור תוך 7 ימים מיום שנתבקש לראשונה לעבוד כאמור.

1 ס"ח תשי"א, עמ' 204.
2 ע"ר 2, תש"ח, תוס' א, עמ' 1.

ד ב ר י ה ס ב ר

בתנאי שהמפעל יכול להשיג עובדים אשר מוכנים מרצון גם הטוב לעבוד בשבת.

כיום נוצר מצב ששר העבודה והרווחה גותן היתרים למפעלים לעבודה בשבת ומפעלים אלה לוחצים על עובדים לעבוד בשבת גם בניגוד לרצונם. בנוסף לכך מחתימים עובדים על עבודה במשמרות ולאחר מכן, על בסיס חתימה זו, מכריחים את העובד לעבוד גם בשבתות האחרות, אחרת יפוטרו.

ההצעה היא לקבוע בחוק בצורה חד-משמעית את זכותו האלמנטארית של כל יהודי בישראל לשמור את השבת ולקבוע ברורות שלא יכריחו ולא ילחצו על שום אדם לעבוד בשבת בניגוד לרצונו.

הזכות לכל יהודי ולכל עובד לשמור את השבת וחגי ישראל בהתאם לאמונתו ואורח חייו, מבלי שהדבר יפגע בפרנסתו, היא כה יסודית וראשונית שאינה זקוקה לכל הסבר, בוודאי שאינו עולה על הדעת שיכריחו יהודי במדינת ישראל לעבוד בשבת או שיגבילו את אפשרויות התעסוקה והפרנסה של יהודי עקב אי-רצונו לחלל את השבת.

חוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א—1951, מאפשר לשר העבודה והרווחה לתת היתר עבודה למפעל בשבת אך יש להבדיל בין היתר עבודה למפעל ובין היתר להעסיק עובדים בשבת בניגוד לרצונם. כוונת המחוקק היתה ששר העבודה והרווחה, בתנאים מוגבלים מיוחדים, יכול להתיר למפעל להעסיק עובדים בשבת אך זאת

2. הצעת חוק יסוד : הכנסת (תיקון מס' 3) (שיטת הבחירות), תש"ח—1979 (הצעת קבוצת חברי כנסת)

בחירה יהיה רצוף ובכל אחד מאזורי הבחירה יהיה מספר בוחרים שווה ככל האפשר.

(ד) ארבעים חברי הכנסת ברשימה הארצית ייבחרו לפי מספר הקולות היחסי שקיבלה הרשימה בכל אזורי הבחירה מתוך הרשימה מה הארצית שהוגשה על-ידי אותה רשימה. קולות שניתנו לרשימת מועמדים באזורי הבחירה לא ישתתפו במניין הקולות של הרשימה הארצית.

(ה) אין לשנות סעיף זה אלא ברוב חברי הכנסת."

1. החלפת סעיף 4
במקום סעיף 4 לחוק יסוד : הכנסת¹, יבוא :
"4. שיטת הבחירות.

(א) הכנסת תיבחר בבחירות כלליות, ישירות, שוות וחשאיות, לפי חוק הבחירות לכנסת. (ב) שמונים חברי הכנסת ייבחרו בבחירות אזוריות יחסיות ב-20 אזורי בחירה, ובכל אזור ייבחרו ארבעה חברי כנסת. ארבעים חברי כנסת ייבחרו ברשימה ארצית.

(ג) אזורי הבחירה ייקבעו על-ידי שלושה שופטים של בית-המשפט העליון שייבחרו על-ידי חבר שופטים, השטח של כל אזור

